

ISSN 2414-634X

scientific journal

**INNOVATIVE
SOLUTIONS
IN MODERN
SCIENCE**

N 1(37)

Dubai 2020

publisher TK Meganom, LLC

ISSN 2414-634X

DOI 10.26886/ISMS.2414-634X.1(37)2020

SCIENTIFIC JOURNAL
INNOVATIVE SOLUTIONS IN MODERN SCIENCE
No. 1(37), 2020
February 19, 2020

FOUNDER: CENTER FOR
INTERNATIONAL COOPERATION
TK MEGANOM, LLC

Edition address: Bur Dubai Khaled Bin
Waleed Street , Admiral Plaza Hotel, Of.
No: 9
P.O.Box: 113102 , Dubai, United Arab
Emirates

WAS FOUNDED IN 2016
IT IS ISSUED TEN TIMES A YEAR
<http://naukajournal.org/index.php/ISMSD>

Edition e-mail: ismsdubai@gmail.com
Phone: +971 55 1435638
© Center for international scientific
cooperation TK Meganom LLC

Reprint of materials without the written permission of edition forbidden

Editorial Board:

The Editor-in-chief Waldemar Wójcik, Doctor of Technical Sciences, Professor, Lublin University of Technology

Economical Sciences

- G. Bashnyanin, Doctor of Economical Sciences, Professor, Head of the Department of Economics, Lviv Commercial Academy;
- Y. Barsky Doctor of Economical Sciences, Professor, Lutsk National Technical University;
- N. Shvets, Doctor of Economical Sciences, Professor, Director of Institute of Banking Technologies and Business "University of Banking";
- A. Shevchuk, Doctor of Economical Sciences, Professor, Novovolynsk Research-Education Institute of Economics and Management Ternopil National Economic University;
- N. Vdovenko, Doctor of Economical Sciences, Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;
- T. Zahorna, Doctor of Economical Sciences, Professor, Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;
- V. Hrapkina, Doctor of Economical Sciences, Associate Professor, Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;

Historical Sciences

- V. Orehovskiy, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- M. Yuriy, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- O. Bezarov, Doctor of Historical Sciences, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- L. Tsyganenko, Doctor of Historical Sciences, Professor, Izmail State Humanitarian University
- I. Roebuck, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kharkiv National Medical University;
- K. Nikitenko, Doctor of Historical Sciences, Lviv National Academy of Arts;
- I. Datskiv, Doctor of Historical Sciences, Professor, Ternopil National Economic University;
- N. Cotsur, Doctor of Historical Sciences, Professor, Gregory Skovoroda Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University;

Philosophical sciences

- Alatom Mohammad Fayiz Ahmad, Doctor of Philosophy;
- M. Chikarkova, Doctor of Philosophy, Professor, Yu. Fedkovych Chernivtsi National University;
- O. Andriyenko, Doctor of Philosophy, Professor, Donetsk National University;
- P. Dulyan, Doctor of Philosophy, Mikolaiv National University;

Political Sciences

- V. Kornienko, Doctor of Political Sciences, Professor, Academician of the Ukrainian Academy of Political Science, Vinnytsia National Technical University, President of the Association "Analitikum"
- O. Tkach, Doctor of Political Sciences, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv;
- S. Denysyuk, Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Vinnytsia National Technical University;

Pedagogical Sciences

- Y. Belmaz, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy; Academy;
- K. Vlasenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Donbass State Engineering Academy;
- R. Prima, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Lesya Ukrainka Eastern European National University;
- V. Kozhevnikov, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;
- O. Tarnopolskyi, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Doctor of Pedagogical Sciences, Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk;
- I. Poluboiaryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Kharkiv National Kotlyarevsky University of Arts;

Psychological Sciences

- I. Volzhentseva, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Gregory Skovoroda Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University;
- S. Simonenko, Doctor of Psychological Sciences, Professor, K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University;
- Murat Eliozy, Associate Professor, Ondokuz Mayıs University, Yasar Dogu Faculty Of Sport Sciences, Samsun, Turkey;

Medical Sciences

- M. Lebedyuk, Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Dermatology and Venereology, Odessa National Medical University;
- V. Bocharov, Doctor of Medical Sciences, Medical center "ORTO DENT", Odessa, Ukraine;
- V. Bocharova, PhD in Medical Sciences, Odessa National Medical University;
- L. Kuts, Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Head of the course of dermatovenerology, clinical immunology, allergology, Medical Institute of the Sumy State University;
- L. Zubkova, Doctor of Medical Sciences, Medical center "ORTO DENT", Odessa, Ukraine;
- V. Gladchuk, Doctor of Medical Sciences, «Hladchuk Medical Aesthetic Center», Kiev, Ukraine;
- K. Kolyadenko, Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, O. O. Bogomolets National medical University, Kiev, Ukraine;
- G. Peklina, Doctor of Medical Sciences, Professor, Odessa Medical Institute International Humanitarian University;

Technical Sciences

- W. Wójcik, Doctor of Technical Sciences, Professor, Lublin University of Technology;
- V. Baranowski, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ternopil National Technical University;
- V. Gogo, Doctor of Technical Sciences, Professor, Donetsk National Technical University;
- Alatom Mohammad Fayiz Ahmad, PHD in Engineering Sciences,

Juridical sciences

- I. Krinitsky, Doctor of Law, Professor, Research Laboratory number 1, Research Institute of Finance;
- A. Gumin, Doctor of Law, Professor, Training and Research Institute of Law and Psychology, National University "Lviv Polytechnic"

Art

- P. Crul, Doctor of Art, Professor, V. Stefanik Prikarpatsky University;
- O. Sizova, Doctor of Art, Professor, P. Tchaikovsky South Ural State Institute of Arts;
- Doctor of Art, Professor, Katerina Stanislavska, National Academy of Leaders Culture and Arts;
- N. Prokopova Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, Dean of the Faculty of Directing and Actor Art, Kemerovo State Institute of Culture;
- R. Kvaratskhelia Doctor of Art, Caucasus International University;
- A. Puchkov, Doctor of Art, Professor, Boris Grnchenko Kyiv University;
- E. Kushch, PhD, National Academy of Leaders Culture and Arts;

Geographical Sciences

- L. Ilyin, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Head of the Department of Tourism and Hospitality Lesya Ukrainka East-European National University;

Ulrichsweb™ Global Serials Directory

DOI (Digital object identifier)

Publishing house is a member of CrossRef

Indexing:

CORE

WORLDCAT

BIELEFELD ACADEMIC SEARCH ENGINE

RESEARCHBIB

CITEFACTOR

GOOGLE SCHOLAR

I. ECONOMIC SCIENCES

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.1

UDC: 332.14:364.48

INFLUENCE OF TERRITORIAL-INDUSTRIAL ENTITIES ON THE DEVELOPMENT SOCIAL INFRASTRUCTURE

V. Panasyuk, Doctor of Economical Sciences, Associate Professor

Ternopil National Economic University, Ukraine, Ternopil

New progressive forms of interconnection of territorial production entities of social infrastructure in the form of local and global clusters are proposed.

Key words: social infrastructure, region, social development, transformation, cluster, modernization, economic development. Calculations were made and new groups of regions were identified according to the degree of development and the level of utilization of the resource potential. For this purpose, a cluster approach and a system of indicators by the main blocks (natural resource, production, labor, financial, infrastructure, investment character) were used. Taking into account the scale and closed production cycles on the basis of resource potential and information capabilities in territorial production entities, the ability to initiate the further introduction of new activities through the development of new types of projects is ensured.

кандидат економічних наук, доцент, Панасюк В. М. Тернопільський національний економічний університет, Україна, Тернопіль

Запропоновано нові прогресивні форми взаємозв'язку територіально-виробничих утворень соціальної інфраструктури у формі локальних та глобальних кластерів. На основі кластерного підходу, використовуючи систему показників за основними блоками –

природно-ресурсного, виробничого, трудового, фінансового, інфраструктурного, інвестиційного характеру були проведені розрахунки і виокремлені окремі групи регіонів за ступенем розвитку і рівнем використання ресурсного потенціалу. Враховуючи масштаб та замкнуті цикли виробництва на основі ресурсного потенціалу та інформаційних можливостей в територіально-виробничих утвореннях забезпечується здатність ініціювати подальше впровадження нових видів діяльності на основі розробки нових видів проектів.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, регіон, соціальний розвиток, трансформація, кластер, модернізація, економічний розвиток.

Вступ. В умовах сучасних трансформаційних процесів раціональне розміщення продуктивних сил України, в тому числі й інфраструктурного характеру, ефективний розвиток господарства її регіонів створюють потужний фундамент національної економічної системи. Останню можна уявити як єдиний господарський комплекс країни з виробництва і відтворення матеріальних благ, який являє собою сукупність технологічно і економічно взаємопов'язаних виробництв і об'єднань, що розвиваються і функціонують у системі світової економіки.

Закономірним є процес становлення та формування нових виробничо - організаційних форм у комплексах різного характеру в напрямі удосконалення їх територіальної структури та організації. Територіальна структура господарського комплексу країни - це його просторова будова, що відображає розподіл по території господарських об'єктів та їх систем, які завдяки наявності зв'язків утворюють певну форму територіальної організації продуктивних сил і

суспільства в цілому. Таким чином, територіальна структура відображає відношення продуктивних сил до території і означає членування господарського комплексу на територіальні чітко визначені елементи, кожен з яких характеризується виконанням певної господарської функції в складній господарській системі країни.

Територіальна структура господарського комплексу країни складається із спеціалізованих територіальних господарських комплексів як частин єдиної взаємозв'язаної господарської системи. Найбільш важливими його територіально-структурними елементами виступають інтегральні економічні райони, які становлять єдину взаємозв'язану систему функціональних елементів. Важливу характеристику дає подальше їх територіальне членування та виділення особливих видів структур у вигляді регіонів, виробничих територіальних комплексів та інших територіально-господарських елементів.

Об'єктивні зміни в суспільному економічному розвитку, що відбуваються сьогодні під впливом техніко-технологічних перетворень, започатковують трансформації в економічній організації суспільства та сприяють появі нових елементів у системі господарських структур. До них, в першу чергу, слід віднести появу таких територіально-виробничих структур як стратегічні альянси, технополіси, технопарки, кластери, промислово-фінансові групи, вертикально-інтегровані структури, науково-технічні зони і т. д.

Формулювання мети статті та завдань. Основна мета дослідження полягає в розробленні нових прогресивних форм взаємозв'язку територіально-виробничих утворень соціальної інфраструктури, а саме спеціальні види кластерів. Виходячи з наведеної мети для вирішення питань дослідження виникає низка завдань, а саме дослідити розподіл науково-технологічних зон,

основні умови створення і функціонування територіально-виробничих утворень, особливості функціонування кластерів та сформувані взаємозв'язок територіально-виробничих утворень соціальної інфраструктури.

Виклад основного матеріалу. Формування технополісів пов'язане зі створенням науково-технічних зон, які є дуже різноманітними, у зв'язку з чим їх досить важко класифікувати. Так, у наукових публікаціях зарубіжних і вітчизняних видань можна зустріти класифікації, що багато в чому суперечать одна одній. Наприклад, американські економісти територіальні утворення, подібні до науково-технічних зон, називають тільки технопарками, японські та французькі - технополісами, китайські - зонами розвитку нових та високих технологій чи похідними від них. У Західній Європі широко розповсюджені поняття «науковий парк» і «дослідницький парк». У Росії та Україні найбільшого поширення набули назви «технопарки» та «технополіси».

Класифікувати науково-технічні зони можна за різними параметрами: за масштабами, цілями, складом учасників тощо. На думку вчених А. Авдулова та А. Кулькіна, як основну класифікаційну ознаку найдоцільніше використовувати масштаб (тобто розміри займаної території), оскільки від нього залежить багато інших особливостей, які дають змогу виділити підгрупи всередині основних угруповань. При використанні такого підходу всі наявні науково-технічні зони, що функціонують у сучасному світовому господарстві, можна послідовно розподілити на чотири категорії (по низхідній): регіон науки, технополіс, власне технопарк (науковий парк, дослідницький парк) і інкубатор [5, с. 10-13]. Центральне місце тут відводиться науковим і технологічним паркам, а інші утворення є їх різновидами.

Вважаємо, що в основу більш детальної класифікації науково-технічних зон доцільно покласти такі фактори, як розмір займаної території, організаційно-функціональну структуру, обсяг виробленої в них високотехнологічної продукції, національно-географічні особливості даної території. На основі цих критеріїв пропонуємо виділити два основних типи науково-технічних зон: підприємства (інкубатори бізнесу, інноваційно-технологічні центри, дослідницькі парки, технологічні парки, науково-промислові парки) та території (технополіси, зони розвитку нових і високих технологій, регіони науки і технологій).

Доцільно зазначені науково-технічні зони розподіляти (ранжирувати) по висхідній за мірою складності. Їх первинні елементи (модулі) - бізнес-інкубатори та інноваційно-технологічні центри, є основою для створення технологічних і науково-промислових парків. Нарощування, збільшення кількості модулів і, відповідно, розширення масштабів діяльності технологічних і науково-промислових парків веде до створення технополісів, зон розвитку нових і високих технологій, а згодом - регіонів науки та технологій.

Одними з найпоширеніших різновидів науково-технічних зон на сьогоднішній день є технополіси. Вони являють собою територію, яка має особливий статус і пільговий режим оподаткування, на якій розробляються і реалізуються технічні й соціально-економічні інновації, забезпечується їх відтворення, прискорена апробація, поєднання фундаментальних наукових досліджень і прикладних розробок з наступним застосуванням на практиці. Технополіс як науково-виробничий комплекс має розвинуту наукову, виробничу та соціальну інфраструктуру, сферу обслуговування, що охоплює територію окремого міста, в економіці якого головну роль відіграють дослідницькі та технологічні центри, де розробляються та

використовуються нові технології та виробництва. Багатопрофільна діяльність технополісів ґрунтується на формуванні та здійсненні за участю держави проектів фундаментальних та прикладних досліджень з їх наступною промисловою утилізацією. У світі нараховується більше, ніж 100 технополісів, у тому числі 18 - у Німеччині, 23 - у Японії, 20 - у Франції, ще кілька сотень проектується [10, с. 13].

Практика організації технополісів у різних країнах дає змогу виділити основні умови їх створення і функціонування:

- наявність наукоємних підприємств і фірм, що цікавлять власників капіталу, які хочуть вкласти кошти в нову справу;
- наявність університетів, академічних чи науково-дослідних інститутів, які відіграють вирішальну роль у здійсненні та координації наукових досліджень і розробок, а також у підготовці кваліфікованих фахівців;
- розвиненість інфраструктури, зокрема транспортних мереж (близькість до аеропорту, залізниці);
- особливості географічного положення.

Технополіси призначені, у першу чергу, для науково-дослідної та промислової діяльності, але, крім цього, використовуються і для сервісу, зокрема в інфраструктурній сфері, на базі новітніх наукоємних технологій. Своєрідність технополісів полягає в тому, що вони одночасно включені в локальні, регіональні та світові мережі, а їх виникнення і розвиток спираються на вже існуючий потенціал (науковий, освітній, промисловий), культурні традиції та здатність створювати нові ідеї.

Світовий досвід засвідчує також високу ефективність практики створення і функціонування таких територіально-організаційних форм як кластери. Під кластерами (від англ. cluster - група, скупчення) у

загальному вигляді розуміють сконцентровані в межах однієї території групи взаємопов'язаних виробничими та дистрибуційними процесами компаній, які забезпечують постачання споживачам спеціалізованої продукції та послуг, а також причетних до їх діяльності організацій (зокрема, університетів, агентств стандартизації, інформаційно-ресурсних центрів). До складу кластера входить здебільшого велика група різноманітних структур підприємства - виробники продукції, університети та науково-дослідні установи, торговельні асоціації, органи стандартизації, фінансові інститути, фірми в супутніх галузях виробництва, постачальники, органи влади державного та місцевого рівнів тощо. Їх спільна дія дозволяє забезпечити більший результат в порівнянні з тим, який вони мали б працюючи окремо, тобто створюється ефект синергізму. Кластерна форма співробітництва сприяє більш гнучкому реагуванню господарських систем на постійні зміни умов при проведенні господарської діяльності, але зі збереженням при цьому переваги спеціалізації.

Досвід функціонування даних структур засвідчує, що кластери ефективніше та раціональніше використовують наявний капітал. Головна ідея створення кластерів - у взаємній координації роботи, коли різні за функціональними ознаками суб'єкти працюють задля реалізації спільної мети, підвищуючи при цьому ефективність своєї роботи, впроваджуючи нові технології, прискорюючи досягнення запланованих результатів, формуючи оптимальну структуру виробництва продукції, визначаючи пріоритети напрямів розвитку. Кластер, таким чином, - це новий спосіб структурування виробництва та забезпечення довгострокових можливостей його розвитку. І якщо перші теоретичні погляди на кластери спиралися винятково на галузеві об'єднання, то сьогодні кластери розглядаються як територіальні об'єднання, які краще за галузеві узгоджуються з

характером конкуренції й способами досягнення конкурентних переваг та охоплюють взаємовідносини між сферами виробництва, поширення технологій, інформації, маркетингу, а також зовнішньоекономічні зв'язки.

Формування структури кластерів пов'язане, як свідчать дослідження вітчизняних вчених, з наступними важливими аспектами економічної діяльності [7]:

- географічним, що виявляється через просторову кластеризацію економічної діяльності;

- вертикальним, який обумовлюється зв'язками типу «постачальник - споживач». У цьому вертикальному аспекті важливо, хто саме з суб'єктів структури є ініціатором та кінцевим втілювачем діяльності у рамках кластера;

- горизонтальним, що характеризується коопераційними та іншими господарськими зв'язками (спільними технологіями, спільними споживачами або дистрибуційними каналами);

- технологічним, який представлений кластерами, що використовують одну й ту саму технологію (як, наприклад, біотехнологічний кластер);

- фокусним, що є характерним для кластерних структур, в яких суб'єкти об'єднуються навколо одного центру - фірми, наукової організації, учбового закладу тощо;

- латеральним, який поєднує різні сектори, що можуть використовувати пильні можливості для розширення кордонів кластера та забезпечення економії ш рахунок ефектів масштабу, в зв'язку з чим можуть виникати нові комбінації (наприклад, створення мультимедійного кластеру).

Аналіз результатів обстежень заявлених кластерних структур у 52 країнах світу засвідчує, що загальна кількість успішно

функціонуючих кластерів становить більше 850 структур. У країнах СНД з 2000 р. працюють 12 кластерів [6, с.25].

Щодо України, то найбільший досвід у формуванні кластерних структур набутий сьогодні у Хмельницькій області, на території якої функціонують будівельний, швейний, туристичний, харчовий кластери. Останнім часом розпочали діяльність кластери в Івано-Франківській та Рівненській областях, створюються нові об'єднання в містах Київ та Севастополь, Полтавській області та інших регіонах. Подальше формування кластерних утворень сприятиме формуванню ефективної структури господарства територій, підвищенню рівня їх розвиненості та зростанню конкурентної привабливості.

Кластерний підхід є особливо результативним при дослідженні ресурсного потенціалу соціальної інфраструктури. Каркасом соціально-економічного розвитку України та її регіональних господарських інфраструктурних систем є наявний ресурсний потенціал, від рівня розвитку, сформованості та ступеню використання якого залежить ефективність подальшої діяльності. Ресурсний потенціал як сукупність всіх ресурсів і резервів в їх взаємоузгодженому функціонуванні визначає можливості розвитку і структурну будову регіональних господарських систем, результативність виробничо-територіальних формувань. Однак, його використання через причини економічного, організаційного та управлінського характерна є недостатнім і потребує системних досліджень в напрямі розробки комплексу заходів з активізації як розвитку, так і залучення ресурсної бази територій різних таксономічних рівнів в господарську практику. Важливим є обґрунтування стратегічних напрямів програмування розвитку основних складових ресурсної бази регіонів, зокрема соціальної

інфраструктури, на основі кластерних підходів, як цілісної системи перспективного характеру.

Подальший соціальний розвиток регіонів, їх комплексних утворень, у тому числі інфраструктурної орієнтації, ефективно використання їх наявного сукупного потенціалу тісно пов'язано з процесом регіоналізації. Як процес регіоналізація відображає системно-комплексні підходи до дослідження і вирішення політичних, економічних, соціальних та інших проблем з врахуванням інтересів територіального розвитку, а її посилення сприяє підвищенню значимості територіального фактору в просторовому розвитку і державному управлінні ним, зокрема ресурсним потенціалом. Регіоналізм формує уяву про реальну ситуацію та проблеми, в тому числі і у сфері ресурсного потенціалу, які адекватні фактичній структурі політичних, економічних і соціальних процесів на території країни і її регіонів. Динамічність регіоналізму обумовлена, насамперед, рухомістю предмету - якщо зміни географічного характеру не так помітні, то геополітичні є дуже відчутними через розміщення основних компонентів природоресурсного, економічного, соціального, трудового, фінансового, інфраструктурного потенціалів, трансформації господарських і соціальних зв'язків, пропорцій державної і корпоративної дії. Трансформаційні регіональні процеси досить помітні, вони є радикальними і масштабними, зокрема при формуванні та використанні потенціалу соціальної інфраструктури територій.

Сукупний ресурсний потенціал тісно пов'язаний з територіальністю як особливою властивістю явищ, об'єктів і процесів, що базується на визнанні факту обов'язкової їх наявності, яку вони набувають внаслідок їх розташування або протікання у відповідних просторових координатах. Тому територія регіону з її сукупним

потенціалом є частиною соціально-економічного простору країни, на якій базується виробничо-суспільна діяльність, формуються нові виробничі структури різної спеціалізації.

Ступенем пізнання та регулювання регіонального ресурсного потенціалу є аналіз параметрів і проблем функціонування кожної із його складових та регулювання на основі вивченості основних елементів та їх сполучних явищ і процесів (політичних, господарських, соціальних) з місцем їх протікання, визначаючи їх специфіку взаємодії.

Територіальний розвиток сукупного ресурсного потенціалу є нерівномірним, і часто регіони та їх господарські системи через трансформаційну динаміку стають іншим в силу зміни кількісних і якісних характеристик компонентів, появу нових його складових і зміни міжкомпонентних зв'язків. Цей процес трансформації є позитивним при збалансованості в процесі змін всіх компонентів сукупного потенціалу функціонування території - природно-ресурсного, виробничого, фінансового, соціального, господарського, інфраструктурного, екологічного.

Цільова трансформація сукупного потенціалу в плані реалізації паритетно-конкурентної парадигми розвитку та територіальної організації соціальної інфраструктури, її використання передбачає удосконалення її територіальної-функціональної організації, становлення та формування нових прогресивних організаційних форм і видів господарської діяльності з метою поживлення інвестиційно-інноваційної діяльності. Одним із найперспективніших видів посилення дієвості інвестиційної діяльності в інфраструктурній сфері є створення нових стратегічних альянсів - кластерів як об'єднань фінансового і промислового капіталу з метою підвищення

ефективності виробничої діяльності та мінімізації витрат і кредитних ризиків, оптимізації різнопланових відносин.

В економіці багатьох країн впродовж десятиліть впроваджуються кластери як мережеві структури на місцевому, регіональному та національному рівні. Теорія кластерів була запропонована М. Портером стосовно теми локальної промислової агломерації і спеціалізації [1]. Його кластерна модель, що використовується при розробці економічної політики в усьому світі, є інструментом підвищення конкурентоспроможності економіки регіону і країни в цілому, стимулювання інновацій та економічного зростання. Портер пропонує ідею кластерів не тільки як аналітичну концепцію, але і як важіль економічної політики.

Останнім часом значна увага в теорії і практиці реалізації оптимальної стратегії розвитку та використання ресурсного потенціалу як держави, так і її регіонів приділяється саме кластерній моделі галузево-територіального розвитку. М. Портер, який першим дослідив явище кластеризації, розглянув конкурентні переваги більше ніж ста галузей різних країн, віддав перевагу промислового кластеру як новій формі просторової організації виробництва у забезпеченні конкурентоспроможності та позитивної динаміки розвитку країни і виступив ініціатором запровадження поняття «кластер» у систему суспільно-економічних наук [2].

Кластер як інтенсивна форма організації галузево-територіального розвитку є добровільним об'єднанням географічно сконцентрованих, незалежних один від одного суб'єктів господарювання, що формується на основі територіальної концентрації мережі спеціалізованих постачальників, основних виробників та споживачів для ефективного використання ресурсів, впровадження нових знань та технологій, забезпечення

синергетичного ефекту. Він являє собою групу близько розташованих і просторово взаємозалежних підприємств, компаній і організацій, що співробітничать та спільно діють у визначеному полі бізнесу і напрямках, які характеризуються взаємовідносинами один з одним. У кластери входять численні підприємства суміжних, взаємодоповнюючих сфер ресурсного потенціалу та інші структури, відіграючи важливу роль у створенні конкурентного середовища. Вони мають вплив не лише на окремі підприємства, але на економіку регіону в цілому, створюють підґрунтя для розвитку інноваційної діяльності, підвищення продуктивності і рентабельності основних секторів ресурсної бази регіону. Кластери створюють основу для припливу іноземних інвестицій, посилення розвитку малого і середнього бізнесу і є структурами, в межах яких ведеться діалог між діловими, урядовими і науковими сферами в напрямі створення конкурентних переваг і створення конкурентоспроможної продукції. Конкурентоспроможність є не статикою регіону, а динамічним процесом реалізації зусиль задля вищої продуктивності шляхом більш ефективного використання ресурсів регіону. В основі їх діяльності лежить взаємодія трьох секторів: бізнесу - підприємницькі структури, товариства, банки; інституцій - університети, наукові центри, громадські організації; влади - місцеві та центральні органи влади.

Кластери різняться за розміром, потужністю, рівнем та стадією розвитку. Серед кластерів можна виокремити кластери традиційних галузей промисловості і високотехнічних галузей, а також нові кластери, що зароджуються, і такі, що відмирають. Так, наприклад, С. Розенфельд, базуючись на схемах їх еволюціонування, виділяє три типи кластерів: «працюючі» чи «перевиконуючі», «неактивні» чи «недовиконуючі» і «потенційні» [3]. Перша група - це кластери самодостатні і виробляють в цілому більше від суми продукції всіх

складових компонентів цих кластерів, що працюють окремо. Друга група - це кластери, можливості яких ще не використані в повну силу. Третя група - кластери, які мають ключові характеристики але відчувають нестачу природних та виробничих ресурсів, недостатній розвиток сукупного ресурсного потенціалу.

Найбільш перспективним для забезпечення сучасних економічних перетворень і обґрунтування програм розвитку є мезорівень, який вирізняється спроможністю забезпечення стійкого економічного зростання за рахунок мобілізації ендogenous потенціалу територій, ефективного використання всього комплексу ресурсного потенціалу місцевих ресурсів та умов. Причому, за обмеженості бюджетних та інших фінансових ресурсів у країні, саме внутрішній потенціал територій стає головним ресурсом розвитку. Кластерні структури є різноманітними і залежать від специфіки умов і особливостей території, хоча орієнтири і методологічні підходи їх формування є схожими.

Конкретизуючи ці підходи можна зупинитись на специфіці трансформації структури ресурсного потенціалу соціальної сфери в системі основного структуроформуючого агропромислового комплексу Подільського макрорегіону з урахуванням підвищення ефективності його регіонального розвитку, динамічного функціонування його основних секторів ресурсної бази, які продукують високоякісну та конкурентоспроможну продовольчу продукцію. Участь підприємств в кластерах забезпечує: більш повне і комплексне використання наявного сукупного ресурсного потенціалу; залучення капіталу для підвищення ефективності виробництва і покращення якості продукції; доступ до інформації щодо різних аспектів діяльності; можливості оптимального кредитування; участь у керівництві та проведенні маркетингових досліджень. Ефективною

кластерною структурою результативного характеру в межах Полісся є виробного-територіальне об'єднання «Полісся хліб» в межах трьох регіональних господарських структур обласного рівня - Вінницької, Хмельницької і Тернопільської.

Сукупний ресурсний потенціал Поділля та його регіональних систем є потужним і багатокомпонентним, включаючи до свого складу природний, виробничий, трудовий, фінансовий, інвестиційно-інноваційний, соціальний, інфраструктурний, зовнішньоекономічний, що становить 5,4% загальнодержавного рівня. В його структурі домінує виробничий потенціал (до 50%) та природно-ресурсний (34%), хоча останній використовується не в повній мірі.

Кластеризація, формування та функціонування кластерів в ресурсній сфері передбачають розробку кластерної стратегії, яка є основою обґрунтування шляхів підвищення конкурентоспроможності територій і розміщених на ній виробництв за рахунок використання ефекту масштабу та замкнутого циклу виробництва на базі використання ресурсного потенціалу, що забезпечується здатністю до ініціювання та подальшого впровадження нових видів діяльності на основі розробки відповідних проектів. На сьогодні існує декілька основних характеристик кластерів, на комбінації яких базується вибір тієї чи іншої кластерної стратегії. Як уже зазначалось, географічна включає побудову просторових кластерів економічної активності, починаючи від суцільно локальних до глобальних. У свою чергу - горизонтальна свідчить про кілька галузей або секторів, які можуть входити в більший кластер. Щодо вертикальної, то у кластерах можуть бути присутніми суміжні етапи виробничого процесу. Технологічна - це сукупність галузей, що користуються однією й тією ж технологією, а фокусна - кластер фірм, зосереджених навколо одного центру - підприємства, НДІ або навчального закладу.

Основна ідея кластерів в інфраструктурній сфері полягає у взаємній координації роботи, коли різні за функціональними характеристиками суб'єкти реалізують спільну мету, підвищуючи ефективність власної роботи, прискорюючи досягнення запланованих результатів, впроваджуючи нові технології, формуючи оптимальну структуру виробництва, раціонально використовуючи ресурсну базу і її потенційні можливості.

Щодо кластерів, то в літературних джерелах у цілому наводяться наступні їх визначення, кожне з яких підкреслює основну рису його функціонування: 1) регіонально обмежені форми економічної активності усередині родинних секторів, здебільшого прив'язані до тих або інших наукових установ; 2) вертикальні виробничі ланцюги; досить вузько окреслені сектори, в яких суміжні етапи виробничого процесу утворюють ядро кластера (наприклад, ланцюг «постачання - виробництво - збут - споживання»), сюди ж потрапляють мережі, що формуються навколо головних фірм; 3) галузі промисловості, визначені на високому рівні агрегації (наприклад, «хімічний кластер») або сукупності секторів на ще більш високому рівні агрегації (наприклад, «агропромисловий кластер») [4]. Всі вони будуються на основі наявного сукупного ресурсного потенціалу території.

Ядром кластерного утворення, як правило, є кілька потужних компаній, при цьому між ними зберігаються конкурентні відносини. Суб'єкти - учасники кластера, з одного боку, конкурують між собою, а з другого - спільно працюють у форматі програм над пошуком нових шляхів вирішення різноманітних проблем, серед них - постачання ресурсів, доступ до нових ринків збуту і т. д. Така кооперація та спеціалізація в напрямі реалізації програм дають змогу учасникам кластера підвищувати ефективність своєї діяльності, швидше запроваджувати нові технології та виробляти оновлені продукти.

Кластер є новим способом структурування виробництва, зокрема в сфері ресурсного потенціалу, забезпечення програмних можливостей розвитку, мінімізації ризиків. І якщо раніше вони спирались виключно на галузеві комбінації, то зараз вони формуються і діють як інноваційно-технологічні об'єднання, що узгоджуються з характером конкуренції та конкурентними перевагами, охоплюючи значне коло економічних процесів.

Варто зазначити, що більшість країн виробило і впроваджує у себе ту чи іншу кластерну стратегію, причому найактивніше її застосовують у Данії, Нідерландах, Бельгії, Фінляндія, Франції, Італії [5].

Формування та розвиток кластерів означає, що в ініціативах з підвищення конкурентоспроможності наголос робиться на заохочені та підтримці співробітництва між підприємствами, фірмами, інституційному розвитку. Функціонування їх здійснюється в рамках стратегій підвищення конкурентоспроможності. У формуванні кластерів виявляється нова роль уряду, як чинника, що сприяє створенню мереж, ефективно стимулюючих структур для усунення системних та ринкових перешкод в новаторстві.

Виникнення кластерів в Україні обумовлена як традиціями історичного розвитку економіки, так і об'єктивними умовами функціонування виробничих систем, що засновані на використанні наявного ресурсного потенціалу. Головними факторами формування кластерів є: розвиток коопераційних зв'язків між підприємствами; їх багатогалузева структура, яка створює умови для розширення функціонального розвитку кластерних структур; природно-ресурсні фактори, що впливають на базові та перспективні конкурентні позиції суб'єктів господарювання, залучених до кластера; економічний розвиток, наявність кваліфікованих управлінських кадрів в багатьох

сферах виробничо-комерційної діяльності. Однак, більшість українських кластерів створено стихійно без належного економіко-організаційного обґрунтування, що зумовлює необхідність розробки та впровадження у найближчій перспективі загальнонаціональної програми розвитку кластерних об'єднань на базі оптимального використання ресурсної бази. Так як сукупний ресурсний потенціал є основою не лише господарської діяльності, але й базою формування інтегрованих структур, зокрема кластерів, то йому необхідно приділяти особливу увагу в дослідженні щодо удосконалення функціонально-територіальної організації суспільного розвитку з визначенням його масштабу, потужності, структури, ступеня сформованості, комплексності та рівня залучення в господарську практику.

На основі кластерного підходу, використовуючи систему показників за основними блоками – природно-ресурсного, виробничого, трудового, фінансового, інфраструктурного, інвестиційного характеру були проведені розрахунки і виокремлені окремі групи (кластери) регіонів за ступенем розвитку і рівнем використання ресурсного потенціалу - низького (потужністю до 150 млрд. грн), середнього (150-200 млрд. грн) та високого (більше 200 млрд. грн) рівня розвитку з метою програмування їх подальшої діяльності.

Напрямок і характер програм у залежності від рівня наявності та ступеня використання ресурсного потенціалу регіонів мають свою специфіку і відповідають: низькому рівню - програма інтенсифікації, середньому програма активізації, високому рівню - програма стабілізації та збалансованості. Так у першій групі регіонів, до складу якої входять Вінницька, Хмельницька, Тернопільська, Рівненська, Волинська, Житомирська, Чернігівська, Сумська, Черкаська,

Кіровоградська, Миколаївська, Херсонська, Івано-Франківська, Чернівецька та Закарпатська регіональні системи, основною стратегічною програмою розвитку був визначений напрям інтенсифікації, який передбачає зміну процесу виробництва на основі нових технологічних рішень, що забезпечать підвищення дієвості функціонування ресурсної сфери, необхідну гнучкість, зниження ресурсомісткості та підвищення наукоємності. Такий вектор розвитку з використанням інформаційних ресурсів приведе до трансформації технологічного циклу, створить умови, при яких будь-який ресурс системи потенціалу при його зменшенні або подорожчанні може бути замінений на подібний. Реалізація кластерної програми інтенсифікації розвитку та використання ресурсного потенціалу сприятиме нововведенням, забезпечить підвищення конкурентоспроможності на основі взаємозв'язку виробництва та бізнесу на партнерських відносинах. Подальший розвиток технологій буде тим активнішим, чим більш конкурентними будуть умови, в яких функціонують економічні агенти і чим ефективніші мотиви до впровадження інновацій і результатів науково-дослідницької діяльності, зокрема і в інфраструктурну сферу.

Програмна діяльність регіонів цього кластеру має за основний напрям підвищення рівня використання ресурсного потенціалу, постійне накопичення інвестиційних ресурсів, створення для цього всіх необхідних умов і, насамперед, сприятливого середовища для розвитку нових технологій, інтелектуальної власності.

Середній рівень розвитку та використання ресурсного потенціалу, регіони другої групи (Київська, Харківська, АР Крим, Полтавська, Луганська, Запорізька, Одеська, Львівська регіональні системи) в контексті програмування за стратегічну мету подальшого функціонування мають процеси активізації дієвості. Така стратегічна

програма передбачає використання методів, які прискорюють процеси соціально-економічного розвитку регіонів без змін їх напрямку, а стимулювання використання ресурсного потенціалу відповідатиме загальним тенденціям розвитку і розміщення продуктивних сил, підвищенню дієвості суспільного виробництва на основі оптимізації ресурсної бази у форматі паритетно-конкурентної парадигми формування та використання сукупного ресурсного потенціалу і його потенційних можливостей. Реалізація даної програми забезпечить активізацію процесу відтворення та економічне зростання на основі врахування специфічних умов і ресурсних, зокрема інфраструктурних, можливостей та залучення внутрішніх і зовнішніх інвесторів у виробничий процес.

Регіони третьої групи в складі Дніпропетровської і Запорізької областей, що відповідають програмі стабілізації, збалансованості та збереження стійкості і сталості всебічного розвитку, характеризуються високим рівнем розвитку та використання сукупного потенціалу, основною метою їх подальшого функціонування є забезпечення довгострокового економічного зростання за рахунок реструктуризації та реорганізації їх ресурсної сфери, створення нових прогресивних форм її організації та розвитку нових напрямів господарської діяльності. Диверсифікація ресурсного потенціалу забезпечить високий рівень його використання та залучення в господарську практику всіх потенційних ресурсів і резервів регіонів, сприятиме впровадженню прогресивних методів підприємництва при здійсненні належного контролю. Застосування цих заходів буде супроводжуватись розширенням й удосконаленням інституційного середовища, становленням та формуванням інвестиційного середовища та підвищенням рівня конкурентних переваг.

Висновки та пропозиції. З погляду того, що політика сталого регіонального розвитку повинна формуватись з урахуванням потужностей і масштабів ресурсного потенціалу, то визначені програми з стратегічними орієнтирами, які ґрунтуються на результатах комплексного дослідження і діагностики, визначають сценарії розвитку, реалізація яких буде сприяти ефективності використання ресурсного потенціалу, відтворенню та стабілізації регіональних комплексних систем і в цілому економіки. Дані програми використання ресурсного потенціалу та їх реалізація сприятимуть подоланню деформації соціально-економічного розвитку регіонів, забезпечать збалансованість природно-виробничих процесів. Варто зазначити, що розміщення виробничих об'єктів на основі використання ресурсного потенціалу соціальної інфраструктури згідно з оновленою парадигмою її розвитку і територіальною організацією, використання ресурсної бази значною мірою залежать від корпоративних інтересів та цілей суб'єктів підприємництва, які стали новим фактором у формуванні нових територіально-виробничих структур комплексу інноваційного типу. Вони за наявності значного науково-дослідного потенціалу можуть стати опорними пунктами розробки і випуску високотехнологічної продукції та надання відповідних послуг для інтеграції в світове господарство. Основні напрями модернізації форм територіальної концентрації ресурсної бази полягають в утворенні інтегрованих вертикальних структур, інноваційних науково-виробничих зон, які забезпечать необхідну динаміку розвитку.

Література:

1. Бутко М. П. (2010). Транспортна компонента виробничої інфраструктури регіону: монографія. М.П. Бутко, Н.В. Іванова. Ніжин, ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 312 с.

2. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 28.07.2010 р. № 2456-УІ. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Важенин С. Г. (1984). Соціальна інфраструктура народногосподарського комплексу. М., Наука, 172 с.
4. Васильєв О. В. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України: монографія. Х., ХНАМГ, 2007. 341 с.
5. Верховод І. О. (2014). Теоретичні основи ідентифікації та принципи реформування соціальної сфери економіки сучасної України. Україна: аспекти праці. № 6. С. 28-37.
6. Вовк В. М. (2011). Моделювання організаційних процесів у підприємстві: монографія. Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 334 с.
7. Вовк В. А. (2009). Формування програми розвитку соціальної інфраструктури регіону в умовах глобалізації світової економіки. Економіка: проблеми теорії та практики. Д., Вип. 252, т. 4. С. 942–949.
8. Воробйова О. І. (2013). Бюджет України: стан та перспективи. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. №2. С. 12-18.
9. Геєць В. М. (2009). Суспільство, держава економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. К., НАН України, Інститут економіки та прогнозування. 864 с.
10. Геєць В. М. (2010). Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України. Економіка України. № 3. С. 4-20.

References:

1. Butko M. P. (2010). Transportna komponenta vyrobnychoi infrastruktury rehionu: monohrafiia. M. P. Butko, N. V. Ivanova. Nizhyn, TOV «Vyd-vo «Aspekt-Polihraf». [in Ukrainian].
2. Biudzhetniy Kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy. Retrieved from:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

3. Vazhenyn S. H. (1984) Sotsyalnaia ynfrastruktura narodnokhoziaistvennoho kompleksa. M., Nauka. [in Russian].
4. Vasyliev O. V. (2007) Metodolohiia i praktyka infrastrukturnoho zabezpechennia funktsionuvannia i rozvytku rehioniv Ukrainy: monohrafiia. Kh., KhNAMH. [in Ukrainian].
5. Verkhovod I.O. (2014) Teoretychni osnovy identyfikatsii ta pryntsyipy reformuvannia sotsialnoi sfery ekonomiky suchasnoi Ukrainy. Ukraina: aspekty pratsi. 6. 28-37. [in Ukrainian].
6. Vovk V.M. (2011) Modeliuvannia orhanizatsiinykh protsesiv u pidpriumnytstvi: monohrafiia. Lviv. LNU imeni Ivana Franka. [in Ukrainian].
7. Vovk V. A. (2009) Formuvannia prohramy rozvytku cotsialnoi infractrukturny rehionu v umovakh hlobalizatsii cvitovoi ekonomiky. Ekonomika: problemy teorii ta praktyky. D., 252, t.4. C.942–949. [in Ukrainian].
8. Vorobiova O.I. (2013) Biudzhet Ukrainy: stan ta perspektyvy. Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii. 2. 12-18. [in Ukrainian].
9. Heiets V. M. (2009) Suspilstvo, derzhava ekonomika: fenomenolohiia vzaiemodii ta rozvytku. K., NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia. [in Ukrainian].
10. Heiets V.M. (2010) Liberalno-demokratychni zasady: kurs na modernizatsiiu Ukrainy. Ekonomika Ukrainy. 3. 4-20. [in Ukrainian].

Citation: V. Panasyuk (2020). INFLUENCE OF TERRITORIAL-INDUSTRIAL ENTITIES ON THE DEVELOPMENT SOCIAL INFRASTRUCTURE. Innovative Solutions in Modern Science. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.1

Copyright: V. Panasyuk ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.2

UDC: 69.003:502.1:338.28

**TRANSFORMATION OF THE MATERIAL PRODUCTION MODEL FOR
THE INTRODUCTION OF THE BIOSPHERE-COMPATIBLE ECONOMY
PARADIGM**

H. Shpakova, PhD of Technical Sciences

<http://orcid.org/0000-0003-2124-0815>

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

The complication of the environmental situation in the world makes mankind look for new economic models in which sustainable development is provided. With the growing population of the planet and its needs, there is an overconsumption of natural resources. The factors that are formed as a result of polymorphism of the system components «economy»-«ecology»-«society» are considered. It is proposed to replace the linear economy model, implemented in particular in the construction industry, with a model of the circular economy with its main imperatives oriented to biosphere-compatible construction at all stages of product creation while preserving natural resources.

Keywords: circular economy, recycling, functional transformation, natural capital, greening, object life cycle

Introduction. Humanity exists because it is an element of a unique self-regulating system – the biosphere. For the loss of balance, small actions («butterfly effect» in chaos theory) are sufficient compared to the scale of global processes. Perhaps these unbalanced processes will again come to balance: the stabilization forces of nature are great. But the new balance can shift to the side where man simply does not have a place – the range of human existence is very narrow. Data characterizing the state

of the environment, obtained as a result of observations or forecast, by this time were evaluated depending on area of human activity they are used in. Typically, such an assessment involved the selection of optimal conditions for human activity, taking into account the existing economic reserves for this in aspects of social responsibility. However, in fact, a polymorphic data assessment should be applied, since it is impossible to separate the human sphere from the natural sphere.

Statement of the problem and connection with scientific and practical problems. The theoretical justification of the methodology for assessing sustainable environmental and economic development on the principles of social responsibility and the prospects for developing a biosphere-compatible economy strategy is found in the studies of many scientists on the management of systems sustainable development: D. Meadows, G. Daily, H. Folmer, S. Kuznets, T. Titenberg and others. A significant part of the work was provided by Ukrainian scientists to coverage of a promising model of the «green» economy: Borshchuk E. M., Burkinsky B. V., Orlovskaya Yu. V., Smovzhenko T. S. Skrynnik S. E., Zagorsky V. S. and others. At the same time, the scientific and methodological aspects of the development of biosphere-compatible relationships between social, economic and environmental components for designing the life cycle of a construction projects as one of the main factors of human activity with an orientation towards to recycling of final products, require additional research.

The main imperative of the future is the mandatory human collective responsibility for the actions and consequences of post-industrial technical civilization. The environmental situation in today's Ukraine is characterized as crisis, which was formed as a result of the predominance of resource-mining and environmentally hazardous industries for a long time, neglect of the objective laws of development and reproduction of natural resource

potential. Therefore, the synergy of environmentally-oriented factors in the development of production with the modernization of the construction industry can give an impetus to the greening of the entire economy.

The purpose of the article is to analyze existing environmental production strategies to identify the most suitable for implementation in Ukraine on the example of the construction industry. As a result of the analysis, an action strategy should be formed aimed at achieving the solution to the problem of greening the economy, taking into account the diversity of anthropogenic impact on the environment, namely in the field of construction.

Statement of the main material. The main responsibility for the destruction of the environment to date lies with the countries of the West, as the main consumers of primary natural resources from the time of the First Industrial Revolution. The today's threat is the Third World countries, repeating the Western economic development strategy. In the conditions of limited resources and increasing of their value, it's impossible for developing countries to rapidly pass the path to sustainable economic development. Therefore, the creation of a biosphere-compatible economy should take place on the priority of the factor of surviving natural capital over artificial (man-made) capital. At the macro level, this means that the goal of modern economic policy should be to increase productivity and the amount of natural capital, and not to build man-made capacities.

At the same time, one should take into account the requirements set out in the 2020 Manifesto of the World Economic Forum in Davos where the concept of sustainable development is laid down on the basis of a circular economy model in compliance with the principle of non-use of materials that cannot be reused. In order not to lose the last chance to humanity, it is proposed to reduce the amount of waste by a quarter compared to 2019 due to the integration of innovative elements and

technologies and the introduction of more stringent environmental standards [1].

Environmental protection measures are based on the principles of normalizing the quality of the environment. Modern world standards on the regulation of environmental parameters of the architectural and construction industry relate mainly to the environmental, energy and economic efficiency of the so-called «green technology» and are developed as voluntary rating certification systems. The mechanisms of these systems, in turn, are developed on the basis of monitoring environmental indicators. But, as noted earlier, the environmental assessment of production, technology, product or service is not in itself self-sufficient and objective. Assessment of the industrial component by the future commercial potential of an object without taking into account economic reserves in the aspect of the social responsibility of the manufacturer will also be biased [2]. For a symbiotic assessment of technology, a polymorphism of parameters and criteria should be applied that can evaluate production in the system «ecology»-«economy»-«society».

Of course, the quantitative predominance of the anthropogenic component in the modern big city, which is a complex system with inextricably linked natural and human components, leads to the dominance of anthropogenic environmental impacts. But even in this case, there is always a reverse (investigative) effect of ecology on humans. Modern design, construction of any local facilities or large urban complexes, reconstruction of buildings and territories, as well as the production of building materials can no longer be carried out without taking into account environmental standards. Such approaches are being actively implemented in countries with a high level of economic development, which are not faced with the task of quickly overcoming poverty, as one of the factors of human environmental problems [3]. For

countries with transition economies, like Ukraine, a transformation to an ecologically centered model should be carried out taking into account the national historical heritage in the manufacturing sector. As follows, the adaptation of the biosphere-compatible economy model in order to maximize the level of economic downturn during the transition period should not be done on the basis of the linear production model that remained in the country along with the resource-mining industry.

The linear model assumes an increase in the expenditure of resources in direct proportion to the volume of production, which contradicts the task of preserving valuable natural capital. In contrast to the linear model, the circular economy is based on the principles of continuous circulation of technical and biological materials in production and on imperatives related to the durability of goods [4, 5, 6]. Increasing the product life cycle is a difficult principle to implement in the modern business, as it goes against the idea of parameterization. Parameterization provides for the release of goods with a fixed (warranty) service life, at the end of which the consumer buys a new product, providing the manufacturer with the planned amount of profit, while increasing the proportion of waste. However, focusing on profit leads society to simplify natural cenoses, introduces chaos into their natural orderliness and hierarchy. Therefore, it is necessary to work out a model of economic growth and social development, which would take into account the fact of the limited nature of natural resources by spatio-temporal determinants.

To build any model should be based on the postulate that each system is a consumer of resources. Energy and resources entering the system from outside can be estimated as the amount of natural capital needed to produce a given type of goods or services. But at the same time, this is also a fraction of the decrease in the potential of natural

capital. In fig. 2 a model of a biosphere-compatible production cycle for a circular economy is shown, which takes into account the possibility of replacing – partial or full – natural capital with man-made [7].

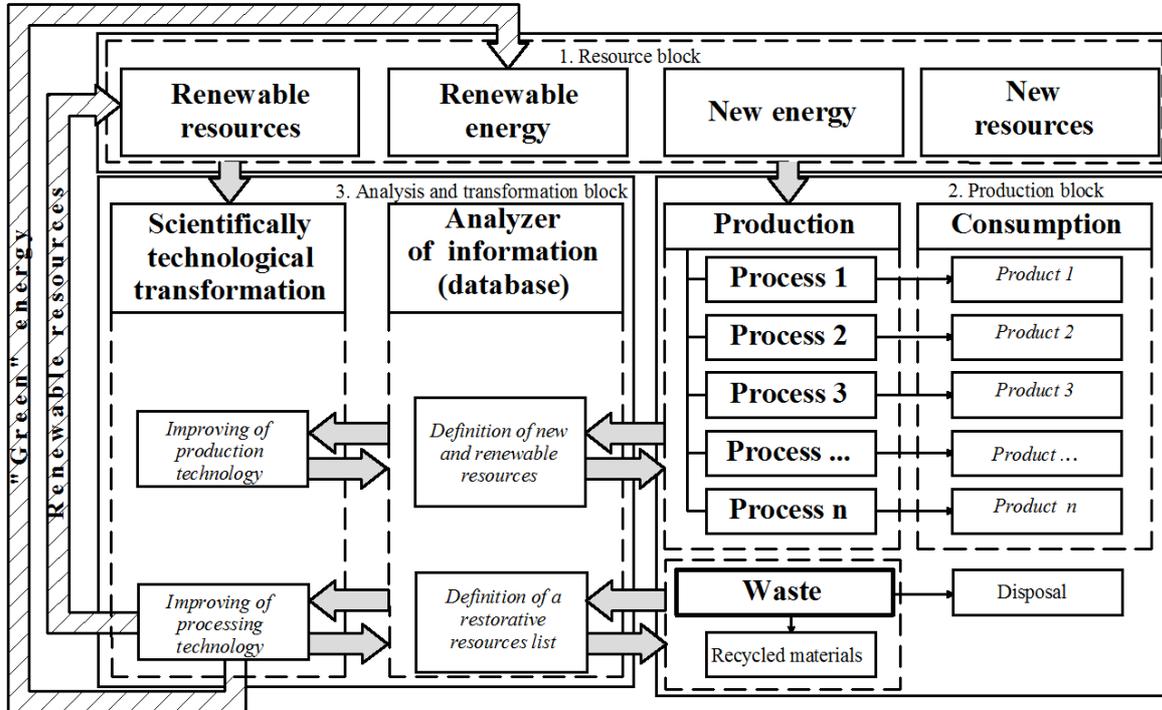

Fig. 2. Model of biosphere-compatible production cycle.
(Developed by the author)

Attraction of a secondary raw material base to energy and resource flows is proposed to be carried out through information analyzers. This block traces the entire spectrum of the qualitative and quantitative component of any product or service, reports are streamlined, and promising areas for reuse or modernization are recommended. Based on the analysis of information and the creation of a database, the collected resources are redirected for scientific and technological transformation at the processing plants into green energy and resources, which, after necessary processing, are included in the new production cycle.

It is logical to note that according to the concept of natural resource saving, the volumes of new (primarily used) energy and resources entering the resource block should be minimized. Accordingly, their share should be replaced by reuse resources. As can be seen from the model,

recyclable resources and renewable («green») energy will also require resource and energy costs during the transformation process. That is, it turns out that a decrease in the use of natural capital in production leads to an increase in its use. In economic theory, it offers a way out through the development of technologies that ensure maximum productivity of the used natural resources while it is impossible to replace them in full with renewable resources, at least at the current level of development of science and technology. This is fully consistent with the basic principle of the circular economy «efficiency above all»: ensuring the maximum efficiency of each process of production, consumption and operation of products [6].

One of the preventive steps should be the rejection of production, whose products during the life cycle become harmful to the environment. This may be the replacement of a non-renewable raw material component of the technology with an artificial analogue, the production of which does not require significant resources, or the unification of products to enable the replacement of components with elements of similar goods without the need for new production.

An example in the construction field is the replacement of asbestos thermal insulation panels with bio-panels from a renewable resource – reed, or the use of concrete scrap as a filler in concrete work instead of crushed granite. The idea of unification of building structures is the basis for the concept of functional transformation of a building object during its life cycle [8]. The processing and recycling of building materials (recycling) best demonstrates the principle of the circular economy of «enrichment without consumption»: through the recycling of resources (man-made capital), economic growth occurs without an increase in the consumption of natural resources (natural capital).

Conclusions. Very often, in politics, economic growth is considered only as a way to solve various social problems – unemployment, poverty, hunger, etc. But the economy is not a mechanically isolated, closed and self-sufficient system in which the money cycle between producer and consumer occurs in a closed cycle. It functions within the global ecosystem. As a result, the strategy for the implementation of environmental policy aimed at the functioning of a biosphere-compatible economy should be based on the concept of interaction between society, the environment and the economic model on the priorities of sustainable development and the principles of balancing the three components of the development of the state: economic, environmental, social. Each industry should have an apparatus of estimated parameters that affect the formation of environmental «green» technology. Given that none of the systems is closed, they all have interconnecting relationships that allow us to highlight most of the common activities aimed at minimizing the negative impact of human activities on the environment. The formation of a standards' system to balance the development of biosphere-compatible construction will bring significant changes to the economic, social, environmental and ethical spheres of production. As a part of the implementation of the strategy in the context of biosphere-compatible construction, it is possible to envisage industry modernization by introducing environmental standards, structuring the secondary raw materials market using recycling tools, and also by developing a methodology for evaluating production efficiency based on the concept of resource conservation with the development of appropriate tools.

References:

1. Stakeholder Capitalism: A Manifesto for a Cohesive and Sustainable World. Retrieved from <https://www.weforum.org/events/world->

- economic-forum-annual-meeting-2020 [in English]. (2020, January 25).
2. Smovzhenko, T. S., Skrynnik, Z. E. (2015). *Ukrainska liudyna v yevropeiskomu sviti: vymiry identychnosti: navch. posib.* [The Ukrainian person in the European world: dimensions of identity]. Kyiv, UBS NBU, 609. [in Ukrainian].
 3. Agenda 21, 1992 United Nations Conference on Environment & Development. Rio de Janerio (United Nations) A Conf. 151/4. Retrieved from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> [in English]. (2020, January 25).
 4. Chris Dediccoat. Circular economy: what it means, how to get there. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-importance-of-a-circular-economy/> [in English]. (2020, January 25).
 5. Ievdokymov, V., Oliinyk, O., Ksendzuk, V., Sergiienko, L. (2018). *Circular Economy as an Alternative Environment Oriented Economic Concept for Ukraine [Kruhova ekonomika yak alternatyvna ekolohichno orientovana ekonomichna kontseptsia dlia Ukrainy]. Ekonomista [Ekonomista], 2018, №3. P. 347-362.* Retrieved from <http://www.ekonomista.info.pl/?rok=2018&nr=3&t=2&lang=0> [in Polish]. (2020, January 25).
 6. Orlovskaya, Yu. V., Yakovyshina, T. F., Orlovsky, E. S. (2014). *Green building as a component of the EU policy on circular economy development [Zelene budivnytstvo yak skladova polityky YeS shchodo rozvytku tsyrkuliarnoi ekonomiky]. Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia [Eastern Europe: Economics, Business and Management], 5 (05), 365 – 371.* Retrieved from http://www.easter-neurope-ebm.in.ua/journal/5_2016/70.pdf [in Ukrainian]. (2020, January 25).

7. Hryniv L. (2010). Ekolohichna ekonomika [Ecological Economics]. Lviv. Mahnoliia-2006. [in Ukrainian].
8. Shpakova H. (2019). Planuvalno-tekhnologichna kontseptsiiia odno-ta bahatoiadernykh budivelnykh ob'iektiv bahatofunktsionalnoho pryznachennia na pryntsypakh modulnosti. [Planning and technological concept of single and multi-core multi-purpose construction projects based on the principles of modularity]. Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn. [Ways to increase the efficiency of construction in the conditions of the formation of market relations], Vol. 39 in two parts. Part 1. Technical, 94-97. [in Ukrainian].

Citation: H. Shpakova (2020). TRANSFORMATION OF THE MATERIAL PRODUCTION MODEL FOR THE INTRODUCTION OF THE BIOSPHERE-COMPATIBLE ECONOMY PARADIGM. Innovative Solutions in Modern Science. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.2

Copyright: H. Shpakova ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

II. TECHNICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.3

UDC 631.361

INVESTIGATION OF THE PROCESS OF INTERACTION BETWEEN ROOT AND AUGER SCREW

S. Marinenko, PhD of Technical Sciences,

O. Hurik, PhD of Technical Sciences,

O. Korol

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine, Ternopil

Increasing the technological efficiency of root harvesting machines by developing and substantiating new technological processes for the operation of root crop heap cleaning systems is an urgent task. The purpose of the study is to develop theoretical mathematical models of the functioning of the working bodies of treatment systems. Mathematical models of the resulting velocity and the angle of reflection of the root crop from the surface of the auger screw, which is mounted above the working branch of the feed conveyor, were obtained.

Key words: feed conveyor, auger, coil, resultant speed of co-striker, angle of reflection of root crop.

кандидат технічних наук Мариненко С. Ю.; кандидат технічних наук Гурик О. Я.; Король О. І. Дослідження процесу взаємодії коренеплоду з витком шнека / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна, Тернопіль

Підвищення технологічної ефективності коренезбиральних машин шляхом розробки та обґрунтування нових технологічних процесів роботи очисних систем вороху коренеплодів є актуальною задачею. Метою дослідження є розробка теоретичних

математичних моделей функціонування робочих органів очисних систем. Отримано математичні моделі результуючої швидкості та кут відбивання коренеплоду від поверхні витка шнека, який встановлено над робочою гілкою подавального транспортера.

Ключові слова: подавальний транспортер, шнек, виток, результуюча швидкість співудару, кут відбивання коренеплоду.

Постановка проблеми. Україна належить до аграрних держав Європи та світу, які мають необхідні потужності для виробництва стратегічних продуктів харчування рослинного та тваринного походження. Вітчизняне машинобудування потребує розробки та цілеспрямованого впровадження в сільське господарство удосконалених коренезбиральних машин, функціональні та експлуатаційні показники яких би відповідали рівню найкращих світових аналогів [1, с. 69-71].

Якість і надійність роботи існуючих очисників не задовольняє встановлені показники згідно з агротехнічними вимогами до коренезбиральних машин – при урожайності коренеплодів 250 ц/га і більше з поля вивозиться близько 3 % родючого шару ґрунту, який, як правило, вже не відвозиться назад у поле, або при цьому необхідні додаткові експлуатаційні затрати [2, с. 77-78; 3, 147]. У сухий період збирання цукрових і кормових буряків кількість ґрунту, вивезеного з поля разом із коренеплодами, збільшується в 5...10 разів [4, с. 22; 5, с. 114].

При збільшенні абсолютної вологості ґрунту до 22...28 % якість роботи коренезбиральних машин погіршується в 2...6 рази, а на сухих твердих ґрунтах (абсолютна вологість 6...12 %) спостерігається значне, до 20...40 % забруднення коренеплодів грудками землі [6, с. 20; 7, с. 58] та підвищення пошкодження коренеплодів (до 40 %) [8, с. 165; 9, с. 35].

Одним з шляхів підвищення показників якості технологічного процесу збирання коренеплодів, яке являє собою комплексну науково-технічну задачу, є пошук нових конструктивних схем очисних робочих органів і створених на їх базі удосконалених очисних систем вороху коренеплодів.

Формулювання мети статті та задач. Мета дослідження – розробка математичної моделі, яка функціонально описує взаємодію коренеплоду з витком шнека, що дозволяє обґрунтувати раціональні параметри робочих органів очисної системи вороху коренеплодів.

Аналіз відомих праць [2, с. 79-80; 3, с. 68-75; 4, с. 25-27; 9, с. 34-35] показав, що в них розкрито загальні аспекти процесу переміщення коренеплодів до витка шнека, який встановлено перпендикулярно руху подавального транспортера. Зважаючи на конструктивні особливості запропонованої очисної системи [2, с. 80; 6, с. 19; 9, с. 34-35] це питання потребує додаткових досліджень.

Викладення основного матеріалу статті. Ефективність відокремлення домішок від коренеплодів, або показники якості роботи очисної системи (ступінь відокремлення вільного та налиплого ґрунту на поверхні тіла коренеплодів, вільних рослинних домішок і зв'язаної гички на головках коренеплодів кормових буряків) [5, с. 115-117] значно залежить від встановлених значень основних конструктивно-кінематичних параметрів і режимів роботи робочих органів очисної системи: подавального транспортера 1 (рис. 1), шнека 2 з пружними очисними елементами 6 та пари відминальних вальців 7.

Ворох коренеплодів з швидкістю руху V_m подавального транспортера 1, (рис. 1, рис. 2) надходить до шнека 2, який обертається зустрічно напрямку транспортера з кутовою швидкістю ω . Коренеплід, з початковою швидкістю V_m , після контакту з витком 4

шнека у точці O , відбивається від витка з результуючою швидкістю V_p та рухається у напрямку її вектора під кутом відбивання ψ , який характеризує умову забезпечення мінімальних пошкоджень коренеплодів і задовільної технологічної ефективності роботи очисної системи [10, с. 211-213].

Значення кута відбивання коренеплодів ψ , або напрямок руху коренеплоду після його контакту з витком шнека визначається за формулою $\psi = \pi/2 - (\alpha + \delta)$, де ψ – кут відбивання коренеплодів, рад; α – кут встановлення шнека відносно напрямку подачі вороху коренеплодів, рад; δ – кут між напрямками проекції $\vec{V}_{p_{xy}}$ вектора \vec{V}_p на горизонтальну площину xOy та осі Oy , рад.

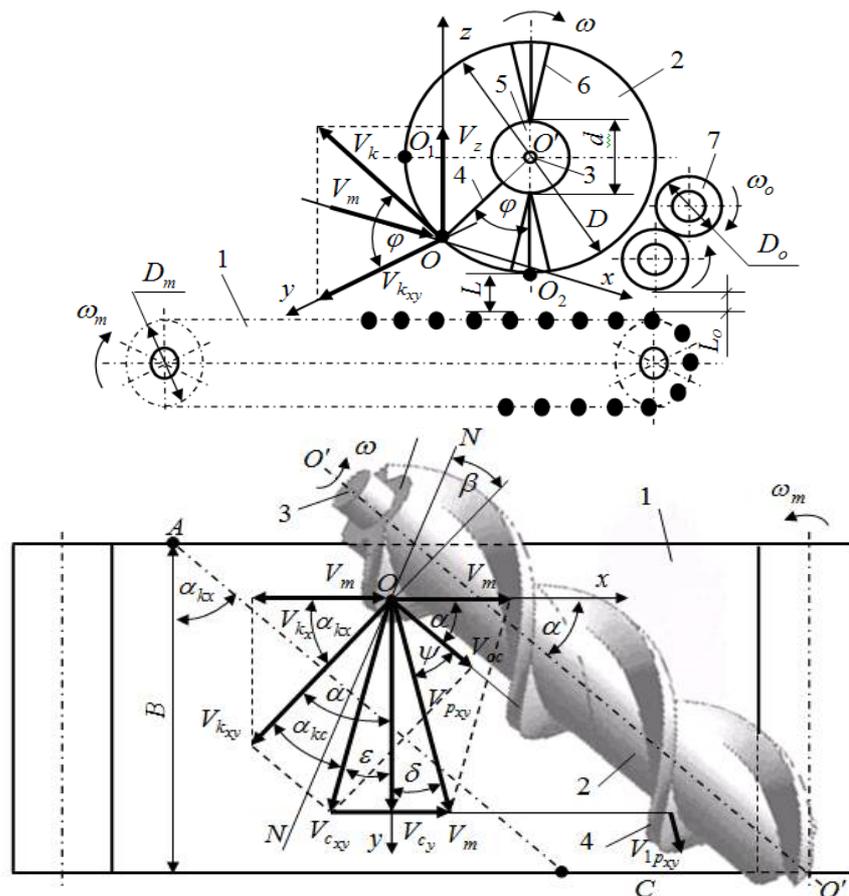

Рис. 1. Схема для розрахунку параметрів очисної системи: 1 – транспортер; 2 – шнек; 3, 4, 5 – вісь обертання, виток, барабан шнека; 6 – пружні очисні елементи; 7 – відминальні вальці

Згідно з рис. 1 і рис. 2 маємо:

$$\cos \delta = V_{c_y} / V_{p_{xy}}; \delta = \arccos(\vec{V}_{c_y} / \vec{V}_{p_{xy}}); V_{c_y} = V_{c_{xy}} \cos[\alpha - \arccos(V_{k_{xy}} / V_{c_{xy}})]; \quad (1)$$

$$\delta = \arccos(V_{c_{xy}} \cos[\alpha - \arccos(V_{k_{xy}} / V_{c_{xy}})] / V_{p_{xy}}), \quad (2)$$

де V_{c_y} – проекція сумарної швидкості шнека $V_{c_{xy}}$ на вісь Oy , м/с; $V_{p_{xy}}$ – проекція результуючої швидкості V_p взаємодії коренеплоду з витком шнека на площину xOy , м/с; $V_{c_{xy}}$ – проекція сумарної швидкості шнека V_c на площину xOy , м/с; $V_{k_{xy}}$ – проекція колової швидкості шнека V_k на площину xOy , м/с.

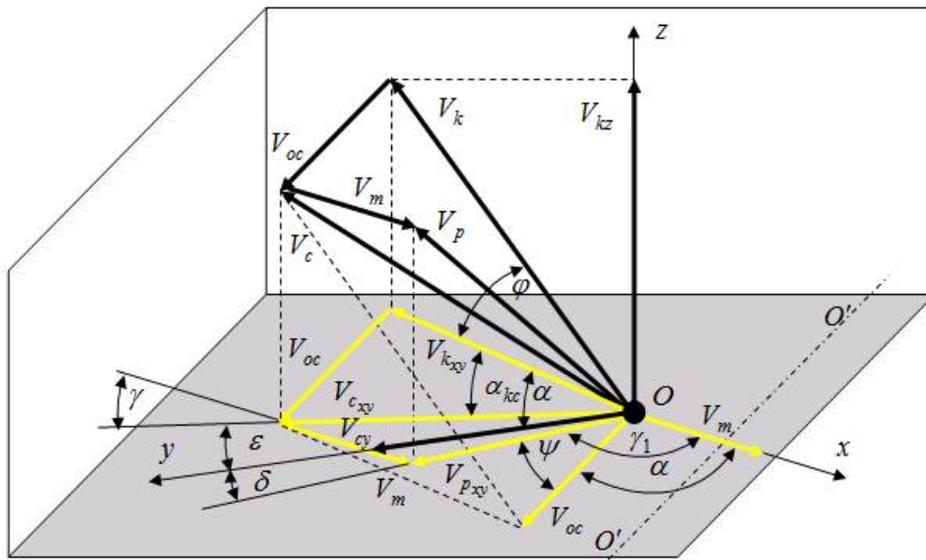

Рис. 2. План швидкостей косою співудару коренеплоду з витком шнека

Тоді з врахуванням залежності (2) кут ψ визначається за формулою $\psi = \pi / 2 - \alpha - \arccos(V_{c_y} / V_{p_{xy}})$, або

$$\psi = \frac{\pi}{2} - \alpha - \arccos \frac{V_{c_{xy}} \cos \left(\alpha - \arccos \frac{V_{k_{xy}}}{V_{c_{xy}}} \right)}{V_{p_{xy}}}. \quad (3)$$

Згідно з планом швидкостей косою співудару коренеплоду з витком шнека (рис. 1, рис. 2) значення результуючої швидкості руху коренеплоду $V_{p_{xy}}$ в площині xOy визначається за формулою:

$$\begin{aligned}
 V_{p_{xy}} &= \sqrt{V_{c_{xy}}^2 + V_m^2 - 2V_{c_{xy}} V_m \cos \gamma} = \sqrt{V_c^2 \cos^2 \varphi + V_m^2 - 2V_c \cos \varphi V_m \cos \gamma} = \\
 &= \sqrt{V_k^2 \cos^2 \varphi + V_{oc}^2 + V_m^2 - 2V_m \cos \gamma \sqrt{V_k^2 \cos^2 \varphi + V_{oc}^2}}
 \end{aligned} \quad , \quad (4)$$

де $V_{c_{xy}}$ – проекція вектора сумарної швидкості шнека V_c на площину xOy ; V_m – швидкість руху транспортера; V_c – сумарна швидкість шнека; φ – кут повороту витка шнека за час t , рад; V_k – колова швидкість шнека; V_{oc} – швидкість переміщення коренеплоду відносно поздовжньої осі $O'O'$ обертання шнека; $V_{k_{xy}}$ – проекція вектора колової швидкості шнека V_k на площину xOy .

Складові залежності (4) визначаються [11, с. 18-19]:

$$V_k = 0,5\omega D = 0,5D \frac{d\varphi}{dt}; \quad V_m = 0,5\omega_m D_m = 0,5D_m \frac{d\varphi_m}{dt}; \quad (5)$$

$$V_{oc} = V_o k_V = T n k_V = T \frac{\omega}{2\pi} k_V = \frac{T}{2\pi} k_V \frac{d\varphi}{dt} = 0,5D k_V \operatorname{tg} \beta \frac{d\varphi}{dt} = 0,5D k_V \operatorname{tg} \left(45^\circ - \frac{\varphi_k}{2} \right) \frac{d\varphi}{dt}, \quad (6)$$

де ω , ω_m – кутова швидкість витка шнека та приводного вала транспортера, рад/с; D , D_m – зовнішній діаметр шнека та діаметр барабана приводного вала транспортера, м; V_o – теоретична швидкість переміщення витків шнека відносно поздовжньої осі $O'O'$ його обертання, м/с; φ_m – кут повороту барабана приводного вала транспортера, рад.; k_V – коефіцієнт, який враховує зниження швидкості V_{oc} відносно V_o ; T – крок гвинтової лінії витків шнека, м; n – частота обертання шнека, об/хв; $\beta = 45^\circ - 0,5\varphi_k$ – кут підйому гвинтової лінії витків шнека, град, де φ_k – кут тертя коренеплоду з матеріалом поверхні витка шнека, град [11, с. 20].

Підставивши значення (5), (6) у залежність (4) та після перетворення і спрощення виразу отримано скалярне значення результуючої швидкості руху коренеплоду $V_{p_{xy}}$ в площині xOy :

$$V_{p_{xy}} = 0,5 \sqrt{D^2 \left(\frac{d\varphi}{dt} \right)^2 \theta + D_m \frac{d\varphi_m}{dt} \left(D_m \frac{d\varphi_m}{dt} - D \frac{d\varphi}{dt} \sqrt{\theta} \right) \times \sin \left(\alpha - \arccos \frac{\cos \varphi}{\sqrt{\theta}} \right)} . \quad (7)$$

де складова θ залежності (7) позначена як $\theta = \cos^2 \varphi + k_V^2 \text{tg}^2 \left(\frac{\pi}{4} - \frac{\varphi_k}{2} \right)$.

Таким чином кут відбивання коренеплодів ψ або залежність зміни ψ від параметрів очисної системи з врахуванням залежностей (3) і (7) та після перетворення і спрощення виразу, визначається за формулою

$$\psi = \frac{\pi}{2} - \alpha - \arccos \frac{D \frac{d\varphi}{dt} \sqrt{\theta} \cos \left(\alpha - \arccos \frac{\cos \varphi}{\sqrt{\theta}} \right)}{\sqrt{D^2 \left(\frac{d\varphi}{dt} \right)^2 \theta + D_m \frac{d\varphi_m}{dt} \left(D_m \frac{d\varphi_m}{dt} - D \frac{d\varphi}{dt} \sqrt{\theta} \right) \times \sin \left(\alpha - \arccos \frac{\cos \varphi}{\sqrt{\theta}} \right)}} , \quad (8)$$

або

$$\text{tg} \psi = \frac{D \frac{d\varphi}{dt} \cos \left(\alpha - \arccos \frac{\cos \varphi}{\sqrt{\theta}} \right)}{\sqrt{\left(D^2 \left(\frac{d\varphi}{dt} \right)^2 + \frac{V_m^2}{\theta} - \frac{DV_m}{\sqrt{\theta}} \frac{d\varphi}{dt} \right) \sin \left(\alpha - \arccos \frac{\cos \varphi}{\sqrt{\theta}} \right)}} - \alpha . \quad (9)$$

Одержані залежності (8), (9) є детермінованими математичними моделями, які характеризують зміну кута відбивання коренеплодів ψ залежно від конструктивно-кінематичних параметрів очисної системи, або напрямку переміщення (руху) коренеплодів після його контакту з витком шнека.

Висновки. Раціональний режим роботи очисної системи буде за умови, коли кут відбивання коренеплодів $\psi = 0$, тобто коли коренеплоди після контактної взаємодії з витком шнека рухаються вздовж осі обертання шнека.

Література:

1. Барановський, В. М. (2006). *Основні етапи та загальні принципи сучасних тенденції розвитку коренезбиральних машин*. Вісник ТНТУ, 11 (2), 67-75.
2. Барановський, В. М., Дубчак, Н. А., Паньків, М. Р. (2007). *Аналіз процесу роботи доочисних пристроїв коренезбиральних машин*. Вісник ТДТУ, 12 (1), 76-81.
3. Погорелый, Л. В., Татьяна, М. В. (2004). *Свеклоуборочные машины: история, конструкция, теория, прогноз*. К: Феникс, 232.
4. Барановський, В. М. (2013). *Транспортно-технологічні системи очисних робочих органів адаптованої коренезбиральної машини*. Сільськогосподарські машини, 24, 18–29.
5. Барановський, В. М. (2008). *Результати теоретично-експериментальних досліджень секундної подачі вороху коренеплодів*. Механізація сільськогосподарського виробництва, 1, 111-120.
6. Барановський, В. М. (2005). *Конструктивно-технологічні принципи адаптизації транспортно-очисного комбінованого робочого органа коренезбиральних машин*. Сільськогосподарські машини, 13, 18–24.
7. Гурченко, О. П., Барановський, В. М. (1995). *Результати випробування модернізованої коренезбиральної машини МКК-6*. Механізація та електрифікація сільського господарства, 81, 57–60.
8. Барановський, В. М., Войтюк, Д. Г., Виговський, А. Ю. (2003). *Прогнозування кількості ґрунту на поверхні тіла коренеплоду*. МOТРО'L 03", IV, 6, 164–172.
9. Барановський, В. М., Паньків, М. Р., Дубчак, Н. А. (2007). *Очисна*

система вороху коренеплодів. Механізація сільськогосподарського виробництва, 1, 59, 33–36.

10. Барановський, В. М., Соломка, В. О., Онищенко, В. Б. (2001). *Вибір параметрів при конструюванні гвинтового конвеєра*. Вісник ХДТУСГ, 8 (2), 209-215.
11. Невко, Р. В., Baranovsky, V. M., Dzyura, V. O., Klendii, O. M., Klendii, M. B., Romanovsky, R. M. (2018). Justification of rational parameters of a pneumoconveyor screw feeder. INMATEH – Agricultural Engineering, 54, 1/2018, 15–24.

References:

1. Baranovsky, V. M. (2006). *Osnovni etapy ta zahalni pryntsypy suchasnykh tendentsii rozvytku korenezbyralnykh mashyn [The basic stages and general principles of the current trend of development of root machines]*. Visnyk TNTU [Bulletin of TNTU], 11 (2), 67–75 [in Ukrainian].
2. Baranovsky, V. M., Dubchak, N. A., Pankiv, M. R. (2007). *Analiz protsesu roboty doochysnykh prystroiv korenezbyralnykh mashyn [Analysis of the process of operation of the cleaning devices of root harvesting machines]*. Visnyk TDTU [Bulletin of TNTU], 12 (1), 76–81 [in Ukrainian].
3. Pogorely, L.V., Tatyanko M.V. (2004). *Sveklouborochnye mashiny: istorija, konstrukcija, teorija, prognoz [Beet harvesting machines: history, design, theory, forecast]*. K: Fenik [K: Phoenix], 232 [in Russian].
4. Baranovsky, V. M. (2013). *Transportno-tekhnolohichni systemy ochysnykh robochykh orhaniv adaptovanoi korenezbyralnoi mashyny [Transport-technological systems of cleaning working bodies of the adapted root harvesting machine]*. Silskohospodarski mashyny [Agricultural machinery], 24, 18–29 [in Ukrainian].

5. Baranovsky, V. M. (2008). *Rezultaty teoretychno-eksperymentalnykh doslidzhen sekundnoi podachi vorokhu koreneplodiv [The results of theoretical and experimental studies of the second feeding of a heap of roots]*. *Mekhanizatsiia silskohospodarskoho vyrobnytstva [Mechanization of agricultural production]*, 1, 111–120 [in Ukrainian].
6. Baranovsky, V. M. (2005). *Konstruktyvno-tekhnolohichni pryntsypy adaptyzatsii transportno-ochysnoho kombinovanoho robochoho orhana korenezbyralnykh mashyn. Silskohospodarski mashyny [Structural and technological principles of adaptation of the transport-cleaning combined working body of the root machines]*. *Silskohospodarski mashyny [Agricultural machinery]*, 13, 18–24 [in Ukrainian].
7. Gurchenko, O. P., Baranovsky, V. M. (1995). *Rezultaty vyprobuvannia modernizovanoi korenezbyralnoi mashyny MKK-6 [Test results of the modernized MKK-6 root harvesting machine]*. *Mekhanizatsiia ta elektryfikatsiia silskoho gospodarstva [Mechanization and electrification of agriculture]*, 81, 57–60 [in Ukrainian].
8. Baranovsky, V. M., Voityuk, D. G., Vygovsky, A. Yu (2003). *Prohnozuvannia kilkosti hruntu na poverkhni tila koreneplodiv [Predicting the amount of soil on the root surface of root crops]*. *MOTRO'L 03"*, IV, 6, 164–172 [in Ukrainian].
9. Baranovsky, V. M., Pankiv, M. R., Dubchak, N. A. (2007). *Ochysna systema vorokhu koreneplodiv [Purification system of heap of root crops]*. *Mekhanizatsiia silskohospodarskoho vyrobnytstva [Mechanization of agricultural production]*, 1, 59, 33–36 [in Ukrainian].
10. Baranovsky, V. M., Solomka, V. O., Onyshchenko, V. B. (2001). *Vybir parametriv pry konstruiuvanni hvyntovoho konveiera*

[Choice of parameters when designing a screw conveyor]. Visnyk KhDTUSH [CDTUSG Herald], 8 (2), 209–215 [in Ukrainian].

11. Hevko, R. B., Baranovsky, V. M., Dzyura, V. O., Klendii, O. M., Klendii, M. B., Romanovsky, R. M. (2018). Justification of rational parameters of a pneumoconveyor screw feeder. INMATEH – Agricultural Engineering, 54, 1/2018, 15–24 [in English].

Citation: S. Marinenko, O. Hurik, O. Korol (2020). INVESTIGATION OF THE PROCESS OF INTERACTION BETWEEN ROOT AND AUGER SCREW. Innovative Solutions in Modern Science. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.3

Copyright: S. Marinenko, O. Hurik, O. Korol ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.4

UDC: 621.384.3:621.791:615.462-035

**WELDING PROCESS AND FEATURES OF MICROSTRUCTURE
OF WELDED JOINTS OF BIOPOLYMERS**

V. Talanyuk,

<https://orcid.org/0000-0001-6302-0306>

A. Shadrin, PhD of Engineering Sciences,

M. Iurzhenko, Doctor of of Engineering Sciences,

<https://orcid.org/0000-0002-5535-731X>

N. Korab, PhD of Engineering Sciences,

M. Menzheres

E. O. Paton Electric Welding Institute of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Polymers and biopolymers in particular are increasingly used in various sectors of the economy and more recently biopolymers replace traditional polymers in many applications. The problem of polymeric materials recycling can be solved by designing products that will be easy

to recycle. In fact, biodegradation is the consistent breaking of chemical links of a polymer molecular chain under the action of microorganisms. Destroying a polymer, bacteria, fungi or algae use the remnants of its molecules as a source of vital organic compounds as well as energy. Usually biodegradation occurs in an aqueous or humid environment during the process of composting. Bioplastics wastes, like fallen leaves or other organic waste, are stacked on soil and gradually converted into environmentally friendly material. The ability of a polymer to biodegrade mainly depends on the chemical composition of its macromolecule chain. It must be heterocyclic and should include biodegradable chemical groups. The chain should not include fragments consisting of more than five CH_2 groups in sequence. The breakdown of the molecular chain is facilitated by the presence in its structure of bulk substituents of hydrogen atoms with a sufficiently large volume. It is also possible to include in the chain of natural organic groups such as starch, cellulose, urea and the like. In this work, the samples were formed by pressing of the polyhydroxybutyrate (PHB) powder under the following temperature conditions: the powder heated up to 40°C was poured into the mold and heated without pressure for 1-2 min. After that it was kept under pressure for 12-15 min., and then it was heated up to 175°C for 3-5 min. According to the experimental data, it was found that with increasing of the pressing temperature internal stresses appeared in the specimens, and defects such as cracks occurred upon cooling. Under lower pressing temperatures, the powder was not completely melted and according to, the samples had a non-homogeneous microstructure.

Therefore when welding the temperature of the heater was set at $220\text{-}240^\circ\text{C}$, the upset pressure - 0.1 MPa. The warm-up time was varied within 30-40 seconds to determine the optimum conditions of weld formation.

It was confirmed that PHB material is a brittle material with high fluidity when melted. In the welded joints, flash rollers are usually formed with the melt spreading over the sample surface. The flash has a small height almost equal on the both sides of the welded joint.

Keywords: biodegradable, polyoxyalkonoates, thermoplastic polymer, bioplastic.

Polymers and biopolymers in particular are increasingly used in various sectors of the economy and more recently biopolymers have been replacing traditional polymers in many applications. The problem of recycling polymeric materials can be solved by designing products that will make their further processing easy [1].

The design and selection of materials should be implemented taking into the account of the final stage of their life cycle. That could be done by indicating the method of decomposition, recycling or disposal. Plastics allows us to create a variety of packaging forms, have greater protective properties than traditional packaging materials.

Biopolymers are high molecular weight natural compounds that are the structural basis of all living organisms and play a decisive role in the processes of life [2]. In fact, biodegradation is the consistent breaking of chemical links of a polymer molecular chain under the action of microorganisms. Destroying a polymer, bacteria, fungi or algae use the remnants of its molecules as a source of vital organic compounds as well as energy. Usually biodegradation occurs in an aqueous or humid environment during the process of composting [3]. Bioplastics wastes, like fallen leaves or other organic wastes, are stacked on soil and gradually converted into environmentally friendly material. The ability of a polymer to biodegrade mainly depends on the chemical composition of its molecule [4].

It must be heterocyclic and include biodegradable chemical groups. The chain should not include fragments consisting of more than five CH₂ groups in sequence [5]. The breakdown of the molecular chain is facilitated by the presence in its structure of bulk substituents of hydrogen atoms with a sufficiently large volume. It is also possible to include in the chain of natural organic groups such as starch, cellulose, urea and the like [6].

In the present work the samples were formed by pressing of the PHB powder in the following temperature regime: the powder heated up to 40°C was poured into the mold and heated without pressure for 1-2 min. After that it was left under pressure for 12-15 min., and then it was heated up to 175°C for 3-5 min. According to the experimental data, it was found that with increasing of the pressing temperature internal stresses appeared in the specimens, and such defects as cracks have occurred upon cooling. At reduced pressing temperatures, the powder was not melted completely and according to, the samples had a non-homogeneous microstructure.

Fig. 1 PHB powder.

The weldability and properties of the welded joints of PHB were investigated on the plate specimens made by thermal extrusion of a polymeric powder material. In a round metal mold heated up to 40 ° C it

poured a measured amount of PHB powder and heated it for 12 minutes in the free state and for 3 minutes under pressure. Then the powder form was heated to 175 ° C and kept under pressure for one minute.

It was experimentally found that with the mold temperature increasing the molded samples had internal stresses, which subsequently led to the formation of cracks. At lower temperatures the powder was not completely melted and a non-homogeneous weakened microstructure was formed during the pressing in the samples.

After cooling down the disc-shaped specimens were received (3-4 mm thick and 25 mm in diameter); rectangular specimens 45 to 50 mm wide were cut out of these discs.

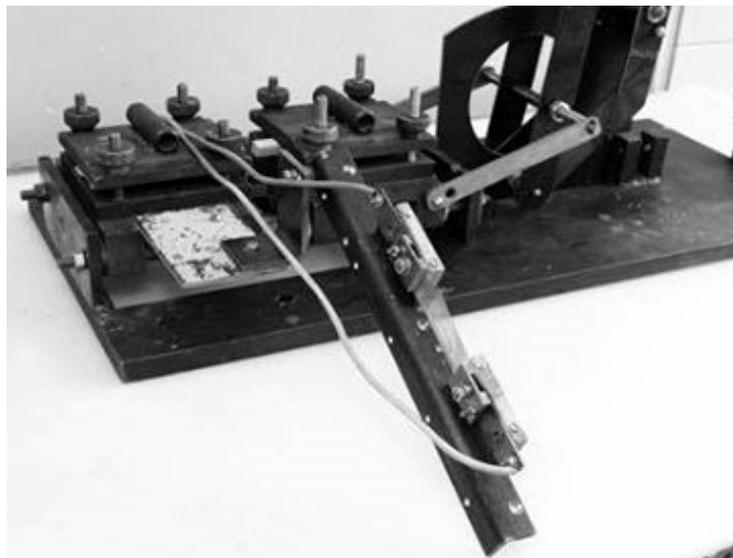

Fig. 2. Experimental device for heated tool butt welding.

The weldability of samples from PHBs was investigated on an experimental device for heated tool butt welding (Fig. 2). The heated tool was a thin plate or stainless steel mesh heated by the transmission of electric current. Experiments with the compression of PHB raw materials have shown that this polymer reacts poorly to overheating to temperatures above 220°C.

Therefore the welding temperature was set at 200 - 210°C, the upset pressure - 0.3MPa. The warm-up time was varied within 30 to 40 seconds to determine the optimum conditions for the weld formation.

The PHB material proved to be a brittle material with high fluidity when melted. In the joint welds, flash are formed with the melt spreading over the specimen surface (Fig. 3). The flash rollers had a small height, almost the same on the both sides of the welded joint.

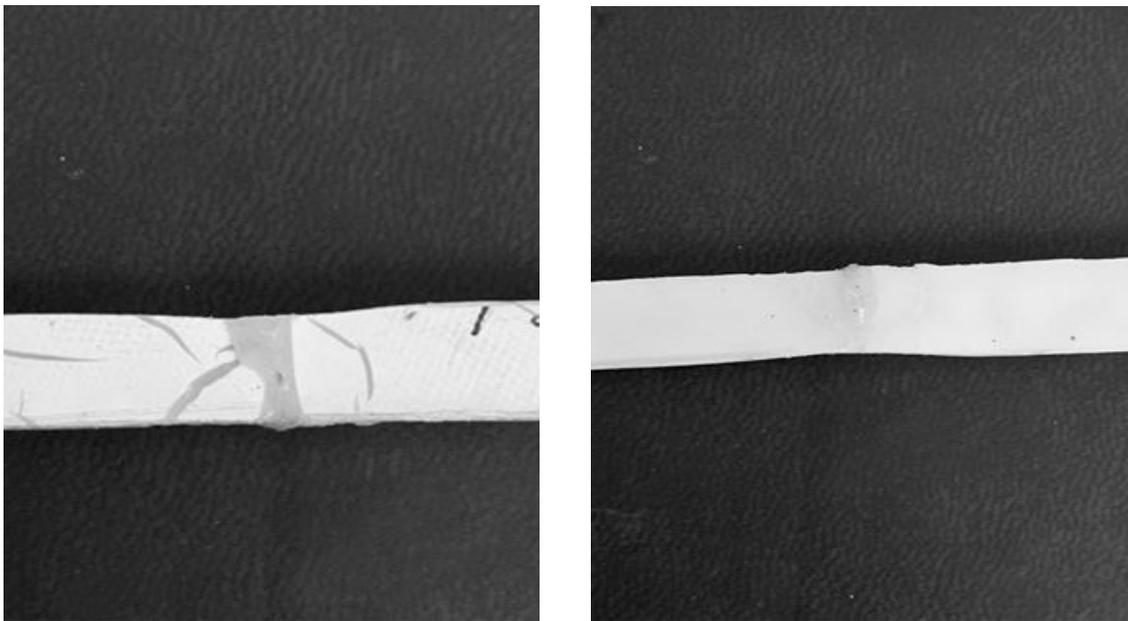

Fig. 3 butt welds of specimens with PHB.

In the process of welding, when the specimens were heated up for 20 - 30 seconds, fragments of unmelted material were observed on the grate (Fig. 3, left), in some areas formed in the weld, which reduced the strength of the welded joint.

With the heating time increasing to 50-60 seconds, the optimal butt welds were formed, with the uniform flash rollers. The longitudinal section of the specimens shows a weld of almost the same size in the vertical plane, which indicates uniform heating of the polymer material. The seam

consists of a fairly homogeneous material with a changed structure of a darker color compared to the main polymer material.

Fig. 4. PHB welded specimens and with insufficient melting.

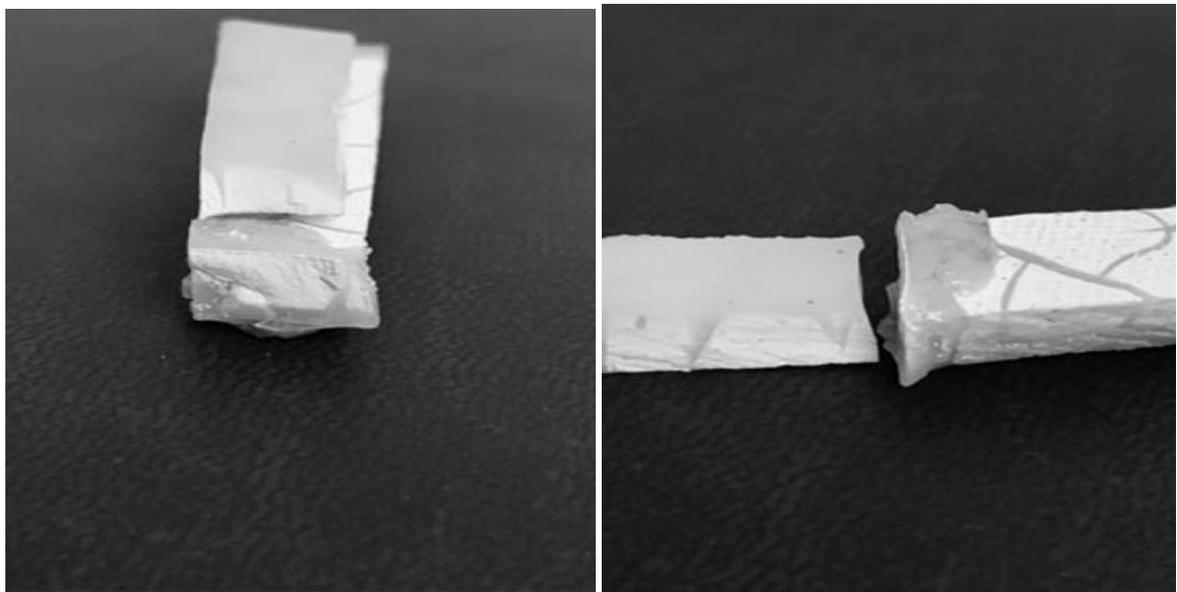

Fig. 5. PHB welded specimens destroyed during the tensile tests.

The tensile tests have shown that the distortion of the optimum welds occurs in the basic material near the thermal impact zone (Fig. 5). The

fragile nature of the material is visible on the fracture surfaces, the fracture occurs with the separation of individual fragments and layers of material of the samples. Thus, the PHB polymeric material, although having poor elastic properties, demonstrates good weldability with a heated tool.

Conclusions.

Therefore, due to the significant environmental damage caused by the use of conventional polymers, it is advisable to replace them with biopolymers. After all, their properties, as already mentioned, have no significant differences. Also, it is more appropriate to use biodegradable materials that have less negative impact in the packaging. The main chemical compounds that make biodegradable plastics are starch, polylactic acid, polyhydroxyalkanoates, cellulose and lignin. In this work, we investigated the welding features of the two most commonly used biodegradable polymers – polyhydroxybutyrate. When vacuum packing is used, there is a need for a strong welded joint. A solution to this problem is described in this article.

References:

1. Sudesh K., Maehara A., Gan Z., Iwata T., Doi Y. (2004). Direct observation of polyhydroxyalkanoate granule-associated-proteins on native granules and on poly(3-hydroxybutyrate) single crystals by atomic force microscopy. *Polymer Degradation and Stability*, 83, 281–287 DOI: 10.1016/S0141-3910(03)00273-8.
2. Khanna S., Srivastava A. K. (2005). Recent advances in microbial polyhydroxyalkanoates. *Process Biochemistry*, 40, 607–619 DOI: 10.1016/j.procbio.2004.01.053.
3. Jacquel N., Lo C-W., Wei Y-H., Wu H-S., Wang S. S. (2008). Isolation and purification of bacterial poly(3-hydroxyalkanoates).

- Biochemical Engineering Journal, 39, 15–27 DOI: 10.1016/j.bej.2007.11.029.
4. Ramsay J. A., Berger E., Voyer R., Chavarie C., Ramsay B. A. (1994). Extraction of poly-3-hydroxybutyrate using chlorinated solvents. *Biotechnology Techniques*, 8, 589–594 DOI: 10.1007/BF00152152.
 5. Jiang X., Ramsay J. A., Ramsay B. A. (2006). Acetone extraction of mcl-PHA from *Pseudomonas putida* KT2440. *Journal of Microbiological Methods*, 67, 212–219 DOI: 10.1016/j.mimet.2006.03.015.
 6. Yu J., Chen L. X. L. (2006). Cost-effective recovery and purification of polyhydroxyalkanoates by selective dissolution of cell mass. *Biotechnology Progress*, 22, 547–553 DOI: 10.1021/bp050362g.

Citation: V. Talanyuk, A. Shadrin, M. Iurzhenko, N. Korab, M. Menzheres (2020). WELDING PROCESS AND FEATURES OF MICROSTRUCTURE OF WELDED JOINTS OF BIOPOLYMERS. *Innovative Solutions in Modern Science*. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.4

Copyright: V. Talanyuk, A. Shadrin, M. Iurzhenko, N. Korab, M. Menzheres ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

III. LAW

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.5

UDC 342.951

ADMINISTRATIVE LAW MECHANISM FOR THE IMPLEMENTATION OF PRIVATE INTERESTS

Lada Konduforova

Great Volodymyr Institute of law Interregional Academy Personnel Management, Ukraine, Kyiv

The subject of the article is the determination of the essence of the administrative-legal mechanism for the implementation of private interests. The purpose of the article is to formulate the concept of this mechanism and to determine its elements. This goal led to the use of formal-dogmatic and system-structural methods with which the author determines the structure of the administrative-legal mechanism for the implementation of private interests. The author offers his own definition of administrative and legal mechanism for the implementation of private interests. The results of the study can be used in legislative work in the field of protecting the rights and freedoms of participants in public relations, as well as in law enforcement.

Key words: administrative-legal mechanism, administrative-legal relations, administrative-legal norms, private interests, public administration, administrative-legal means.

Лада Кондуфорова, Адміністративно-правовий механізм реалізації приватних інтересів / Інститут права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

Предметом статті є визначення сутності адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів. Метою статті є формулювання поняття вказаного механізму та визначення його елементів. Поставлена мета обумовила використання формально-догматичного та системно-структурного методів, за допомогою яких автор визначає структуру адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів. Автор пропонує власне визначення поняття адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів. Результати дослідження можуть бути використані під час законотворчої роботи у сфері захист прав і свобод учасників суспільних відносин, а також у правозастосовній діяльності.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, адміністративно-правові відносини, адміністративно-правові норми, приватні інтереси, публічне управління, адміністративно-правові засоби.

Постановка проблеми. Будь-яке індивідуальне право може бути реалізовано лише за допомогою правового механізму, функціонування якого дає змогу втілити абстрактні положення правового норми у конкретні суспільні відносини. Особливий інтерес уявляють ситуації, коли матеріальне право закріплено у нормах однієї галузі права, а механізм його реалізації регулюється нормами іншої правової галузі. Достатньо часто функціонування механізму реалізації норм різних галузей регулюється, повністю або частково, нормами адміністративного права. Причини такого явища обумовлені тим, що публічне управління та публічне адміністрування, як базові категорії адміністративного права, пронизують всі без винятку сфери суспільних відносин. Вказане обумовлює увагу, яка останнім часом

приділяється у правових дослідженнях проявам диспозитивного метода правового регулювання в публічних галузях права, а також особливостям реалізації приватних інтересів в адміністративному праві. Разом з тим, вказані дослідження лише розпочинаються, тому наявність багатьох невирішених на науково-методологічному рівні проблем обумовлює актуальність дослідження адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику, пов'язану з функціонуванням адміністративно-правового механізму реалізації норм права досліджували у своїх роботах В. Б. Авер'янов, В. В. Галуцько, І. П. Голосніченко, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, Я. В. Лазур, Р. С. Мельник, С. Г. Стеценко, І. М. Шопіна та інші автори. Питання, пов'язані з реалізацією приватних інтересів, були предметом дослідження таких вчених, як А. В. Бризгалін, Д. В. Вінницький, М. І. Іншин, О. М. Козирін, С. Г. Пепеляєв, Г. В. Петрова, Н. Ю. Пришва, О. В. Солдатенко, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova та інші. Разом з тим питання функціонування адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів залишаються недостатньо дослідженими, що обумовлює спрямованість наукових пошуків.

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є визначення сутності та складових адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів. Вказана мета обумовила необхідність виконання наступних завдань: дослідити складові адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів та сформулювати його поняття.

Виклад основного матеріалу. Кардинальна трансформація системи публічного управління в Україні робить необхідним оновлення існуючих поглядів на співвідношення між публічним і

приватним правом. Як відомо, доктрина адміністративного права містить декілька концепцій публічного та приватного права, проте консенсус досі не вироблено, тривають дискусії щодо співвідношення та взаємодії вказаних категорій.

Слід зазначити, що з онтологічного боку, будь-який інтерес егоїстичний уже внаслідок того, що його носій шукає сам можливості задоволення необхідних потреб, доволі часто забуваючи про межі власних інтересів, та інтересів інших суб'єктів. Таким чином, чітке визначення категорії «приватний інтерес» утруднюється тим, що кожна особа, має власні індивідуальні інтереси, котрі, по відношенню до неї є приватними. У свою чергу, приватні інтереси одного суб'єкта можуть вступати у конфлікт з інтересами іншого (інших). Так, доцільно відзначити, що приватні інтереси, декількох осіб, групи можуть, як збігатися, так і кардинально відрізнятись. У тому разі коли відбувається розрізнення інтересів, можна простежити наявність конфлікту між ними. З огляду на викладене доцільним є відзначити, що приватні інтереси можуть бути суперечливими, змагальними, конкурентними. Правова держава зможе існувати лише у тому разі, якщо за допомогою правових механізмів, що є легалізовані державою, буде забезпечуватися баланс між ними.

Категорія «приватний інтерес» є тією категорією, котру не можливо і не доцільно обмежувати певним визначенням. Дана категорія має пронизувати всю правову систему, та надавати можливість індивідам реалізовувати свої власні інтереси у межах правового регулювання. На наше переконання приватний інтерес – це будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, що базується на її внутрішніх переконаннях та є спрямований на реалізацію її прав, заснований на егоцентричних переконаннях.

Яким же чином можна захистити приватні інтереси за допомогою адміністративно-правового механізму? Адміністративно-правовий механізм реалізації прав та інтересів учасників суспільних відносин звичайно розуміють як сукупність (систему) адміністративно-правових норм, адміністративно-правових відносин, адміністративно-правових засобів та суб'єктів, які, відповідно до адміністративно-правових норм такі засоби реалізують. Деякі автори намагаються розширити зміст вказаного механізму, включаючи до нього акти реалізації норм права, правову свідомість, правову культуру тощо. На нашу думку, у штучному розширенні меж адміністративно-правового механізму реалізації прав та інтересів немає потреби. Це пояснюється тим, наприклад, що коло адміністративно-правових засобів, наприклад, включає до себе акти реалізації норм права, а правова свідомість і правова культура є надзвичайно широкими та розпливчастими категоріями, які не піддаються кількісному обчисленню і виступають скоріше в якості певних правових ідеалів, ніж елементів прагматичних конструкцій на кшталт адміністративно-правового механізму реалізації прав та інтересів.

Отже, необхідним елементом адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів є норми адміністративного права і адміністративного процесу. Перш за все, це правові норми, якими визначається доступ людини і громадянина, а також суб'єктів господарської діяльності та об'єднань громадян до адміністративних послуг, в основі яких знаходиться приватний інтерес. Крім того, до вказаних норм належать положення Кодексу адміністративного судочинства України в тій частині, в якій особа має право на судовий захист своїх приватних інтересів, порушених незаконними діями посадових осіб органів публічної влади. До цього елементу адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів

слід також віднести законодавство про захист персональних даних та про доступ до публічної інформації в частині зобов'язання представників органів публічної влади вчиняти певні дії на користь осіб, які намагаються реалізувати свої приватні інтереси. Вчинення описаних вище дій породжує адміністративно-правові відносини як суспільні відносини, одним із учасників яких є орган публічної влади або його посадова особа, що має покладені на нього законом повноваження щодо реалізації приватних інтересів певного кола осіб, а іншим учасником – фізична або юридична особа, що має такі приватні інтереси та намагається їх реалізувати.

Наступним елементом адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів є адміністративно-правові засоби. Як засвідчує Н. В. Новікова, у сучасній науці адміністративного права поняття «адміністративно-правові засоби захисту» найбільш повно розкрито через призму категорії адміністративно-правового примусу. При цьому до засобів адміністративно-правового примусу вчена пропонує відносити як адміністративно-юрисдикційні заходи, застосовувані в разі порушення приписів законодавства, а саме: заходи припинення порушень норм законодавства, заходи процесуального забезпечення встановлення факту та складу правопорушення, заходи щодо відновлення законних прав суб'єктів та заходи адміністративної відповідальності, – так і примусові заходи неюрисдикційного характеру, до яких удаються з метою попередження правопорушень (контроль і нагляд) [1, с.55]. Вказаний підхід, на нашу думку, не зовсім відповідає принципам людиноцентризму та гуманізму як стержневій основі адміністративного права.

Є. В. Микитенко адміністративно-правові засоби захисту класифікує на наступні три групи (на жаль, вчений не вказує, за яким

критерієм здійснювався цей розподіл): 1) засоби переконання і примусу; 2) засоби безпосереднього, прямого та опосередкованого захисту суб'єктів господарювання; 3) засоби адміністративного судочинства. При цьому засобом безпосереднього, прямого захисту є право на звернення громадян по захист своїх прав, свобод та законних інтересів громадянина [2, с.182]. Вказаний підхід залишає декілька запитань. По-перше, якщо примус в адміністративному праві традиційно розглядається як державний примус, то з переконанням не все так однозначно, отже, незрозумілим залишається, хто, кого і в чому саме має переконувати? По-друге, опосередкований захист, сутність якого автором не конкретизована, уявляється надзвичайно широкою категорією, що породжує багато варіантів тлумачення.

К. С. Маштак виділяє такі види адміністративно-правових засобів щодо забезпечення права на доступ до публічної інформації: 1) адміністративно-правові засоби, що регулюють порядок охорони права доступу до публічної інформації; 2) адміністративно-правові засоби захисту права доступу до публічної інформації; 3) процесуальні засоби, пов'язані з відновленням порушеного права доступу до публічної інформації. Заслуговує на увагу, що вчений визначає також цільові ознаки вказаних засобів. Головною метою встановлення і застосування адміністративно-правових засобів як структурного елементу механізму адміністративно-правового забезпечення права на доступ до публічної інформації, на його думку, є безперешкодна та ефективна реалізація суб'єктом свого права отримати інформацію про діяльність органів державної влади, яка його цікавить [3, с.360]. Не намагаючись долучитися до дискусії щодо співвідношення категорій «охорона» і «захист», зауважимо, що будь-яке їх розуміння включає до змісту або охорони, або захисту відновлення порушених прав і свобод учасників суспільних відносин,

отже, окреме їх визначення як самостійного структурного елемента наведеної вище класифікації уявляється не зовсім зрозумілим.

Адміністративно-правові засоби захисту приватних інтересів мають двоїсту правову природу: вони виникають у галузі адміністративного права, однак їх виникнення детерміноване процесами, які породжені в межах інших галузей права, які у науковій літературі відносять до приватних (цивільного, трудового, права соціального забезпечення тощо). Одним із прикладів такої двоїстої природи є інститут адміністративної відповідальності за шкоду, спричинену приватним інтересам працівників у трудових відносинах, що знайшло своє закріплення у Кодексі України про адміністративні правопорушення [4, с.451].

Адміністративно-правові засоби захисту приватних інтересів слід розглядати як визначені нормами адміністративного права прийоми та способи, за допомогою яких відбувається поновлення порушених приватних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також запобігання вчиненню таких порушень у майбутньому. Вказані засоби реалізуються в адміністративно-правових відносинах, оскільки пов'язані з реалізацією юрисдикційних повноважень органів публічної влади (публічного адміністрування); їх застосування не має обов'язковою умовою наявності письмової або усної згоди іншої сторони; при вчиненні певного порушення приватних інтересів однією стороною відповідальність застосовується не іншою стороною, а органами публічної влади.

І останнім елементом адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів є суб'єкти адміністративно-правових відносин, на яких законом покладено реалізацію адміністративно-правових засобів (органи публічної влади та їх посадові особи) або які мають визначене Конституцією і законами України право захищати

свої приватні інтереси, включаючи їх самозахист. Особливістю коло суб'єктів як необхідної складової адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів є те, що відповідні відносини вимагають, щоб однією із сторін обов'язково були органи публічної влади та/або їх посадові особи.

Висновки. На підставі викладеного вище можна сформулювати поняття адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів як об'єднаної системними зв'язками сукупності норм адміністративного права і адміністративного процесу, адміністративних відносин та їх суб'єктів, а також адміністративно-правових засобів, за допомогою яких фізичні та юридичні особи захищають свої приватні інтереси.

Література:

1. Новікова Т. В. (2005). Суб'єкти реалізації права судового захисту місцевого самоврядування. *Часопис Київського університету права*. № 1. С. 50–56.
2. Микитенко Є. В. (2012). Актуальні питання захисту прав громадян в міграційній діяльності правоохоронних органів України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. № 1. С. 179–187.
3. Маштак К. С. (2012). Поняття механізму адміністративно-правового забезпечення права на доступ до публічної інформації. *Право України*. №8. С. 356–361.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар (2013). Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. Київ, Алерта; КНТ; ЦУЛ, 976 с.

References:

1. Novikova T. V. (2005) Subiekty realizatsii prava sudovoho zakhystu mistsevoho samovriaduvannia. Chasopys Kyivskoho universytetu prava. № 1. S. 50–56. [in Ukrainian]
2. Mykytenko Ye. V. (2012) Aktualni pytannia zakhystu prav hromadian v mihratsiinii diialnosti pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy. Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav im. E. O. Didorenka, no.1, S. 179–187. [in Ukrainian]
3. Mashtak K. S. (2012) Poniattia mekhanizmu administratyvno-pravovoho zabezpechennia prava na dostup do publichnoi informatsii, Pravo Ukrainy. no.8, S. 356–361. [in Ukrainian]
4. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Naukovo-praktychnyi komentar (2013). R. A. Kaliuzhnyi, A. T. Komziuk, O. O. Pohribnyi ta in. Kyiv: Alerta; KNT; TsUL, 976 s. [in Ukrainian]

Citation: Lada Konduforova (2020). ADMINISTRATIVE LAW MECHANISM FOR THE IMPLEMENTATION OF PRIVATE INTERESTS. Innovative Solutions in Modern Science. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.5

Copyright: Lada Konduforova ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.6

UDC 342.951

**GUARANTEES FOR THE RIGHTS AND FREEDOMS OF MAN AND
CITIZEN IN THE FIELD OF CASH PAYMENTS**

Olexiy Kuvarzin

Great Volodymyr Institute of law Interregional Academy Personnel Management, Ukraine, Kyiv

The purpose of the article is to determine the essence of respect for the rights and freedoms of the individual and the citizen when conducting cash payments. The author has researched the essence of observing the rights and freedoms of a person and a citizen in the sphere of prevention of administrative offense connected with carrying out cash payments, and also defined directions of development of the system of administrative responsibility in the specified sphere. The conclusion was drawn about the need to analyze case law in order to determine the legal conditions conducive to the commission of administrative offenses. The focus is on accounting for the planning of preventive work for new forms of economic activity, which may not provide for the permanent presence of the employee in the workplace.

Key words: administrative responsibility, human and citizen's rights and freedoms, administrative offenses, cash payments, cashless payments.

Куварзін Олексій, Гарантії додержання прав і свобод людини і громадянина у сфері проведення готівкових розрахунків / Інститут права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

Метою статті є визначення сутності додержання прав і свобод людини і громадянина при проведенні готівкових

розрахунків. Автором здійснено дослідження сутності додержання прав і свобод людини і громадянина у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з проведенням готівкових розрахунків, а також визначено напрями розвитку системи адміністративної відповідальності у вказаній сфері. Зроблено висновок про необхідність аналізу судової практики з метою визначення правових умов, які сприяють вчиненню адміністративних деліктів. Акцентовано увагу на врахуванні при плануванні профілактичної роботи нових форм ведення господарської діяльності, які можуть не передбачати постійну присутність працівника на робочому місці.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, права і свободи людини і громадянина, адміністративні правопорушення, готівкові розрахунки, безготівкові розрахунки.

Постановка проблеми. Основоположною засадою реформування системи публічного управління в Україні є зміцнення гарантій додержання прав і свобод людини і громадянина. Це знаходить свій прояв у всіх сферах суспільних відносин і обумовлює вектори розвитку всіх сфер законодавства. Не є виключенням і сфера адміністративно-деліктних відносин. Система адміністративної відповідальності має своїм призначенням забезпечити виконання суб'єктами суспільних відносин правових приписів з тим, щоб зменшити кількість адміністративних правопорушень і злочинів, виховувати високий рівень правової культури і правової свідомості громадян. Разом з тим система адміністративної відповідальності є достатньо складним утворенням і включає окремі цілі для різних категорій адміністративних правопорушень. Так, встановлення адміністративної відповідальності за порушення порядку проведення

готівкових розрахунків спрямовано на одночасне досягнення трьох цілей: по-перше, захистити права та інтереси споживачів товарів та послуг; по-друге, захистити права та інтереси всіх платників податків від порушення їх з боку інших суб'єктів господарських правовідносин; і, по-третє, сприяти наводненню державного та місцевих бюджетів, наслідком чого є, у тому числі, ефективне функціонування системи соціального забезпечення громадян. Вказане обумовлює доцільність дослідження сутності гарантій додержання прав і свобод людини у сфері готівкових розрахунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика удосконалення системи адміністративної відповідальності привертала увагу таких науковців, як О. В. Аніна, І. А. Бережна, Ю. П. Битяк, В. А. Біленко, Д. Д. Бойко, М. Ю. Букрєєв, Я. В. Ващук, М. М. Вовчук, І. В. Казачук, Є. В. Кириленко, В. К. Колпаков, В. А. Крижановська, О. В. Кузьменко, О. І. Савченко, А. О. Собакарь, А. В. Червінчук, О. В. Шевцова, С. А. Шепетько, В. К. Шкарупа та інших дослідників. Разом з тим питання порушення порядку проведення готівкових розрахунків у системному зв'язку із проблемою додержання прав і свобод людини і громадянина ще не здобуло достатнього висвітлення в адміністративно-правовій науці.

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є визначення сутності додержання прав і свобод людини і громадянина при проведенні готівкових розрахунків. Вказана мета обумовлює необхідність дослідження сутності додержання прав і свобод людини і громадянина у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з проведенням готівкових розрахунків, а також визначення напрямів розвитку системи адміністративної відповідальності у вказаній сфері.

Виклад основного матеріалу. Проблема додержання прав і свобод людини і громадянина відіграє сьогодні надзвичайно важливу роль у процесах вдосконалення всіх сфер суспільних відносин. Не є виключенням і сфера протидії та запобігання адміністративним правопорушенням в економічній сфері. Слід сказати, що у сучасному світі продовжують кількісно зростати правопорушення економічного характеру, зокрема, податкові правопорушення. Це питання, звісно, є надзвичайно актуальним для нашої держави, по-перше, з огляду на той факт, що національна безпека України знаходиться в умовах численних кризових явищ, які послаблюють її потенціал стабільного розвитку. Безумовно, не має сумнівів, що особи, котрі вчиняють фінансові правопорушення, а особливо – податкові правопорушення, деструктивним чином впливають на стан безпеки держави та можливості України відстоювати сьогодні свій суверенітет, право існувати в якості соціальної, правової та демократичної незалежної держави («від стану виконання платниками податків покладених на них обов'язків безпосередньо залежить рівень надходжень до бюджетів та державних цільових фондів» [1, с. 1036]).

По-друге, слід також мати на увазі, що в нашій державі сьогодні відбуваються множинні реформи, які супроводжуються зростанням фінансових правопорушень. Зазначене пов'язується із тим, що будь-які зміни в публічному житті, особливо тоді, коли вони не є достатньо системними, всеохоплюючими, завжди створюють умови, в яких уможлиблюється втілення корисливих протиправних діянь.

Разом з тим слід сказати, що побудова системи запобігання адміністративним правопорушенням, безумовно, має бути побудована з урахуванням визначених в Конституції і законах України прав і свобод людини та громадянина. Особливу важливість вказані положення набувають у податковій сфері, в якій, для забезпечення

необхідного рівня податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та цільових фондів вирішального значення набуває застосування заходів державного примусу в податковій сфері» [2, с. 101]. При цьому система державного примусу в податковій сфері безпосереднім чином реалізується через нормативно визначений механізм юридичної відповідальності за податкові правопорушення, тобто, за порушення відповідного правового обов'язку в податковій сфері. У цьому сенсі слід зазначити, що в п. 111.1 ст. 111 Податкового кодексу України (ПК України) законодавцем зазначається, що за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності: фінансова, кримінальна та адміністративна відповідальності.

Таким чином, ці види відповідальності настають у результаті безпосередньо податкових правопорушень, а також податкових злочинів та проступків у сфері податків і зборів, що сукупно складають систему податкових правопорушень, в якій кожна група правопорушень займає своє особливе місце, об'єктивуючись в якості підсистеми, унормованої законодавцем відповідно на рівні податкового (і митного), кримінального та адміністративного законодавства. У цій системі особливу увагу заслуговують адміністративні правопорушення у податковій сфері, за які настає адміністративна відповідальність [3, с.19]. Це пояснимо тим, що: 1) адміністративна відповідальність серед всіх видів юридичної відповідальності є найбільш застосовною з огляду на те, що адміністративні правопорушення складають переважну більшість вчинюваних протиправних діянь (серед податкових правопорушень адміністративні правопорушення також кількісно переважають, зокрема, над кримінально караним порушенням податкового

законодавства); 2) триваючі реформи чинного законодавства, що у тій чи іншій мірі стосуються фінансової сфери держави, потребують узагальненої та актуальної наукової думки про адміністративну відповідальність за податкові правопорушення, зважаючи на яку, заплановані зміни в законодавстві будуть здійснюватися з урахуванням усіх можливостей недопущення порушень у податковій сфері. Крім того, варто враховувати динамічний розвиток суспільних відносин внаслідок появи нових інформаційних технологій [4, с.129], в результаті чого змінюються ринки товарів та послуг, праці тощо.

Слід сказати, що у Верховній Раді України 29 серпня 2019 року було зареєстровано законопроект №0922 «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо лібералізації готівкових розрахунків», яким, зокрема, передбачалося доповнити існуючий перелік типів реєстраторів розрахункових операцій та ввести поняття «розподіленої комп'ютерно-касової системи», під якою розумівся реєстратор розрахункових операцій з обов'язковою передачею до центральної бази даних податкових органів за допомогою мережі Інтернет електронної копії кожного зареєстрованого розрахункового документа (чека), підсумкові дані про проведені розрахункові операції за кожен день та інформація контрольної стрічки якого зберігається на центральному пристрої (фіскальному сервері) такої системи з застосуванням методів захисту даних (фіскальний пристрій третього покоління). На думку авторів законопроекту, його прийняття дозволило б досягти наступних цілей:

- а) суттєве зниження витрат на придбання та обслуговування реєстраторів розрахункових операцій, що дозволить з найменшими витратами (фінансів, часу та інших ресурсів) для підприємців і держави здійснити фіскалізацію всіх існуючих операцій, пов'язаних з прийомом готівкових коштів або їх аналогів (банківських карт, інших

платіжних інструментів) в оплату за товари та послуги; б) забезпечення контролю держави і в той же час максимальне залучення комерційних структур для реалізації та обслуговування компонентів РККС таким чином, щоб конкуренція забезпечувала належні ціни і якість послуг; в) розширення переліку моделей та функцій реєстраторів розрахункових операцій [5].

Не заперечуючи в цілому проти необхідності оновлення вимог для готівкових операцій, зауважимо однак, що лібералізація господарських відносин звичайно розуміється як зменшення тиску держави на суб'єктів господарської діяльності та наявності у них варіантів вибору поведінки та способів ведення своєї діяльності, кожен з яких є законним. На нашу думку, завданням держави за таких умов є встановлення певних меж (особливо у сфері оподаткування), перехід яких буде породжувати делікти. Але господарська діяльність, здійснення якої не пов'язано із порушенням правових приписів, має здійснюватися вільно, а способи її здійснення мають залежати виключно від волі суб'єктів господарських відносин. Надмірна зарегульованість бізнесу завжди породжувала його неефективність та сприяла збільшенню корупції у системі публічного управління. Втім, безумовно, збільшення у світі тенденцій прозорості та відкритості ведення бізнесу має бути враховано під час законотворчої роботи в нашій державі.

Висновки. Напрямами зміцнення системи гарантій додержання прав і свобод людини і громадянина у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з проведенням готівкових розрахунків, мають стати наступні. По-перше, аналіз судової практики з метою визначення тих правових умов, які сприяють вчиненню адміністративних деліктів у досліджуваній сфері. По-друге, врахування при плануванні профілактичної роботи нових форм

ведення господарської діяльності, які можуть як передбачати, так і не передбачати постійну присутність працівника на робочому місці. По-третє, оприлюднення проекту правового акту, яким передбачалися б зміни в існуючому порядку готівкових розрахунків, на офіційному сайті Кабінету Міністрів України, як вищого органа виконавчої влади, компетенція якого поширюється на широке коло суспільних відносин, у тому числі податкову, грошову, економічну політику, для публічного обговорення широкими верствами громадськості. І, по-четверте, коригування проекту правового акту, яким передбачалися б зміни в існуючому порядку готівкових розрахунків, за результатами обговорень, на його затвердження.

Література:

1. Тимченко А. М. Деякі особливості державного примусу при реалізації податкових правовідносин. *Форум права*. 2011. № 1. С. 1031–1037.
2. Гоцуляк Є. М. Склад та кваліфікуючі ознаки порушень податкового законодавства, за які передбачена адміністративна відповідальність. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 6. С. 100–105.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. 3-тє видання. Київ, Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. 684 с.
4. Шопіна І. М. «Запозичена праця»: перспективи правового регулювання. *Форум права*. 2006. № 3. С. 129 –135. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2851/Zapozychena%20pratsia%20perspektyvy%20pravovoho%20rehulivannia_Shopina_2006.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення 20.12.2019).

5. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо лібералізації готівкових розрахунків». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66350 (дата звернення 21.12.2019).

References:

1. Tymchenko A. M. (2011) Deiaki osoblyvosti derzhavnoho prymusu pry realizatsii podatkovykh pravovidnosyn. *Forum prava*, № 1, S. 1031–1037.
2. Hotsuliak Ye. M. (2014) Sklad ta kvalifikuiuchi oznaky porushen podatkovoho zakonodavstva, za yaki peredbachena administratyvna vidpovidalnist. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, № 6, S. 100–105.
3. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Naukovo-praktychnyi komentar (2010) R. A. Kaliuzhnyi, A. T. Komziuk, O. O. Pohribnyi ta in. 3-te vydannia. Kyiv, Alerta; KNT; TsUL, 684 s.
4. Shopina I. M. «Zapozychena pratsia»: perspektyvy pravovoho rehuliuвання (2006) *Forum prava*. № 3. S. 129–135. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2851/Zapozychena%20pratsia%20perspektyvy%20pravovoho%20rehuliuвання_Shopina_2006.pdf?sequence=2&isAllowed=y (data zvernennia 20.12.2019).
5. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo liberalizatsii hotivkovykh rozrakhunkiv» (2019). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66350 (data zvernennia 21.12.2019).

Copyright: Olexiy Kuvarzin ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.7

UDC 342.951

**VIOLATION OF THE ORDER OF SUBMISSION OF THE INCOME
DECLARATION AS THE BASIS OF ADMINISTRATIVE
RESPONSIBILITY**

Kostyantyn Prohorov

Great Volodymyr Institute of law Interregional Academy Personnel Management, Ukraine, Kyiv

The subject of the article is the determination of the essence of a violation of the procedure for submitting a declaration of income as the basis of administrative responsibility. The author determined that, by its legal nature, the income statement of individuals is a form of tax reporting, performs three functions: preventative, informational and educational. The article states the goal of establishing the procedure for submitting declarations as providing a system of tax control in the field of personal incomes with more systematic, structured and transparent. The author found that the investigated administrative tort constitutes a violation of the obligation of a certain category of individuals to systematically provide them with objective and reliable information about their income, the types of which are determined by tax legislation.

Keywords: administrative responsibility, tax relations, administrative tort, procedure for the submission of declarations, the purpose of administrative responsibility.

Прохоров Костянтин, Порушення порядку подання декларації про доходи як підстава адміністративної відповідальності / Інститут права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

Предметом статті є визначення сутності порушення порядку подання декларації про доходи як підстави адміністративної відповідальності. Автором визначено, що за своєю правовою природою декларація про доходи фізичних осіб уявляє собою форму податкової звітності, яка виконує три функції: попереджувальну, інформаційну та виховну. У статті констатується мета встановлення порядку подання декларацій як надання системі податкового контролю у сфері доходів фізичних осіб більшої систематичності, структурованості і прозорості. Автором встановлено, що досліджувані адміністративні делікти уявляють собою порушення обов'язку визначеної категорії фізичних осіб щодо систематичного надання ними об'єктивної та достовірної інформації про їх доходи, види яких визначені податковим законодавством.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, податкові відносини, адміністративні делікти, порядок подання декларацій, мета адміністративної відповідальності.

Постановка проблеми. Побудова в Україні правової соціальної держави має своєю передумовою формування у суб'єктів податкових відносин цивілізованого відповідального ставлення до сплати податків. Одним із засобів контролю за податковою дисципліною і, одночасно, засобом виховання високої податкової культури, є запровадження інституту декларацій про доходи. Однак слід сказати, що у масовій свідомості існує нігілістичне ставлення до обов'язку

громадянина звітувати перед державою і суспільством про рівень своїх доходів. виправити таку ситуацію покликана система адміністративної відповідальності, однак вона має численні вади і прогалини і ще не характеризується високим ступенем ефективності. Вказане обумовлює актуальність та важливість дослідження правовідносин, які виникають у зв'язку з реалізацією обов'язку громадян України подавати декларацію про доходи, а також правової природи самої декларації, порушення порядку подання якої виступає підставою адміністративної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості податкових відносин досліджували в Україні такі науковці, як В. Т. Білоус, Л. К. Воронова, Л. М. Касьяненко, М. П. Кучерявенко, Т. О. Мацелик, А. О. Монаєнко, Л. А. Савченко, Т. О. Проценко та інші науковці. Проблеми адміністративної відповідальності розглянули у своїх роботах Ю. П. Битяк, В. А. Біленко, Д. Д. Бойко, М. М. Вовчук, В. І. Іванюк, В. К. Колпаков, В. А. Крижановська, О. В. Кузьменко, О. С. Літошенко, О. І. Савченко, А. О. Собакарь, А. В. Титко, К. Є. Цебека, О. В. Чуприна, О. В. Шевцова та інші автори. Проте, на жаль, проблематика, пов'язана із визначенням сутності декларації про доходи у системному зв'язку із питаннями адміністративної відповідальності залишається недостатньо дослідженою.

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є визначення сутності порушення порядку подання декларації про доходи як підстави адміністративної відповідальності.

Виклад основного матеріалу. У відповідності до вимог Податкового кодексу України, фізична особа - платник податку (як фізична особа - резидент, яка отримує доходи як із джерела їх походження в Україні та іноземні доходи, так і фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні)

подає декларацію за звітний (податковий) період до контролюючого органу за своєю податковою адресою (місцем проживання фізичної особи, за яким її взято на облік як платника податку у контролюючому органі). Декларація подається до контролюючого органу в один із таких способів на вибір платника податку: 1) особисто платником податку або уповноваженою на це особою; 2) надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення; 3) в електронній формі з урахуванням вимог законодавства з питань документування управлінської діяльності [1; 2]. Основні види доходів, які підлягають декларуванню включають: дохід у вигляді вартості успадкованого майна (кошти, майно, майнові чи немайнові права) у межах, що підлягає оподаткуванню (крім спадкоємців, які отримали у спадщину об'єкти, що оподатковуються за нульовою ставкою (п. 174.3 ст. 174 Податкового кодексу України); дохід у вигляді подарунка від фізичних осіб (або в результаті укладання договору дарування) (п. 174.6 ст. 174 Податкового кодексу України); дохід, отриманий фізичною особою-орендодавцем при наданні нерухомого та рухомого майна в оренду (суборенду), якщо орендар є фізичною особою, яка не є суб'єктом господарювання (пп. 170.1.5 п.170.1 ст. 170, пп. 164.2.2 п. 164.2 ст. 164 Податкового кодексу України); дохід від операцій з продажу рухомого майна (за генеральною довіреністю (п. 173.8 ст. 173 Податкового кодексу України); іноземні доходи (пп. 170.11.1 п. 170.11 ст. 170 Податкового кодексу України). Крім того, платники податку також зобов'язані подати декларацію та задекларувати, зокрема такі доходи: інвестиційний дохід; нецільову благодійну допомогу понад встановлену норму; додаткові блага від третьої особи; суму боргу платника податку, анульованого кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним з процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності; сума заборгованості платника податку за

укладеним ним цивільно-правовим договором, за якою минув строк позовної давності та яка перевищує суму, що становить 50 відсотків місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, крім сум податкової заборгованості, за якими минув строк позовної давності згідно з розділом II Податкового кодексу, що встановлює порядок стягнення заборгованості з податків, зборів і погашення податкового боргу; доходи, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції (доходи, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції, що вирощена, відгодована, виловлена, зібрана, виготовлена, вироблена, оброблена та/або перероблена безпосередньо фізичною особою на земельних ділянках, наданих для ведення особистого селянського господарства, та/або земельні частки (паї), виділені в натурі (на місцевості) в розмірі більше 2 гектарів (пп. 165.1.24 п. 165.1 ст. 165 Кодексу); дохід, отриманий від вирощеної продукції тваринництва безпосередньо платником податку, що перевищує 100 розмірів мінімальної заробітної плати (у 2016 році 137800 грн.), встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року при наявності довідки. Крім того, якщо такий платник не підтвердить самостійне вирощування, розведення, відгодовування продукції тваринництва, доходи від продажу якої він отримав, такі доходи підлягають оподаткуванню на загальних підставах (пп. 165.1.24 п. 165.1 ст. 165 Кодексу) [3].

Неподання або несвоєчасне подання громадянами декларацій про доходи чи включення до декларацій перекручених даних, неведення обліку або неналежне ведення обліку доходів і витрат, для яких законами України встановлено обов'язкову форму обліку, відповідно до положень ст.164-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, тягне за собою попередження або накладення

штрафу у розмірі від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Так ж дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за те ж порушення, тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4, с.145].

Як справедливо вказує Н. Ю. Онищук, особливість цього виду відповідальності полягає в тому, що крім штрафних вона передбачає і правовідновлювальні санкції, які стимулюють виконання фізичними і юридичними особами обов'язків, передбачених фінансовим (податковим) законодавством, а також забезпечують компенсацію шкоди, завданої державі їх протиправною поведінкою. Крім того, особливість досліджуваного виду адміністративної відповідальності, на думку вченої, полягає у змішаному відновлювально-штрафному характері санкцій, що забезпечує першочергове відшкодування майнових втрат держави або територіальних громад, а вже потім реалізує своє каральне призначення. Крім того, цьому виду відповідальності властивий оперативний характер, оскільки для держави важливе якнайскоріше отримати суми грошових коштів на сплату податків, які повинні були надійти у визначений строк [5, с.183].

Адміністративна відповідальність за порушення порядку подання декларації про доходи переслідує особливу мету. Зважаючи на мету юридичної відповідальності загалом, можемо дійти висновку, що розглядувана відповідальність (також й в контексті ст. 164-1 КУпАП) у своїй меті сукупно спрямована на застосування до порушника норм адміністративного законодавства про податкові правопорушення для того щоби: 1) регулювати та охороняти відносини у податковій сфері адміністративно-правовими інструментами впливу для того, щоби усунути наявну суспільну шкоду, мінімізувати ризики для існуючого

правопорядку, а також загрози для рівня національної (зокрема, фінансової) безпеки держави, які обумовлюються податковим правопорушенням, за яке передбачається адміністративна відповідальність; 2) реалізувати принцип невідворотності юридичної відповідальності за адміністративні правопорушення у податковій сфері шляхом притягнення порушника відповідних положень КУпАП до адміністративної відповідальності, за наявності для цього усіх підстав і умов; 3) підвищити рівень правосвідомості населення, його інформаційної та правової культури [6, с.8], віри в правопорядок, що обумовлюється демонстрацією усьому суспільству реальності настання відповідальності за адміністративні правопорушення у податковій сфері.

Адміністративна відповідальність за порушення порядку подання декларації про доходи виконує особливі завдання, зокрема: 1) упорядкування суспільних відносин у податковій сфері та припинення й виправлення неналежної поведінки суб'єктів у вказаній сфері (підвищує рівень законності, дисциплінованості, соціальної відповідальності тощо); 2) охорона існуючого конституційного ладу та публічного порядку, забезпечення законності та захист інтересів держави та суспільства («публічного інтересу») стосовно належного перебігу суспільних відносин у податковій сфері; 3) покарання винного у вчиненні адміністративного правопорушення у податковій сфері та попередження аналогічних правопорушень цим суб'єктом (потенційними правопорушниками) у майбутньому.

Висновки. За своєю правовою природою декларація про доходи фізичних осіб уявляє собою форму податкової звітності, яка виконує три функції: попереджувальну, інформаційну та виховну. Встановлення порядку подання декларацій має своєю метою надання системі податкового контролю у сфері доходів фізичних осіб більшої

систематичності, структурованості і прозорості. Відповідно, порушення порядку подання декларації уявляє собою порушення правових приписів і є підставою для адміністративної відповідальності. Вказані адміністративні делікти уявляють собою порушення обов'язку визначеної категорії фізичних осіб щодо систематичного надання ними об'єктивної та достовірної інформації про їх доходи, види яких визначені податковим законодавством.

Література:

1. Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.
2. Інструкція щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи: затверджена наказом Міністерства фінансів України 02 жовтня 2015 року № 859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-15#n20>.
3. Основні види доходів, які підлягають декларуванню. URL: <http://www.buhoblik.org.ua/nalogi/nalog-na-doxody-fizicheskikh-licz/1328-vidi-dokhodiv-pidlyagayut-deklaruvannyu.html>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар. Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. Київ, Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2013. 976 с.
5. Онищук Н.Ю. До питання податкової звітності при виконанні податкового обов'язку. *Проблеми законності*. 2009. Вип. 103. С. 180-186.
6. Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері та основи інформаційної деліктології. Монографія. За ред. К. І. Белякова. Київ, КВІЦ, 2019. 344 с.

References:

1. Podatkovi kodeks Ukrainy (2011). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, St.112. [in Ukrainian]
2. Instruktsiia shchodo zapovnennia podatkovoi deklaratsii pro mainovyi stan i dokhody (2015): zatverdzhena nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy 02 zhovtnia 2015 roku № 859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-15#n20>. [in Ukrainian]
3. Osnovni vydy dokhodiv, yaki pidliahaiut deklaruvanniu. URL: <http://www.buhoblik.org.ua/nalogi/nalog-na-doxody-fizicheskix-licz/1328-vidi-dokhodiv-pidlyagayut-deklaruvannyu.html> [in Ukrainian]
4. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Naukovo-praktychnyi komentar (2013) R. A. Kaliuzhnyi, A. T. Komziuk, O. O. Pohribnyi ta in. Kyiv, Alerta; KNT; TsUL, 976 s. [in Ukrainian]
5. Onyshchuk N. Iu. (2009) Do pytannia podatkovoi zvitnosti pry vykonanni podatkovoho oboviazku. Problemy zakonnosti, Vyp. 103, S. 180-186. [in Ukrainian]
6. Yuridichna vidpovidalnist za pravoporushennia v informatsiyniy sferi ta osnovi informatsiynoyi deliktologiyi. (2019). Monohrafiia. I. V. Aristova, O. A. Baranov, O. P. Dzoban. Za red. K. I. Bieliakova. Kyiv, KVITs, 344 s. [in Ukrainian]

Citation: Kostyantyn Prohorov (2020). VIOLATION OF THE ORDER OF SUBMISSION OF THE INCOME DECLARATION AS THE BASIS OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY. Innovative Solutions in Modern Science. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.7

Copyright: Kostyantyn Prohorov ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.8

UDC 349.22

**PROCESSAL ASPECTS OF LOCAL REGISTRATION AS AN
ELEMENT OF THE LABOR REGULATION SYSTEM**

Dmytro Sirokha, PhD of Law, Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0003-2805-2278>

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine, Kyiv

The purpose of the article is to determine the essence of the procedural aspects of local rule-making. This goal determined the research objectives, which are: the determination of the signs of the local rule-making process, the identification of the stages of the local rule-making process and the stages that make it up. the practice of norm-setting of subjects of labor law is manifested in the relevant procedural legal relations for the implementation of activities for the preparation of drafts of local regulatory acts, their consideration, discussion, adoption and enforcement. The author concluded that the rulemaking process covers two stages: preparation of a normative act and its adoption, including 6 stages: 1) a legislative initiative; 2) development; 3) discussion; 4) approval; 5) adoption and 6) the entry into force of the normative act.

Key words: legal regulation, labor relations, local legal acts, stages of rule-making, stages of rule-making.

Дмитро Сіроха, кандидат юридичних наук, доцент, Процесуальні аспекти локальної нормотворчості як елемент системи регулювання праці / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Метою статті є визначення сутності процесуальних аспектів локальної нормотворчості. Вказана мета обумовила завдання дослідження, якими є: визначення ознак локального нормотворчого

процесу, виокремлення етапів локального нормотворчого процесу та стадій, що його складають. практика нормотворчості суб'єктів трудового права виявляється у відповідних процесуальних правовідносинах щодо здійснення діяльності по підготовці проектів локальних нормативних актів, їх розгляду, обговорення, прийняття та введення в дію. Автором зроблено висновок, що процес нормотворчості охоплює два етапи: підготовку нормативного акту та його прийняття, які включають 6 стадій: 1) нормотворчої ініціативи; 2) розробки; 3) обговорення; 4) погодження; 5) прийняття та 6) набуття чинності нормативним акту.

Ключові слова: правове регулювання, трудові відносини, локальні правові акти, стадії нормотворчості, етапи нормотворчості.

Постановка проблеми. Жодна держава не може існувати без налагодженого управлінського механізму, який би забезпечував гармонійний розвиток та функціонування правової системи суспільства. Основу цього механізму складають правові акти, а від якості процесу законотворчості значною мірою залежить здатність правових актів регулювати суспільні відносини. Саме тому на сучасному етапі розвитку Української держави гостро постає проблема якості трудового законодавства, однією з найважливіших умов якого у процесі удосконалення нормативно-правової регламентації трудової сфери України є встановлення системи певних вимог, що застосовуються при створенні проектів нормативно-правових актів органами централізованої та локальної нормотворчості у трудовій сфері. Вказане обумовлює актуальність визначення сутності актів локальної нормотворчості та їх значення для правового регулювання праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення ролі та місця локальних нормативно-правових актів у регулюванні праці розглядали у своїх роботах В. С. Венедіктов, С. В. Венедіктов, І. М. Іншин, В. Л. Костюк, І. А. Красюк, С. С. Лукаш, Р. А. Майданник, О. О. Момоток, В. В. Панченко, С. М. Прилипко, П. М. Рабінович, В. В. Форманюк, Є. О. Харитонов, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишева, О. М. Ярошенко та інші науковці. Разом з тим слід зазначити, що динамічні зміни змісту трудових відносин, викликані динамічним розвитком інформаційних технологій, а також активізація законотворчої роботи, наслідком якої має стати затвердження довгоочікуваного Трудового кодексу України, обумовлюють необхідність вироблення нового бачення значення актів локальної нормотворчості у регулюванні праці та слугують підтвердженням необхідності наукових розвідок за вказаним напрямом.

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є визначення сутності локальної нормотворчості в її процесуальному аспекті. Вказана мета обумовила завдання дослідження, якими є: визначення ознак локального нормотворчого процесу, виокремлення етапів локального нормотворчого процесу та стадій, що його складають.

Виклад основного матеріалу. Перш за все хотілося б сказати, що нормотворчий процес суб'єктів трудового права, з урахуванням концептуальних підходів, які склалися у науці трудового права, ми розуміємо як нормативно урегульований порядок діяльності державних та інших уповноважених органів по підготовці, прийнятті та документальному закріпленні юридичних рішень загального або індивідуального характеру, в яких фіксуються суб'єкти процесу, їх права, обов'язки, шляхи виконання функцій, що на них покладені [1, с.103-104]. Виходячи із запропонованого визначення необхідно

зробити акцент на тому, що діяльність по створенню системи внутрішньо узгоджених нормативно-правових актів України здійснюється різними державними органами.

Як наслідок, найбільш розповсюдженими вимогами до нормотворчого процесу можна назвати: вимоги загального характеру, спеціально-юридичні та організаційно-технічні. Так, до вимог загального характеру нормотворчого процесу суб'єктів трудового права належать об'єктивна необхідність (актуальність) та стабільність нормативно-правових актів. До спеціально-юридичних вимог – вимога конституційності, нормативності, системності, підзаконності нормативно-правових актів та дотримання порядку їх проходження (стадійність). Організаційно-технічні вимоги полягають у дотриманні правил оформлення нормативно-правових актів (юридична техніка) [2, с.78].

Локально-правове регулювання має свою специфіку, що визначена рамками конкретного підприємства, і має свій суворо обмежений суб'єктний склад, який надає регулюванню необхідну спрямованість. Нормотворчість локального характеру розглядається як особлива форма прояву юридичного процесу та передбачає послідовність і результативність.

Вказане дає змогу виокремити наступні ознаки локального нормотворчого процесу: по-перше, локальна нормотворчість повинна здійснюватися за наявності необхідних повноважень суб'єктів трудових правовідносин; по-друге, реалізація локальної нормотворчості повинна забезпечуватись за допомогою основ її здійснення та передбачати виваженість і результативність здійснення нормотворчості на локальному рівні; і, по-третє, локальна нормотворчість повинна передбачати правову реальність нормотворчих положень уповноважених суб'єктів трудового права.

Отже, нормотворення суб'єктів у сфері праці має свої особливі ознаки, як-то: підзаконний характер – видання на основі і з метою реалізації Конституції і законів України; спеціальна компетенція – видається органами, що наділені спеціальною компетенцією, видання з метою реалізації і конкретизації актів вищестоящих органів [3, с.28]; як уточнення і подальший розвиток першої ознаки – менша юридична сила порівняно з актами вищих органів держави; вирішення питань, які мають переважно внутрішнє значення для певного підприємства (розповсюдження загалом лише на осіб та організації в межах даної структури).

Таким чином, при розробці проектів нормативних актів в галузі трудового права слід виходити з необхідності поліпшення правового регулювання галузевого управління, вдосконалення системи нормативних актів, впорядкування раніше виданих, створення, зміни, доповнення чи скасування організаційно-правового механізму реалізації чинного законодавства. Однак, безумовно, абсолютної свободи в нормотворчій діяльності корпоративних суб'єктів не може бути. В законодавстві мають передбачатися межі такої свободи шляхом встановлення певних принципів нормотворення та вимог до нормотворчого процесу.

У процесуальному аспекті нормотворчість у сфері праці представляє собою певний процес, який складається з регламентованих нормами права послідовних організаційних дій суб'єктів трудових правовідносин, які послідовно переходять одна в одну, і направлені на створення централізованих та локальних нормативних актів. Відповідно, стадії нормотворчого процесу суб'єктів трудового права можна визначити як процес, направлений на закріплення нормативних приписів у сфері трудових правовідносин суб'єктами цих відносин, що передбачає структурно узгоджені дії для

розроблення локальних нормативно-правових актів на рівні підприємства.

Нормотворчий процес в галузі праці поділяється на два етапи: підготовку нормативного акту та його прийняття. Змістом першого етапу нормотворчого процесу є здійснення комплексу науково-аналітичних, організаційних та інших дій, метою яких є підготовка проекту нормативного акта [4]. Мета вважається досягнутою, коли проект розроблений. Змістом другого етапу є обговорення, зміна проекту, офіційне затвердження (прийняття) нормативного акту, а метою – набрання ним чинності. Зазначені етапи включають наступні стадії.

Так, початковою є стадія прийняття рішення про необхідність врегулювання певної сфери суспільних відносин шляхом створення правових норм та їх закріплення у нормативно-правових актах (стадія нормотворчої ініціативи), яка передбачає собою підготовчий процес та ініціативу суб'єктів трудового права, для запровадження дій в особі уповноважених на це органів щодо створення потенційних умов для упорядкування трудових відносин.

Другою є стадія розробки проекту нормативного акту. На цьому етапі здійснюється цілий комплекс обов'язкових підготовчих дій, що передують безпосередньому закріпленню певних потреб і інтересів у сфері праці. Проекти розробляються на підставі узагальнення практики застосування законодавства та локальних нормативних актів. Зокрема, розробка проекту локального нормативного акту можлива у вигляді підготовки:

- 1) нового локального нормативного акту;
- 2) зміни чи доповнення діючих локальних актів, тобто внесення до їх тексту нових приписів або заміна попередніх положень

новими, які змінюють, уточнюють, розширюють або звужують зміст правового регулювання;

3) нової редакції (нового тексту) діючого локального нормативного акту, поліпшуючого зміст норм.

Третьою є стадія обговорення проекту нормативного акту, на якій в проект локального нормативно-правового акта вносяться зміни, доповнення, висловлені фахівцями, структурними підрозділами, представниками працівників. Дана стадія полягає в розробці адміністрацією та профспілкою проекту колективного договору і винесення його на обговорення колективів цехів, відділень та інших підрозділів підприємства [5]. Обговорення підготовленого проекту сприяє подоланню та викоріненню неточностей шляхом дискусії між адміністрацією підприємства, органом профспілки та працівниками. Дана стадія є важливою з точки зору, запровадження в локальний нормативно-правовий метод спеціального характеру.

Четвертою є стадія погодження проекту нормативного акту, яка передбачає узгодження проекту акта з зацікавленими структурними підрозділами, окремими посадовими особами або представниками працівників. В межах даної стадії відбувається розгляд зібраних пропозицій на спільному засіданні ради трудового колективу та профспілки за участю адміністрації.

П'ятою є стадія прийняття проекту нормативного акту, на якій підготовлений проект набуває юридичної сили, стає офіційним для даної організації правовим актом.

Шостою і завершальною є стадія набуття чинності нормативним актом. Мета офіційного оприлюднення нормативно-правового акта - інформування про прийнятий нормативно-правовий акт. Доведення прийнятого акту до відома працівників – необхідна умова його реалізації. Як наслідок, структурні підрозділи та посадові особи, які

відповідальні за виконання локального нормативного акта, повинні ознайомити з його змістом виконавців та довести його зміст до відома працівників шляхом: його офіційного опублікування (централізовані нормативні акти); ознайомлення чи спільного узгодження.

Висновки. Таким чином, практика нормотворчості суб'єктів трудового права виявляється у відповідних процесуальних правовідносинах щодо здійснення діяльності по підготовці проектів локальних нормативних актів, їх розгляду, обговорення, прийняття та введення в дію. Як наслідок, можна констатувати, що процес нормотворення в галузі праці охоплює два етапи: підготовку нормативного акту та його прийняття, які включають 6 стадій: 1) нормотворчої ініціативи; 2) розробки; 3) обговорення; 4) погодження; 5) прийняття та 6) набуття чинності нормативним акту.

Розробка і прийняття локальних актів сьогодні набули значного поширення. Деякі з них є результатом нормотворчої діяльності тільки роботодавця (наприклад, ті, що опосередковують технологічний процес в організації), інші - можуть прийматися роботодавцем за участю представників трудового колективу (спільно або за погодженням). Дана особливість є однією із ключових ознак розрізнення локальних актів. Відповідно акти, які приймаються роботодавцем самостійно – виражають одноособову волю роботодавця, інші носять договірний характер і виражають узгоджену волю роботодавця і трудового колективу. Це є свідченням того, що робота по створенню таких норм, яка провадиться всередині підприємства, є досить вагомою та значною для загального правового регулювання відносин у сфері праці.

Література:

1. Сіроха Д. (2019). Місце локальних нормативних актів у регулюванні праці в сучасних економічних умовах. *Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення*: тези доповідей учасників міжнародної наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 квітня 2019 р.) / за ред. проф. М. І. Іншина, к. ю. н. І. С. Сахарук. Київ, С.102-105.
2. Бобровник С. В. (1997). Нормотворча діяльність та проблеми систематизації законодавства. *Правова держава*. Вип. 8.С. 77-82.
3. Кириленко І. С. (2013). Локальна нормотворчість в системі юридичного процесу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. Вип. 3, Т. 1. С. 25-28.
4. Ухина С. В. (2006). Локальное нормотворчество (вопросы теории и практики): дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.01, С. В. Ухина. – Коломна, 194 с.
5. Про колективні договори та угоди: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12> (дата звернення 11.01.2020).

References:

1. Sirokha D. (2019). Mistse lokalnykh normatyvnykh aktiv u rehuliuванні pratsi v suchasnykh ekonomichnykh umovakh. *Tendentsii rozvytku nauky trudovoho prava ta prava sotsialnoho zabezpechennia*: tezy dopovidei uchasnykiv mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 2 kvitnia 2019 r.), za red. prof. M. I. Inshyna, k. iu. n. I. S. Sakharuk. Kyiv, S.102-105 [in Ukrainian].
2. Bobrovnyk S. V. (1997). Normotvorcha diialnist ta problemy systematyzatsii zakonodavstva. *Pravova derzhava*. Vyp. 8.S. 77-82 [in Ukrainian].
3. Kyrylenko I. S. (2013). Lokalna normotvorchist v systemi yurydychnoho protsesu. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho*

universytetu. Serii: Yurydychni nauky. Vyp. 3, T. 1. S. 25-28 [in Ukrainian].

4. Ukhyna S. V. (2006). Lokalnoe normotvorchestvo (voprosy teoryy y praktyky): dys. ...kand. yuryd. nauk: 12.00.01, S. V. Ukhyna. – Kolomna, 194 s.
5. Pro kolektyvni dohovory ta uhody: Zakon Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12> (data zvernennia 11.01.2020) [in Ukrainian].

Citation: Dmytro Sirokha (2020). PROCESSAL ASPECTS OF LOCAL REGISTRATION AS AN ELEMENT OF THE LABOR REGULATION SYSTEM. Innovative Solutions in Modern Science. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.8

Copyright: Dmytro Sirokha ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.9

UDC 342.951

**AXIOLOGICAL ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF THE
SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE**

Volodymyr Tereshchuk

Great Volodymyr Institute of law Interregional Academy Personnel Management, Ukraine, Kyiv

The subject of the article is the determination of the value aspects of the functioning of public administration in Ukraine. The author explores the essence of the public administration system in Ukraine and its mission. The conclusion was made that the public administration system fulfills its main mission - to ensure the rights, freedoms and interests of citizens of Ukraine, as well as foreign citizens and stateless persons located on its

territory. The author formulates the concept of the axiological foundations of the functioning of the public administration system as a set of values, providing for the primacy of the rights, freedoms and interests of man and citizen and their decisive influence on the organization, functioning and development of public administration in Ukraine.

Key words: public administration, axiological foundations, administrative and legal relations, administrative and legal norms, public administration.

Володимир Терещук, Аксиологічні аспекти функціонування системи публічного адміністрування в Україні / Інститут права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

Предметом статті є визначення ціннісних аспектів функціонування органів публічного адміністрування в Україні. Автор досліджує сутність системи публічного адміністрування в Україні та її місію. Зроблено висновок, що система публічного адміністрування виконує головне своє призначення – забезпечення прав, свобод та інтересів громадян України, а також іноземних громадян та осіб без громадянства, які перебувають на її території. Автор формулює поняття аксіологічних засад функціонування системи публічного адміністрування як сукупності ціннісних установок, що передбачають первинність прав, свобод та інтересів людини і громадянина та їх вирішальний вплив на організацію, функціонування та розвиток органів публічного адміністрування в Україні.

Ключові слова: публічне адміністрування, аксіологічні засади, адміністративно-правові відносини, адміністративно-правові норми, публічне управління.

Постановка проблеми. Особливості функціонування системи публічного адміністрування привертають активну увагу науковців і практиків. Зміни у концептуальному розумінні процесів, що відбуваються сьогодні у сфері публічного управління, обумовлюють перегляд багатьох базових категорій адміністративного права. Інститут публічного адміністрування відносно недавно з'явився в адміністративно-правовій термінології, проте вже набув достатнього поширення як на науково-методологічному, так і на політико-організаційному рівні. Разом з тим доводиться констатувати існування суттєвих відмінностей у розумінні публічного адміністрування та його ознак. Крім того, деякі аспекти сутності цієї категорії залишаються недостатньо дослідженими. Зокрема, це стосується аксіологічних аспектів функціонування органів публічного адміністрування. Відсутність єдиного розуміння цінностей, заради реалізації яких створені та функціонують органи публічного адміністрування, на нашу думку, негативно впливає як на розвиток адміністративно-правової науки, так і на правозастосовну діяльність, не дозволяючи на науково обґрунтованій основі визначити пріоритети останньої. У сукупності ці фактори слугують підтвердженням актуальності теми цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорію «публічне адміністрування» та її ознаки досліджували у своїх роботах О. Ю. Амосов, В. А. Андронов, Є. Р. Бодунов, Т. В. Гречана, І. М. Дашко, О. Є. Деменко, В. В. Доненко, М. С. Капінос, К. О. Колесникова, В. К. Колпаков, Н. О. Коротка, О. В. Кузьменко, С. А. Лисюк, М. Ю. Максименюк, М. П. Марчук, О. І. Миколенко, О. О. Навроцький, Т. Б. Семенчук, М. М. Чинчин, Ю. П. Шаров, І. М. Шопіна, Н. О. Шура, І. П. Яковлев та інші вчені. Разом з тим, в силу відносної новизни цієї проблематики для доктрини адміністративного права, підходи до розуміння питання про цінності,

які виступають структурноутворюючим фактором функціонування органів публічного адміністрування, характеризуються наявністю суперечностей та прогалин. Вказане обумовлює актуальність та важливість аналізу аксіологічних аспектів функціонування органів публічного адміністрування.

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є визначення сутності аксіологічних аспектів функціонування органів публічного адміністрування, що передбачає розв'язання наступних завдань: визначення сутності публічного адміністрування і формулювання ціннісних засад функціонування органів, які його здійснюють.

Виклад основного матеріалу. Особливістю сучасного етапу розвитку адміністративно-правового забезпечення відносин, що складаються між людиною, громадянським суспільством і державою, є кардинальні зміни у розумінні співвідношення їх інтересів. Слід сказати, що протягом останніх років в Україні здійснюються масштабні зміни системи публічного управління, обумовлені людиноцентричним вектором розвитку нашої держави, її державної влади, місцевого самоврядування, громадянського суспільства. Розвиток суспільних відносин закономірно тягне за собою зміни правового забезпечення цих відносин, при цьому провідною тенденцією сучасних трансформацій системи відношень між державою та людиною є зміцнення людиноцентристських тенденцій в системі взаємодії між державою та людиною. Як відзначається у науковій літературі, збільшення впливу людиноцентристських тенденцій у розвитку адміністративного права зумовлює поступову втрату провідної ролі адміністративно-правового регулювання як більш жорсткої правової конструкції, якій не притаманна полісуб'єктність та врахування індивідуальних відмінностей. Натомість, протягом останніх років

спостерігається підвищення ролі категорії «адміністративно-правове забезпечення», особливістю якої є зміщення акценту в системі прийняття рішень з волі держави на інтенції людини та громадянського суспільства. Інакше кажучи, спрямованість адміністративно-правового регулювання передбачає формування мети такого регулювання органами держави за провідної ролі імперативного методу. Адміністративно-правове забезпечення передбачає формування мети прийняття тієї чи іншої правової норми насамперед за системою публічного адміністрування, така мета формується суб'єктами громадянського суспільства, суб'єктами господарювання, для розвитку яких є необхідними ті чи інші зміни у структурі та змісті суспільних відносин. Завданням держави є зміна або створення за допомогою правових засобів умов, за яких мета суб'єктів може найбільш ефективно досягатися [1, с.143]. Додамо, що вказане призводить до втрати державою свого визначального впливу і на систему публічного управління у всіх сферах життєдіяльності, породжуючи особливу категорію виконання упорядковуючих функцій державного механізму – публічне адміністрування.

Публічне адміністрування по сьогоднішній день є складним соціально-правовим феноменом, сутнісний зміст якого ще залишається неоднозначним як для української, так і для зарубіжної юридичної наукової думки. Поряд із тим, в юридичній науці адміністративного права публічне адміністрування пов'язується саме з діяльністю суб'єктів публічної адміністрації. Зазначеними суб'єктами є суб'єкти адміністративного права, котрі в межах своєї компетенції здійснюють публічне адміністрування та створювались в якості відповідних суб'єктів, наділяючись відповідним правовим статусом. Широта сучасної концепції «*public administration*», відображена у широкому підході до розуміння публічної адміністрації та публічного

адміністрування, передбачає цивілізаційне зрушення сучасного проєвропейського державотворення України, котре корегується потребою залучення до публічного адміністрування широкого кола суб'єктів адміністративного права, зокрема, суб'єктів, для яких не є типовим виконання владних функцій, разом з тим їх адміністративно-правовий статус обумовлює віднесення їх до категорії органів публічного адміністрування.

Аналізуючи підходи до сутності публічного адміністрування, що склалися в науці адміністративного права, слід зупинитися на позиції О. В. Кузьменко, яка вважає, що у межах публічного адміністрування змінюються пріоритети цілей та завдань, постійно удосконалюється технічна система, домінантна роль покладається на досягнення цілі. Причини, умови та результат угруповань проявляється в системі координаційного механізму контролю, узагальненні ресурсів посадових позицій та організаційних одиниць, встановленні узагальнених показників результативності діяльності та у відповідному взаємному узгодженні, що дозволяє здійснювати цей процес відповідно до визначених принципів. Отже, вчена визначає публічне адміністрування як діяльність публічної адміністрації щодо задоволення загальних публічних інтересів соціуму [2, с.24]. На думку А.Ф.Колодія, публічне адміністрування є різновидом управлінської діяльності інституцій публічної влади, завдяки якій держава та громадянське суспільство забезпечують самокерованість (самоврядність) усієї суспільної системи та її розвиток у певному, визначеному напрямку [3, с.7]. Вказане визначення можна віднести до групи позицій фахівців адміністративного права, які вважають публічне адміністрування одним із видів державного управління (управлінський підхід). Слід також сказати, що у наукових джерелах містяться також інші підходи до сутності публічного адміністрування,

але їх спільною рисою є вказівка на мету публічного адміністрування, якою є забезпечення визначених Конституцією України прав і свобод людини та громадянина. Інститут прав і свобод людини і громадянина розглядається як основна цінність у діяльності органів публічного адміністрування, і, одночасно, як критерій визначення її ефективності.

Вказане дає змогу зробити висновок, що у сучасній системі публічного адміністрування права і свободи людини та громадянина виконують роль аксіологічного орієнтиру, і, одночасно, можуть використовуватися як критерії оцінювання виконання органами публічного адміністрування покладених на них повноважень.

Висновки. Створення і зміцнення системи публічного адміністрування в Україні є наслідком демократизації суспільних відносин і визнання людини та громадянина найвищою соціальною цінністю. За таких умов державоцентричний вектор суспільного розвитку закономірно змінюється на людиноцентричний. Система публічного адміністрування виконує головне своє призначення – забезпечення прав, свобод та інтересів громадян України, а також іноземних громадян та осіб без громадянства, які перебувають на її території (безумовно, із визначеними законом особливостями правового статусу двох останніх категорій осіб). На підставі викладеного вище можна сформулювати аксіологічні засади функціонування системи публічного адміністрування як сукупність ціннісних установок, що передбачають первинність прав, свобод та інтересів людини і громадянина та їх вирішальний вплив на організацію, функціонування та розвиток органів публічного адміністрування в Україні. Врахування ціннісних особливостей функціонування органів публічного адміністрування під час розробки заходів державної політики дозволило б, на наш погляд, ефективно

будувати систему пріоритетів державної політики та мати широкий арсенал засобів оцінювання її результативності.

Література:

1. Новікова Т. В. (2005). Суб'єкти реалізації права судового захисту місцевого самоврядування. *Часопис Київського університету права*. № 1. С. 50–56.
2. Микитенко Є. В. (2012). Актуальні питання захисту прав громадян в міграційній діяльності правоохоронних органів України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. № 1. С. 179–187.
3. Маштак К. С. (2012). Поняття механізму адміністративно-правового забезпечення права на доступ до публічної інформації. *Право України*. №8. С. 356–361.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар (2013). Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. Київ, Алерта; КНТ; ЦУЛ, 976 с.

References:

1. Novikova T. V. (2005) Subiekty realizatsii prava sudovoho zakhystu mistsevoho samovriaduvannia. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 1. S. 50–56. [in Ukrainian]
2. Mykytenko Ye. V. (2012) Aktualni pytannia zakhystu prav hromadian v mihratsiinii diialnosti pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav im. E. O. Didorenka*, no.1, S. 179–187. [in Ukrainian]
3. Mashtak K. S. (2012) Poniattia mekhanizmu administratyvno-pravovoho zabezpechennia prava na dostup do publichnoi informatsii, *Pravo Ukrainy*. no.8, S. 356–361. [in Ukrainian]

4. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Naukovo-praktychnyi komentar (2013) R. A. Kaliuzhnyi, A. T. Komziuk, O. O. Pohribnyi ta in. Kyiv, Alerta; KNT; TsUL, 976 s. [in Ukrainian]

Citation: Volodymyr Tereshchuk (2020). AXIOLOGICAL ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE. Innovative Solutions in Modern Science. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.9

Copyright: Volodymyr Tereshchuk ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

IV. PEDAGOGY

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.10

UDC: 519.8:378:343.8-047.22-051(477)(045)

RESULTS OF THE STUDY ON THE STATUS OF PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE PENITENTIARY OFFICERS OF UKRAINE IN TRADITIONAL TRAINING SYSTEM

V. Anishchenko, PhD of Engineering sciences, Associate Professor

<http://orcid.org/0000-0002-5062-3789>

Academy of the State Penitentiary Service, Ukraine, Chernigov

The main indicator of the readiness for future activity of penitentiary officers of the State Criminal and Executive Service of Ukraine is the professional competence. The problem of its formation study is urgent especially at present, when the whole penitentiary system of our country is being reformed.

The purpose of the article is to determine the results of experimental verification of professional competence level of future penitentiary officers of the traditional training system. In order to achieve the purpose, there were used the study methods as questioning, testing, cadets and students' practical tasks in solving juridical situations, writing essays, interviews and others.

The article presents the results of the study of professional competence level of future penitentiary officers of Ukraine, who obtain higher education at the first (bachelor's) and second (master's) levels of education. The professional competence level of future officers of the State Criminal and Executive Service of Ukraine was determined by cognitive, activity, motivational, motivational and volitional, axiological and professional and personal criteria.

The provided study results of the status of professional competence formation of future penitentiary officers in the traditional training system indicate the need for methodological improvement of the training system which in the future will become the basis for the author's concept development for the graduate officers` training of the State Criminal and Executive Service of Ukraine.

Keywords: penitentiary officer, professional competence, service quasi-professional activity, criteria of the level of professional competence formation, professional development.

кандидат технічних наук, Аніщенко В. А. Результати дослідження стану сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв України в умовах традиційної системи навчання / Академія Державної пенітенціарної служби, Україна, Чернігів

Професійна компетентність майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України є головним показником їх готовності до майбутньої діяльності. Проблема дослідження її сформованості є актуальною особливо на теперішній час, коли відбувається реформування всієї пенітенціарної системи нашої країни.

Метою статті є визначення результатів експериментальної перевірки рівня стану сформованості професійної компетентності у майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв в умовах традиційної системи навчання. Для досягнення мети були використані такі методи дослідження: анкетування, тестування, виконання курсантами і слухачами практичних завдань щодо вирішення ситуацій юридично-правового характеру, написання есе, співбесіди та інші.

У статті представлені результати дослідження рівня стану сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів-

пенітенціаріїв України, що здобувають вищу освіту на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях освіти. Рівень професійної компетентності майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України визначався за пізнавальним, діяльнісним, мотиваційно-вольовим, аксіологічним і професійно-особистісним критеріями.

Отримані результати дослідження стану сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв в умовах традиційної системи навчання свідчать про необхідність методологічного вдосконалення системи навчання та в подальшому стануть основою у відпрацюванні авторської концепції ступеневої підготовки офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України до професійної діяльності.

Ключові слова: офіцер-пенітенціарій, професійна компетентність, службова квазіпрофесійна діяльність, критерії рівня сформованості професійної компетентності, професійний розвиток.

Вступ. Вимоги до формування професійної компетентності для офіцерів-пенітенціаріїв значно зростають у зв'язку з особливостями їх квазіпрофесійної службової діяльності, імплементацією у вітчизняне законодавство міжнародних практик у галузі поводження з ув'язненими та боротьбі із злочинністю, запровадженням пробації, розвитку пенітенціарного менеджменту та загальносвітових інформаційно-інноваційних процесів, що стають впливовим фактором на створення нових підходів та вибору інноваційних методів навчання майбутніх офіцерів ДКВС України. Проблеми вдосконалення системи професійної підготовки офіцерів-пенітенціаріїв широко розглядаються закордонними та вітчизняними науковцями і практиками галузі права,

педагогіки та психології. Так можна відзначити наукові праці Дж. Макгакіна [1], Э. Койла [2], А. Либлінга [3], Д. Прайса [3], Г. Шеффера [3], В. Болотова [4], І. Зимньої [5], П. Дармограя [6], О. Торічного [7], В. Синьова [8], О. Тогочинського [9] та інших.

Разом з тим практичні співробітники кримінально-виконавчої системи вказують на те, що багато випускників приходять на службу до установ виконання покарань не зовсім підготовленими. Саме тому аналіз традиційної підготовки майбутніх офіцерів ДКВС України та пошук уніфікованої моделі формування професійної компетентності, критеріїв та показників її сформованості, цілісного науково-методичного забезпечення процесу навчання, під час якого відбувається здобуття важливих знань, набуття вмінь та навичок, є актуальним і потребує більш детального дослідження.

Формулювання мети статті та завдань.

Метою статті є визначення результатів експериментальної перевірки стану сформованості професійної компетентності у майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв в умовах традиційної системи навчання.

Відповідно до мети дослідження було визначено наступні завдання: 1) здійснити опитування методом анкетування курсантів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти Академії Державної пенітенціарної служби; 2) здійснити опитування методом анкетування науково-педагогічних викладачів Академії Державної пенітенціарної служби для з'ясування їхніх уявлень про якість і зміст підготовки майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України; 3) опрацювати результати проведеного експерименту.

Виклад основного матеріалу дослідження. З'ясування стану сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів в

умовах ступеневої професійної підготовки є важливим напрямком дослідження на сучасному етапі відпрацювання певної концептуальної ідеї щодо покращення результатів їх навчання в Академії ДПтС та отримання ними певних стійких самоутверджень щодо мотивації вдосконалення особистісної професійності протягом всього терміну службово-професійної діяльності в установах виконання покарань.

В експерименті брало участь 226 курсантів 3–4 курсів першого (бакалаврського) та 85 слухачів другого (магістерського) рівнів вищої освіти. Також до проведення експериментальних заходів на констатувальному етапі було залучено науково-педагогічних працівників Академії Державної пенітенціарної служби (далі – Академія ДПтС) для з'ясування їхніх уявлень про якість і зміст підготовки майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України), розуміння викладачами сучасних вимог до якості і змісту освітньо-професійних програм підготовки, що висуваються нормативними документами Міністерства освіти і науки України. На констатувальному етапі експерименту метою опитування викладачів було також виявлення резервів та можливостей освітнього процесу щодо якості професійної підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності, з'ясування рівня відповідності науково-педагогічних працівників вимогам навчального закладу щодо формування в курсантів професійних властивостей, ціннісних орієнтацій, установок і переконань.

Рівень професійної компетентності майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України здійснювався за такими критеріями – пізнавальним, діяльнісним, мотиваційно-вольовим, аксіологічним і професійно-особистісним із застосуванням їхніх показників.

Відповідно до показників пізнавального критерію у дослідженні були визначені рівень засвоєння курсантами і слухачами знань теорії прийняття управлінських рішень та основ пенітенціарного менеджменту; знань основ пенітенціарної педагогіки та специфічних особливостей педагогічного процесу в установах виконання покарань; знань кримінально-виконавчого права та кримінально-виконавчого процесу, сучасних міжнародних стандартів поведінки з ув'язненими; знань господарської діяльності та забезпечення комунально-побутової діяльності установ виконання покарань; знань основ оперативно-розшукової діяльності; знання основ організації і проведення наукових досліджень.

Для отримання кількісних даних за цими показниками було використано такі методи дослідження, як опитування (письмове та усне), виконання курсантами і слухачами практичних завдань, тестування, письмове вирішення ситуацій юридично-правового характеру, контрольні роботи, есе, а також співбесіди. узагальнити результати застосування різних методів опитувань, тестувань, контрольних робіт тощо і визначити для кожного курсанта або слухача оцінку за кожним показником кожного критерію.

Виконання значного обсягу роботи та застосування певних комп'ютерних програм дозволило визначити певні результати, а саме: близько 12,39 % курсантів мають досить слабкі знання теорії прийняття управлінських рішень та основ пенітенціарного менеджменту, 13,72 % показали слабкі знання основ пенітенціарної педагогіки та специфічних особливостей педагогічного процесу в установах виконання покарань. Але найбільша частка курсантів – 18,14 % показали низький рівень знань господарської діяльності та забезпечення комунально-побутової діяльності установ виконання покарань, а також знання основ організації і проведення наукових

досліджень.

Водночас найбільшою є частка курсантів з достатнім і високим рівнем сформованості знань основ пенітенціарної педагогіки та специфічних особливостей педагогічного процесу в установах виконання покарань (33,63 % та 15,48 % відповідно). Загалом потрібно зазначити, що очевидним є те, що досить не значна частка курсантів продемонструвала високий рівень сформованості професійної компетентності за пізнавальним критерієм (від 7,96 % до 15,48 %). Це, на нашу думку, пов'язано з тим, що учасниками опитування були не лише курсанти випускного (4-го) курсу, а й третьокурсники.

Результати, отримані внаслідок опрацювання тестів, анкет, усного і письмового опитування, контрольних робіт тощо дозволили визначити середній бал за показниками пізнавального критерію сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС (бакалаврський рівень освіти). Ці дані представлені у Таблиці 1.

Таблиця 1

**Середній бал за показниками пізнавального критерію
сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів
ДКВС України
(бакалаврський рівень освіти) (n=226)**

Показники	Середній бал
Знання теорії прийняття управлінських рішень та основ пенітенціарного менеджменту.	3,376
Знання основ пенітенціарної педагогіки та специфічних особливостей педагогічного процесу в установах виконання покарань.	3,508
Знання кримінально-виконавчого права та кримінально-виконавчого процесу, сучасних міжнародних стандартів поводження з ув'язненими.	3,398
Знання господарської діяльності та забезпечення комунально-побутової діяльності установ виконання покарань.	3,460
Знання основ оперативно-розшукової діяльності.	3,403

Знання основ організації і проведення наукових досліджень.	3,274
Середнє значення критерію	3,403

Подібно до процедури дослідження курсантів бакалаврату було отримано результати дослідження рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України для слухачів другого (магістерського) рівня освіти (Таблиця 2).

Таблиця 2

Розподіл за рівнями сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС (магістерський рівень освіти) за показниками пізнавального критерію (n=85)

Рівні	Низький		Середній		Достатній		Високий	
	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
Знання теорії прийняття управлінських рішень та основ пенітенціарного менеджменту.	9	10,59	22	25,88	33	38,83	21	24,70
Знання основ пенітенціарної педагогіки та специфічних особливостей педагогічного процесу в установах виконання покарань.	7	8,24	15	17,65	38	44,71	25	29,41
Знання кримінально-виконавчого права та кримінально-виконавчого процесу, сучасних міжнародних стандартів поведіння з ув'язненими.	11	12,94	23	27,06	31	36,47	20	23,53
Знання господарської діяльності та забезпечення комунально-побутової діяльності установ виконання покарань.	8	9,41	16	18,82	35	41,17	26	30,59
Знання основ оперативно-розшукової діяльності.	12	14,18	20	23,53	29	34,18	24	28,23
Знання основ організації і проведення наукових досліджень.	6	7,06	19	22,35	32	37,65	28	32,94

Отримані результати дослідження середнього балу за показниками пізнавального критерію сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС бакалаврського і магістерського рівнів освіти, дозволили зробити висновок, що слухачі магістратури в цілому мають більш високі бали за всіма показниками

та середнім значенням також (3,854 та 3,403 відповідно). Це пояснюється тим, що вони завершили навчання на бакалаврському рівні, пройшли усі види практик та стажування на посаді. Отже, змогли закріпити отримані знання на практиці.

Проте доводиться констатувати, що загалом середній бал за показниками пізнавального критерію сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України не є надто високим як на бакалаврському, так і на магістерському рівнях. В цілому значення середніх балів відрізняється від показників успішності, що продемонстрували курсанти на підсумкових формах контролю. Це пояснюється тим, що запропонована методика діагностики враховує лише шість основних індикаторів по кожному з критеріїв.

Відповідно до показників діяльнісного критерію під час дослідження був визначений рівень засвоєння курсантами і слухачами умінь планувати, організовувати, контролювати діяльність персоналу установ виконання покарань; вміння організовувати педагогічний процес в установах виконання покарань; вміння орієнтуватися в системі кримінально-процесуального права та в судовій практиці з кримінальних справ; вміння раціонально використовувати економічні важелі та передові методи господарювання з метою залучення засуджених до суспільно-корисної праці; вміння регулювати правові відносини та дотримуватись вимог законності під час виконання кримінальних покарань, як пов'язаних із позбавленням волі, так і не пов'язаних з ним; вміння застосовувати сучасні методики викладання та методів наукової обробки й аналізу інформації. Ці уміння визначено у якості індикаторів для оцінювання відповідно до основних видів діяльності, до яких готуються майбутні офіцери ДКВС України, зокрема управлінсько-організаційної, педагогічно-виховної, юридично-правової,

адміністративно-економічної, режимно-оперативної та дослідницької (на магістерському рівні освіти).

Для отримання кількісних даних за цими показниками діяльнісного критерію було використано такі методи дослідження, як виконання практичних завдань, оцінювання дій курсантів під час їх участі у рольових і ділових іграх, опитування (письмове та усне), тестування, письмове вирішення ситуаційних завдань, контрольні та проектні роботи, метод спостереження. Процедура узагальнення кількісних даних, отриманих по кожному показнику для всіх учасників експерименту була аналогічною процедурі, описаній для пізнавального критерію.

Результати експерименту показали, що найбільша кількість курсантів з низьким рівнем виявилася за показником «вміння застосовувати сучасні методики викладання та методів наукової обробки й аналізу інформації» – 19,47 %. Це пояснюється тим, що на бакалаврському рівні це вміння не є предметом вивчення окремою дисципліною. Цим можна пояснити також малу частку курсантів з високим рівнем сформованості цього вміння – 9,29 % з 226 учасників констатувального етапу експерименту бакалаврського рівня освіти. Щодо вміння організовувати педагогічний процес в установах виконання покарань, то високий рівень його сформованості показали 14,60 % курсантів, а достатній – 36,73 %.

Організаторам освітнього процесу потрібно також звернути увагу на те, що вміння орієнтуватися в системі кримінально-процесуального права та в судовій практиці з кримінальних справ на низькому рівні продемонстрували 35 курсантів (15,49 % опитаних) та 101 курсант на середньому рівні (44,69 % учасників опитування), тоді як 67 майбутніх офіцерів (29,65 %) показали достатній рівень, а 23 учасника опитування – високий (10,18 %).

Водночас найбільшою є частка курсантів з достатнім і високим рівнем сформованості вміння організовувати педагогічний процес в установах виконання покарань (36,73 % та 14,60 % відповідно), а також вміння раціонально використовувати економічні важелі та передові методи господарювання з метою залучення засуджених до суспільно-корисної праці (37,17 % на достатньому та 14,16 % на високому рівнях).

Результати, отримані внаслідок опрацювання курсантами практичних завдань, оцінювання їхніх дій під час участі у рольових і ділових іграх, опитування (письмове та усне), тестування, письмове вирішення ситуаційних завдань, контрольні та проектні роботи, метод спостереження тощо дозволили визначити середній бал за показниками діяльнісного критерію сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях освіти показали, що слухачі магістратури також в цілому мають більш високі бали за всіма показниками та середнім значенням також (3,821 та 3,400 відповідно). Це також пояснюється тим, що слухачі магістратури завершили навчання на бакалаврському рівні, пройшли усі види практик та стажування на посаді та змогли закріпити отримані уміння і навички на практиці.

Наступним етапом дослідження було з'ясування сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України за мотиваційно-вольовим критерієм. Відповідно до показників цього критерію було досліджено рівень ставлення курсантів і слухачів до професії та прагнення до професійного розвитку; сформованість прагнення до особистої участі у досягненні об'єктивних соціально значущих цілей професії офіцера-пенітенціарія; наявність прагнення до поглиблення знань в юридично-правовій сфері та галузі

міжнародного законодавства; сформованість прагнення до запобігання корупційних схем у діяльності установ виконання покарань та рівень мотивації до розкриття та запобігання злочинів; сформованість прагнення до самореалізації в науково-педагогічній діяльності.

Для отримання кількісних даних за цими показниками було використано такі методи дослідження, як анкетування, тестування, спостереження за діями курсантів і слухачів у різних ситуаціях навчальної та практичної діяльності, експертне оцінювання, мотиваційні есе, співбесіда, методика вивчення здатності до самоуправління в спілкуванні, методика визначення індексу групової згуртованості» Сишора, «Тест-опитувальник рівня професійної спрямованості».

Результати показали, що найбільша частка курсантів першого (бакалаврського) рівня освіти, які показали високий рівень сформованості професійної компетентності (16,81 % та 16,37 % відповідно) зафіксовано за такими показниками мотиваційно-вольового критерію, як позитивне ставлення до професії та прагнення до професійного розвитку, а також прагнення особисто брати участь у досягненні об'єктивних соціально значущих цілей професії офіцера ДКВС України. Щодо низького рівня, то найбільша частка курсантів (15,04 % та 18,14 %), які показали цей рівень сформованості професійної компетентності зафіксовано за такими показниками мотиваційно-вольового критерію, як мотивація до розкриття та запобігання злочинів та прагнення до самореалізації в науково-педагогічній діяльності. Ці результати можна пояснити, зокрема тим, що на бакалаврському рівні освіти курсанти мають ще недостатнє уявлення про особливості професійної діяльності, досить великою є частка тих, хто ще не визначився з напрямками своєї професійної

самореалізації.

Водночас серед позитивних аспектів, які характеризують ціннісно-мотиваційну сферу майбутніх офіцерів ДКВС України, можна відзначити досить велику частку тих, хто на достатньому рівні засвідчив прагнення до запобігання корупційних схем у діяльності установ виконання покарань (39,82 %), висловив бажання особисто брати участь у досягненні об'єктивних соціально значущих цілей професії офіцера ДКВС України (38,94 %), а також прагнення до поглиблення знань в юридично-правовій сфері та галузі міжнародного законодавства(36,28 %).

Подібно до процедури обробки результатів дослідження курсантів бакалаврату з розподілом за рівнями сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів за показниками мотиваційно-вольового критерію та з середнім значенням сформованості цієї компетентності за показниками у балах, були визначені результатами дослідження слухачів магістратури.

Порівняння результатів, у яких було визначено середній бал за показниками мотиваційно-вольового критерію сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України бакалаврського і магістерського рівнів освіти, дозволяє зробити висновок, що слухачі магістратури мають більш високі бали за всіма показниками та середнім значенням (3,502 та 3,943 відповідно). Це пояснюється не лише тим, що магістри завершили навчання на бакалаврському рівні та пройшли усі види практик та стажування на посаді. На нашу думку, такий результат можна пояснити більш чіткими уявленнями про майбутню професію, усвідомленням вимог, що висуваються до фахівців цієї професії, а також прагненням до самореалізації в науково-педагогічній діяльності. Найвищий бал зафіксовано за показником «прагнення до запобігання корупційних

схем у діяльності установ виконання покарань» на рівні 4,341 бала.

Проте доводиться констатувати, що за окремими показниками слухачі отримали порівняно не високі бали. Так, наприклад, за таким показником як «позитивне ставлення до професії та прагнення до професійного розвитку» середній бал склав 3,776, а за показником «прагнення до поглиблення знань в юридично-правовій сфері та галузі міжнародного законодавства» – 3,788.

Для отримання кількісних даних за показниками аксіологічного критерію було використано такі методи дослідження, як анкетування, тестування, «Експрес-діагностика соціальних цінностей особистості», «Експрес-діагностика рівня соціальної ізольованості особистості» Д. Рассела і М. Фергюссона, Т. Дубовицької, методика А. Реана «Задоволеність обраною професією», методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча, метод спостереження за діями курсантів і слухачів у різних ситуаціях навчальної та квазіпрофесійної діяльності, експертне оцінювання, написання есе, співбесіда. Процедура узагальнення кількісних даних, отриманих по кожному показнику для всіх учасників експерименту була аналогічною процедурі, описаній для інших критеріїв.

Результати обробки експериментальних даних показали, що найбільша кількість курсантів першого (бакалаврського) рівня освіти (42 чоловіки) з низьким рівнем виявилася за показником «освіта й інтелектуальний розвиток» – 18,58 % від усіх опитаних. На нашу думку, це можна пояснити певною «втомою від навчання», прагненням завершити навчання у навчальному закладі і почати власну професійну кар'єру в ДКВС України. Щодо такого показника як «професіоналізм у здійсненні оперативно-розшукової діяльності», то 16,37 % опитаних також опинилися серед тих, хто продемонстрував низький рівень сформованості цієї ціннісної орієнтації. Ми

припускаємо, що це пояснюється відсутністю спрямованості майбутніх офіцерів до цього виду діяльності, не чітким усвідомленням специфіки й особливостей виконання завдань і посадових інструкцій щодо оперативно-розшукової діяльності.

Серед показників, за якими виявилася найбільша частка курсантів, які продемонстрували високий рівень сформованості, можна назвати такі показники, як «корпоративні цінності та робота в команді» (15,48 % опитаних), «повага до ув'язнених і толерантність» (14,60 %), а також «ціннісне ставлення до господарської діяльності УВП» – 14,16 % опитаних.

Після їх узагальнення та математичної обробки було визначено середній бал за кожним показником аксіологічного критерію сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів освіти. Ці дані представлені у відповідно у Таблиці 3 та Таблиці 4.

Треба зазначити, що середній бал за показниками аксіологічного критерію сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України другого (магістерського) рівня освіти, вказує на те, що слухачі магістратури мають найбільш високі бали за показником «освіта й інтелектуальний розвиток» (3,976 бала), а також показником «корпоративні цінності та робота в команді» (3,906 бала).

Таблиця 3

Середній бал за показниками аксіологічного критерію сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України перший (бакалаврський) рівень освіти (n=226)

Показники	Середній бал
Корпоративні цінності та робота в команді.	3,465
Повага до ув'язнених і толерантність.	3,593
Готовність дотримуватися прав людини по відношенню до осіб, які перебувають в умовах несвободи.	3,531
Ціннісне ставлення до господарської діяльності УВП	3,522

Професіоналізм у здійсненні оперативно-розшукової діяльності.	3,407
Освіта й інтелектуальний розвиток.	3,288
Середнє значення	3,467

Таблиця 4

Середній бал за показниками аксіологічного критерію сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України (магістерський) рівень освіти (n=85)

Показники	Середній бал
Корпоративні цінності та робота в команді.	3,906
Повага до ув'язнених і толерантність.	3,847
Готовність дотримуватися прав людини по відношенню до осіб, які перебувають в умовах несвободи.	3,953
Ціннісне ставлення до господарської діяльності УВП	3,788
Професіоналізм у здійсненні оперативно-розшукової діяльності.	3,788
Освіта й інтелектуальний розвиток.	3,976
Середнє значення	3,876

Відповідно до показників професійно-особистісного критерію у дослідженні ставилася мета дослідити рівень сформованості професійно-особистісних властивостей, зокрема організаторських здібностей та соціального інтелекту, педагогічного такту і емоційної стійкості, відповідальності, чесності, ставлення до корупційної поведінки, ставлення до права й закону, а також дисциплінованість і працездатність, здатність до науково-педагогічної діяльності.

Для отримання кількісних даних за цими показниками було використано такі методи дослідження, як анкетування, тестування, метод спостереження за діями курсантів у різних ситуаціях навчальної та службової діяльності, експертне оцінювання, есе та співбесіди.

Результати експерименту показали, що найбільша кількість курсантів першого (бакалаврського) рівня освіти з низьким рівнем виявилася за показником «здатність до науково-педагогічної

діяльності» – 17,26 % з усіх опитаних. На нашу думку, це пояснюється тим, що на бакалаврському рівні курсанти недостатньо усвідомлено ставляться до формування та розвитку цієї властивості у себе, попри те, що майбутні офіцери вивчають окремі дисципліни, наприклад «Основи педагогіки» та «Пенітенціарна педагогіка». Предметом аналізу має стати також відносно мала частка курсантів з високим рівнем сформованості цієї здатності – 12,83 % з 226 учасників констатувального етапу експерименту бакалаврського рівня освіти.

Результати аналізу отриманих даних дозволяють констатувати, що 14,16 % курсантів продемонстрували низький рівень дисциплінованості і працездатності під час констатувального етапу експерименту, а високий – всього 13,72 %. Проте, на нашу думку, такі результати не є критичними, бо 43,36 % опитаних з 226 респондентів продемонстрували достатній рівень сформованості цієї властивості.

Заслужують також на увагу дані, отримані за показником «Відповідальність, чесність і нетерпимість до корупційної поведінки». Низький рівень за цим показником показали всього 9,29 % опитаних (21 респондент), а високий – 19,03 % (43). Ще 84 курсанти з 226 показали достатній рівень, що складає 37,17 % від загальної кількості опитаних.

Результати, отримані внаслідок застосування методів анкетування, тестування, методу спостереження за діями курсантів у різних ситуаціях навчальної та службової діяльності, експертного оцінювання, есе та співбесід тощо дозволили визначити середній бал за показниками професійно-особистісного критерію сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України (бакалаврський) рівень освіти.

Результати дослідження слухачів магістратури показали, що найкращі є такі показники, як «Здатність до науково-педагогічної

діяльності» та «Педагогічний такт і емоційна стійкість». На нашу думку, такі результати обумовлені поглибленою педагогічною підготовкою під час навчання у магістратурі (слухачі вивчають дисципліну «Методика викладання права» загальним обсягом 120 год. та «Педагогіку вищої школи», обсяг викладання якої складає також 120 год.

Заслужують на увагу також досить високі бали на показниками «Поважливе ставлення до права й закону» (середні бал – 3,941), «Дисциплінованість і працездатність» (середні бал – 3,906), а також за показником «Організаторські здібності та соціальний інтелект» (середні бал – 3,871).

Узагальнення отриманих результатів дослідження щодо значення середніх балів за показниками пізнавального, діяльнісного, мотиваційно-вольового, аксіологічного і професійно-особистісного критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України на першому (бакалаврському) (n=226) та другому (магістерському) рівнях освіти, дозволили побудувати загальні таблиці з даними значень середніх балів за всіма критеріями (Таблиця 5 та Таблиця 6).

Таблиця 5

Значення середніх балів за критеріями сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України першого (бакалаврського) рівень освіти) (n=226)

Критерії	Середній бал
Пізнавальний	3,403
Діяльнісний	3,400
Мотиваційно-вольовий	3,502
Аксіологічний	3,467
Професійно-особистісний	3,568
Середнє значення	3,468

Таблиця 6

Значення середніх балів за критеріями сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України другого (магістерського) рівня освіти (n=85)

Критерії	Середній бал
Пізнавальний	3,854
Діяльнісний	3,821
Мотиваційно-вольовий	3,943
Аксіологічний	3,876
Професійно-особистісний	3,949
Середнє значення	3,888

Висновки. Рівень професійної компетентності майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України є результатом їх навчальної діяльності під час здобуття освіти на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях освіти. Під час проведення педагогічного експерименту щодо визначення рівня професійної компетентності майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв здійснювалося такими критеріями – пізнавальним, діяльнісним, мотиваційно-вольовим, аксіологічним і професійно-особистісним із застосуванням їхніх показників.

Отримані результати дослідження стану сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України в умовах традиційної системи навчання свідчать про наявність резервів, що мають місце у процесі професійної підготовки, а процес навчання потребує методологічного вдосконалення.

Перспективи подальшого наукового пошуку. Отримані результати педагогічного експерименту стануть основою для обґрунтування авторської концепції ступеневої підготовки офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України до професійної діяльності.

Література:

1. Макгакін, Дж. (2017). *Сучасний в'язничний менеджмент*. Київ, К.І.С.
2. Койл, Э. (2002). *Подход к управлению тюрьмой с позиций человека*. Лондон, МЦТИ.
3. Либлинг, А., Прайс, Д., Шеффер, Г. (2012). *Тюремный работник*. Лондон, «Рутледж».
4. Болотов, В. А. (2003). Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе. *Педагогика*, 10, 8–14.
5. Зимняя, И. А. (2004) *Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании*. Москва. Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов.
6. Дармограй, П. В. (2017). *Формування професійно компетентності майбутніх офіцерів Державної пенітенціарної служби України у процесі фахової підготовки*: автореф. на здобуття ступеня канд. педагог. наук: 13.00.04. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький, 7.
7. Торічний О. В. (2016). Потенціал інтерактивних технологій у формуванні фахової компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Педагогічні науки, 1, 186–198.
8. Синьов В. М. (1996). Підготовка спеціалістів для пенітенціарної системи. *Проблеми пенітенціарної теорії і практики*, 1, 17-24.
9. Тогочинський О. М. (2015). *Теорія і практика формування соціальної компетентності слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України*. монографія. Чернігів, Видавництво «Десна Поліграф», 488 с.

References:

1. Makhakin, Dzh. (2017). *Suchasnyi viaznychnyi menedzhment* [Modern Prison Management]. Kyiv, Ukraine, K.I.S. [in Ukrainian].
2. Koyl, E. (2002). *Podkhod k upravleniyu tiurmoy s pozitsii cheloveka* [Approach to prison management from the point of view of a human]. London, UK, MTSTI. [in Ukrainian].
3. Libling, A., Prays, D., & Shefer, G. (2012). *Tiuremnyy robotnik* [Prison Officer]. London: Rutledzh. [in Ukrainian].
4. Bolotov, V. A. (2003). *Kompetentnostnaya model': ot idei k obrazovatel'noj programne* [Competency model: from idea to educational program]. *Pedagogika* [Pedagogy], no 10, 8–14. [in Russian].
5. Zimnyaya, I. A. (2004). *Klyuchevye kompetentnosti kak rezul'tativno-celevaya osnova kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii* [Key competencies as an effective target basis of a competence-based approach in education]. Moskva, Issledovatel'skij centr problem kachestva podgotovki specialistov. [in Russian].
6. Darmohrai, P. V. (2017). *Formuvannia profesiino kompetentnosti maibutnikh ofitseriv Derzhavnoi penitentsiarnoi sluzhby Ukrainy u protsesi fakhovoi pidhotovky* [Formation of professional competence of future officers of the State Penitentiary Service of Ukraine in the process of professional training]: avtoref. na zdobuttia stupenia kand. pedahoh. nauk: 13.00.04. Khmelnytska humanitarno-pedahohichna akademiia [Khmelnytskyi Humanitarian Pedagogical Academy]. Khmelnytskyi. [in Ukrainian].
7. Torichnyy, O. V. (2016). *Potencial interaktyvny`x texnologij u formuvanni faxovoyi kompetentnosti majbutnix oficeriv-pry`kordonny`kiv* [Potential of interactive technologies in formation of future officers-frontier guards'professional competence]. *Zbirnyk*

- naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Pedahohichni nauky* [Collection of scientific papers of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine], no 1, 186–198. [in Ukrainian].
8. Synov, V. M. (1996). Pidgotovka specialistiv dlya penitenciaranoi sy`stemy` [Training specialists for Penitentiary System]. *Problemy` penitenciaranoi teorii i prakty`ky`* [Problems of Penitentiary Theory and Practice], no 1, 17-24. [in Ukrainian].
9. Togochnyskyi, O. M. (2015). Teoriya i prakty`ka formuvannya social`noyi kompetentnosti sluxachiv ta kursantiv vy`shhy`x navchal`ny`x zakladiv MVS Ukrayiny` [Theory and practice social competence forming of students and cadets of higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. monograph]. Chernigiv, Vy`davny`cztvo «Desna Poligraf». [in Ukrainian].

Citation: V. Anishchenko (2020). RESULTS OF THE STUDY ON THE STATUS OF PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE PENITENTIARY OFFICERS OF UKRAINE IN TRADITIONAL TRAINING SYSTEM. Innovative Solutions in Modern Science. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.10

Copyright: V. Anishchenko ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.11

UDC 37.014.5/25

DOUBLE/JOINT DEGREE PROGRAMS: THE LEGAL ASPECT

O. A. Humenna, PhD student

<http://orcid.org/0000-0003-3644-8758>

Institute Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

The paper analyzes the documents of the European Higher Education Area and Ukraine, which enable the development and implementation of double/joint degree programs. It has been found that the implementation of double/joint degree programs has been addressed at all ministerial conferences responsible for higher education in the European Higher Education Area. An analysis of the legal framework of Ukraine showed that there are appropriate documents at the national level that allow the development and implementation of double/joint degree programs. The following issues have been identified for the implementation of double/joint degree programs: ensuring sustainability; ensuring proper funding; curriculum development; legal issues; recruitment of students; providing support from national or international organizations/government; program accreditation; academic calendar differences; institutional support; credit transfer agreement; communication with a partner; a fee structure agreement; language issues; the extent of the duration agreement; double counting of credits; negotiation development on the double/joint degree programs development.

Key words: European Higher Education Area, academic mobility, European Research Area, recognition of higher education qualifications.

аспірантка, Гуменна О. А., Програми подвійних/спільних ступенів: нормативно-правовий аспект / Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

У статті проаналізовано документи Європейського простору вищої освіти та України, які уможливають розроблення та реалізацію програм подвійних/спільних ступенів. З'ясовано, що питання реалізації програм подвійних/спільних ступенів розглядалося на всіх конференціях міністрів, відповідальних за вищу освіту Європейського простору вищої освіти. Аналіз нормативно-правової бази України засвідчив, що на національному рівні є відповідні документи, які уможливають розроблення та реалізацію програм подвійних/спільних ступенів. Виявлено такі проблеми щодо реалізації програм подвійних/спільних ступенів: забезпечення стійкості; забезпечення належного фінансування; розроблення курикулуму; юридичні питання; набір студентів; забезпечення підтримки з боку національних чи міжнародних організацій/уряду; акредитація програм; академічні календарні відмінності; інституційна підтримка; договір про зарахування кредитів; спілкування з партнером; оплата; мова викладання; ступінь угоди про тривалість; подвійний підрахунок кредитів; ведення переговорів про розроблення програм.

Ключові слова: Європейський простір вищої освіти, академічна мобільність, Європейський дослідницький простір, визнання кваліфікацій вищої освіти.

Постановка проблеми. У грудні 2019 року в освітній сфері України та в тій частині ЗМІ, яка багато пише про шкільні справи, відбувся великий сплеск цікавості до результатів першої участі українських учнів у черговому (PISA-2018, №7) шкільному

міжнародному тестуванні мовних, математичних і природничо-наукових знань учнів 15 років. Українці виявилися на позиції, що тільки трохи поступалася «середній лінії» для всіх країн-учасниць (їх було 78). Журналісти прийняли результат мало не панічно, хоч насправді (і це офіційно наголошують організатори PISA) учням пропонували такі завдання, з якими вони не стикалися безпосередньо на уроках. Незвичні і довгі умови, брак часу (усього дві години на всі «вимірювання») та інші несподіванки дають нам підставу висловити припущення, що українські учні засвідчили непогану спроможність діяти у важких умовах. Цей факт ми вказуємо з однією метою – підкреслити світову тенденцію зміщення уваги у сфері освіти від системи обов'язкового навчання всього складу кожної молоді генерації до вищої освіти з наголосом на аспірантуру і докторантуру. І PISA, і інші заходи, і державна політика скеровані на виділення з усієї молоді тієї когорти найздібніших, які визначали і визначатимуть технологічний та економічний прогрес і в XIX, і в XX ст. Не випадково світ трохи схиблений на «якості освіти» і навіть організовані світові змагання за титул «закладів світового класу».

Цю статтю ми присвячуємо вузькому питанню організації більш розвиненими державами селекції зарубіжної молоді за рахунок подвійних/спільних ступенів. Очевидно, що у цій темі найбільшою активністю в Україні відзначаються не Японія чи Тайвань, а європейські держави (США також піклуються про все це, але більше цікавляться не «спільним навчанням», а поповненням своєї аспірантури здібною молоддю з усього світу). Ця «європейська» освітня цікавість до України зустрічається з позитивною налаштованістю України. Одним із принципів, на яких ґрунтується наша державна політика у сфері вищої освіти, є інтеграція системи вищої освіти України у Європейський простір вищої освіти (ЄПВО) та

Європейський дослідницький простір. Інтеграція до ЄПВО була визначена другим із трьох пріоритетних напрямів змін у вищій освіті на 2018–2019 рр. [1]

Реалізація зазначеного напрямку лежить у площині інтернаціоналізації вищої освіти, яка є однією з провідних тенденцій розвитку вищої освіти більшості країн світу. Інтернаціоналізація (Internationalisation) у вищій освіті – це «процес інтеграції освітньої, дослідницької та адміністративної діяльності вищого навчального закладу/закладу вищої освіти чи наукової установи з міжнародною складовою: індивідуальна мобільність (студентів, науковців, викладачів, адміністративного персоналу); створення спільних міжнародних освітніх і дослідницьких програм» [8, с. 25].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях М. Дебич детально проаналізовано комюніке конференцій міністрів, відповідальних за вищу освіту (2001–2015) та зазначено, що у них є посилення на підтримку програм подвійних/спільних ступенів, спільного забезпечення якості та мобільності студентів, викладачів і персоналу [2; 3]. Крім того, автор зазначає, що «подвійні/спільні ступені є потужними інструментами для того, щоб сприяти підвищенню якості та взаємному визнанню кваліфікацій; залучати таланти; поглибити партнерство; збагачувати міжнародний досвід; покращувати міжкультурні компетентності; сприяти працевлаштуванню випускників» [3, с. 33].

Мета статті – проаналізувати нормативні документи, які уможливають розроблення та реалізацію програм подвійних/спільних ступенів. Виходячи із мети поставлено завдання: проаналізувати нормативно-правові документи України та ЄПВО щодо розроблення та реалізації програм подвійних/спільних ступенів.

Метод аналізу та узагальнення використано для досягнення мети даної статті.

Виклад основного матеріалу статті. Національний освітній глосарій визначає поняття «подвійний диплом/ступінь (double diploma/degree)» та «спільний ступінь (joint degree)», проте М. Дебич, спираючись на детальний аналіз кваліфікаційних термінів, наполягає на доцільності вживання терміну «програми подвійних/спільних ступенів» [3, с. 36]. Програми подвійних/спільних ступенів ми розглядаємо як один із засобів інтернаціоналізації вищої освіти та її індикатор.

У Законі України «Про вищу освіту» (2014) визначено підготовку «конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях» основним пріоритетом розвитку вищої освіти [5].

В Україні затверджені урядом Національна рамка кваліфікацій та Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, формують певну законодавчу базу для розроблення програм подвійних/спільних ступенів. З іншого боку, університети в умовах жорсткої конкуренції у відповідь на вимоги трансформаційних змін у суспільстві та сучасні потреби студентів, виробляють власну стратегію розвитку, відображаючи у своїй нормативно-правовій базі, зокрема, стратегію реалізації таких спільних програм.

У Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» зазначено: «право на академічну мобільність може бути реалізоване на підставі міжнародних договорів про співробітництво в галузі освіти

та науки, міжнародних програм та проектів, договорів про співробітництво між вітчизняними вищими навчальними закладами (науковими установами) або їх основними структурними підрозділами, між вітчизняними та іноземними вищими навчальними закладами (науковими установами) та їх основними структурними підрозділами (далі – вищі навчальні заклади (наукові установи) – партнери), а також може бути реалізоване вітчизняним учасником освітнього процесу з власної ініціативи, підтриманої адміністрацією вітчизняного вищого навчального закладу (наукової установи), в якому він постійно навчається або працює, на основі індивідуальних запрошень та інших механізмів» [10].

Україна ратифікувала «Конвенцію про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні», підписану від імені України 11 квітня 1997 року в м. Лісабоні (Португалія) [11].

Процедура визнання в Україні Документів здійснюється такими компетентними органами: 1) вищим навчальним закладом – з метою зарахування власника Документа на навчання та/або на посаду наукового чи науково-педагогічного працівника до цього вищого навчального закладу. 2) МОН – з метою працевлаштування та/або продовження навчання власника Документа на території України. Рішенням МОН підтверджується право власника Документа на продовження навчання та/або працевлаштування в Україні, про що видається Свідоцтво [4].

Як зазначено вище, підтримка програм подвійних/спільних ступенів, спільного забезпечення якості та мобільності студентів, викладачів і персоналу є на порядку денному усіх конференцій міністрів, відповідальних за вищу освіту у ЄПВО. У комюніке (2009) вказано, що необхідно створити умови, щоб мобільність вважалася правилом і не була винятком; у всіх освітніх програмах слід

передбачити «вікна мобільності»; необхідно розробити програми спільних ступенів, а мобільність повинна стати важливим компонентом науково-дослідної підготовки. На наступне десятиліття спільні ступені та програми стануть загальною практикою [7].

У Бухарестському комюніке (2012) підкреслена важливість забезпечення якості програм подвійних/спільних [6] .

У Єреванському комюніке (2015) зазначено, що слід розробити більш ефективну політику щодо визнання кредитів, отриманих за кордоном, кваліфікацій в академічних та професійних цілях та попереднього навчання. Прийнято Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм [14].

У Паризькому комюніке (2018) зазначено, що розвиток Бази даних результатів зовнішнього забезпечення якості (Database of External Quality Assurance Results, DEQAR) сприятиме розробленню програм подвійних/спільних ступенів [9].

Аналіз досліджень дав змогу виокремити такі проблеми при розробленні та реалізації програм подвійних/спільних ступенів: забезпечення стійкості; забезпечення належного фінансування; розроблення курикулуму; юридичні питання; набір студентів; забезпечення підтримки з боку національних чи міжнародних організацій / уряду; акредитація програм; академічні календарні відмінності; інституційна підтримка; договір про перезарахування кредитів; спілкування з партнером; договір про структуру плати; мовні питання; ступінь угоди про тривалість; подвійний підрахунок кредитів; ведення переговорів про розроблення програм [13, с. 32].

Висновки. Питання реалізації програм подвійних/спільних ступенів розглядалося на всіх конференціях міністрів, відповідальних за вищу освіту ЄПВО. Аналіз нормативно-правових документів України засвідчив, що на національному рівні є відповідні документи,

які уможливають розроблення та реалізацію програм подвійних/спільних ступенів: Положення про академічну мобільність, ратифікована Конвенція про визнання кваліфікацій. З огляду на висловлені нами на початку статті зауваження, що стосуються особливої зацікавленості провідних держав у підвищенні якості національних дипломів у поєднання із залучення здібної молоді з інших держав, керівникам освітньої сфери України слід серйозно подумати над тим, як отримати користь від міжнародної співпраці і не перетворитися з сировинного джерела на постачальника здібної і дуже перспективної інтелектуальної сили.

Література:

1. Гриневич, Л. Пріоритетні напрями змін у вищій освіті на 2018–2019 рр. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/infographik/MON_prioritety_new.pdf.
2. Дебич, М.А. (2017). *Інтернаціоналізація вищої освіти: світовий досвід*. Суми. Університетська книга. URL: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/monogr_Internac-iya_VishOsv_Svit-dosvid_2017_Debich-M_291p.pdf.
3. Дебич, М., Степаненко, І. *Інтернаціоналізація як інструмент розвитку лідерського потенціалу університету*. К., ДП «НВЦ Прорітети»: - http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Liderstvo/Internacionalz_instrum_rozv_liders_Univ._Stepanenko-Debych_2017_44c.pdf.
4. Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту. Наказ Міністерства освіти і науки від 05. 05. 2015 № 504. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0614-15>.
5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.14 р. № 1556-VII. Газета «Голос України» від 06.08.14 р. № 148.

6. Комюніке конференції Європейських Міністрів, відповідальних за вищу освіту «Використання нашого потенціалу з найбільшою користю: консолідація Європейського простору вищої освіти» Бухарест 26 та 27 квітня 2012 р. URL: <https://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/buxarestske-komyunike.html>.
7. Комюніке конференції Європейських Міністрів, відповідальних за вищу освіту «Болонський процес 2020 – Простір європейської вищої освіти у новому десятиріччі» Льовен / Лувен-ла-Нев, 28–29 квітня 2009 р. URL: <https://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/lovenske-komyunike.html>.
8. Національний освітній глосарій: вища освіта (2014). авт.-уклад.: В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий та ін.; за ред. В. Г. Кременя; МОН України, НАПН України, Нац. Темпус-офіс в Україні. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ, Плеяди, 100 с.
9. Паризьке комюніке. Париж, 25 травня 2018 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/06/06/12/paris-communiqueenua2018.pdf>.
10. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF>.
11. Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1273-14>.

12. European Commission/EACEA/Eurydice, 2018. The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/bologna_internet_chapter_7_0.pdf.
13. Obst, D., Kuder, M., Banks C. *Joint and Double Degree Programs in the Global Context: Report on an International Survey*. New York, NY: Institute of International Education. URL: http://ecahe.eu/w/images/2/29/Joint_Double_Degree_Programs_In_The_Global_Context_-_Survey_Report.pdf.
14. Yerevan Communiqué. The Bologna Process Revisited: the Future of the European Higher Education Area” 14–15 May 2015. URL: https://www.eurashe.eu/library/modernising-phe/EHEA_2015_Yerevan-Communique.pdf.

References:

1. Hrynevych, L. *Priorytetni napriamy zmin u vyshchii osviti na 2018–2019* [Priority directions for changes in higher education for 2018–2019]. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/infographik/MON_prioritety_new.pdf. [in Ukrainian].
2. Debych, M.A. (2017). *Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity: svitovyi dosvid* [Higher education internationalization: global experience]. Sumy: Universytetska knyha. URL: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/monogr_Internaciya_VishOsv_Svit-dosvid_2017_Debich-M_291p.pdf. [in Ukrainian].
3. Debych, M., Stepanenko, I. (2017). *Internatsionalizatsiia iak instrument rozvytku liderskoho potentsialu* [Internationalization as a tool for university leadership development]. K.: DP «NVTs Priorytety»: -

- http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Liderstvo/Internacionaliz_instrument_rozv_liders_Univ._Stepanenko-Debych_2017_44c.pdf. [in Ukrainian].
4. Deiaki pytannia vyznannia v Ukraini inozemnykh dokumentiv pro osvitu. [Some issues on recognition of foreign education documents in Ukraine]. Nakaz Ministerstva osvity i nauky vid 05. 05. 2015 № 504. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0614-15>. [in Ukrainian].
 5. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [On Higher Education] from 01.07.14 p. № 1556-VII. Hazeta «Holos Ukrainy» from 06.08.14 p. № 148. [in Ukrainian].
 6. Komiunike konferentsii yevropeyskykh ministriv, vidpovidalnykh za vyshchu osvitu «*Vykorystannia nashoho potentsialu z naibilshoyu korystiu: konsolidatsiia Yevropeiskoho prostoru vyshchoi osvity*» [Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area]. Bucharest, April 26–27, 2012. URL: <https://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/buxarestske-komyunike.html>. [in Ukrainian].
 7. Komiunike konferentsii yevropeyskykh ministriv, vidpovidalnykh za vyshchu osvitu «*Bolonskyi protses 2020 – Prostir yevropeiskoi vyshchoi osvity u novomu desiatyrichchi*» [The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade]. Leuven / Louvain-la-Neuve, April 28–29, 2009. URL: <https://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/lovenske-komyunike.html>. [in Ukrainian].
 8. Natsionalnyi osvithnii hlosarii: vyshcha osvita [National educational glossary] (2014). V.M. Zakharchenko, S.A. Kalashnikova, V.I. Luuhovyi et al.; ed. V.H. Kremen; MON Ukrainy, NAPN Ukrainy,

- Nats. Tempus-office v Ukraini. 2-he vyd., pererob. i dop. Kuiv, Pleiady, 100 s. [in Ukrainian].
9. Paryzke komiunike [Paris communiqué]. Paris, May 25, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/06/06/12/paris-communiquenua2018.pdf>. [in Ukrainian].
 10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist [On Academic mobility]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid August 12, 2015 № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF>. [in Ukrainian].
 11. Pro ratyfikatsiiu Konventsii pro kvalifikatsii z vyshchoi osvity v Yevropeiskomu rehioni [On the ratification of the Convention on the Recognition of Qualifications in Higher Education in the European Region]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1273-14>. [in Ukrainian].
 12. European Commission/EACEA/Eurydice, 2018. *The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.- https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/bologna_internet_chapter_7_0.pdf. [in English].
 13. Obst, D., Kuder, M., Banks C. *Joint and Double Degree Programs in the Global Context: Report on an International Survey*. New York, NY: Institute of International Education. URL: http://ecahe.eu/w/images/2/29/Joint_Double_Degree_Programs_In_The_Global_Context_-_Survey_Report.pdf. [in English].
 14. Yerevan Communiqué. *The Bologna Process Revisited: the Future of the European Higher Education Area*. 14–15 May, 2015.

URL:https://www.eurashe.eu/library/modernising-phe/EHEA_2015_Yerevan-Communique.pdf. [in English].

Citation: O. A. Humenna (2020). DOUBLE/JOINT DEGREE PROGRAMS: THE LEGAL ASPECT. Innovative Solutions in Modern Science. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.11

Copyright: O. A. Humenna ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.12

UDC 378.14:378.22:631/635

**ORGANIZATIONAL SUPPORT FOR THE PROFESSIONAL TRAINING
OF BACHELORS IN AGRICULTURAL ENGINEERING IN THE
INFORMATIONAL AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT**

N. Dotsenko, PhD, Associate Professor

<http://orcid.org/0000-0003-1050-8193>

Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

The article presents the organizational support for the professional training of bachelors in agricultural engineering in the conditions of information and educational environment: regulatory support for filling the information and education environment and preventing plagiarism, regulatory support for conducting online and offline classes, and regulatory support for independent work, self-control, and monitoring. Regulatory provision for filling the educational environment and preventing plagiarism includes provisions for the Cloud 365 information and education environment and provisions for the prevention of academic plagiarism while learning in the educational environment. Regulatory support for online and offline training includes online training and interactive computer training to provide a competent approach to the

training of higher education applicants. Regulatory support for independent work, self-control and monitoring includes provisions on monitoring the quality of the educational process, provisions on the quality of the educational and provisions on the organization of independent work of higher education students in the context of information and education. educational environment.

Key words: organizational support, vocational training, bachelors in agricultural engineering, information and educational environment.

Кандидат технічних наук, доцент Доценко Н. А., Організаційне забезпечення професійної підготовки бакалаврів з агроінженерії в умовах інформаційно-освітнього середовища / Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, Україна

У статті представлено організаційне забезпечення професійної підготовки бакалаврів з агроінженерії в умовах інформаційно-освітнього середовища: нормативне забезпечення заповнення інформаційно-освітнього середовища та запобігання плагіату, нормативне забезпечення проведення онлайн та офлайн-класів та нормативне забезпечення самостійної роботи, самоконтроль та моніторинг. Нормативне забезпечення щодо заповнення освітнього середовища та запобігання плагіату включає положення щодо інформаційно-освітнього середовища Cloud 365 та положення щодо запобігання академічному плагіату під час навчання в освітньому середовищі. Нормативне забезпечення онлайн та офлайн-навчання включає онлайн-навчання та інтерактивне навчання за комп'ютером, щоб забезпечити компетентнісний підхід до навчання здобувачів вищої освіти. Нормативне забезпечення самостійної роботи, самоконтролю та моніторингу включає положення про моніторинг якості навчального процесу, положення про якість навчального процесу та положення

про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Ключові слова: організаційне забезпечення, професійна підготовка, бакалаври з агроінженерії, інформаційно-освітнє середовище.

Постановка проблеми. Удосконалення нормативно-правового регулювання сфери вищої освіти агроінженерного спрямування є одним з пріоритетів діяльності постійного поліпшення якості підготовки бакалаврів з означеного спрямування, яка відповідає рекомендаціям і стандартам Європейського простору вищої освіти, враховує кращі світові практики та виступає головною технологією досягнення відповідності освітньої системи. Нормативною базою моніторингу якості освітнього процесу в закладах освіти в умовах інформаційно-освітнього середовища є Конституція України, Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 р. № 1060-12; Закон України «Про загальну середню освіту», «Національна доктрина розвитку освіти», затверджена Указом Президента України від 17.04.2002 р № 347/2002; Указ Президента України від 04.07.2005 р. № 1013 (1013/2005) «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні»; Указ Президента України від 20.03.2008 р № 244 (244/2008) «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні»; Указ Президента України від 30.09.2010р. № 926/2010 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні».

Виклад основного матеріалу. Нормативне забезпечення щодо професійної підготовки бакалаврів з агроінженерії в умовах інформаційно-освітнього середовища в рамках експериментального дослідження умовно можна поділити на три блоки: нормативне

забезпечення щодо наповнення інформаційно-освітнього середовища та запобігання плагіату, нормативне забезпечення щодо проведення онлайн та оф-лайн занять та нормативне забезпечення щодо самостійної роботи, самоконтролю та моніторингу. Розглянемо більш детально кожен з блоків.

Нормативне забезпечення щодо наповнення інформаційно-освітнього середовища та запобігання плагіату включає в себе положення про інформаційно-освітнє середовище Cloud 365 та положення про запобігання академічному плагіату під час навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища. *Положення про інформаційно-освітнє середовище Cloud 365* визначає основні завдання, структуру, функції, права і відповідальність інформаційно-освітнього середовища «Cloud 365». Інформаційно-освітнє середовище «Cloud 365» створюється для організації та проведення навчальних занять та наукових досліджень з метою закріплення теоретичних положень навчальних дисциплін. Інформаційно-освітнє середовище «Cloud 365» створюється, реорганізується та ліквідується розпорядженнями на підставі відповідного рішення вченої ради університету. Інформаційно-освітнє середовище «Cloud 365» керується нормативно-правовими актами України у галузі науки та освіти, статутом університету, наказами та розпорядженнями ректорату та деканату. Інформаційно-освітнє середовище «Cloud 365» створено з метою вдосконалення наукового та навчально-методичного забезпечення, підвищення рівня якісної підготовки бакалаврів з агроінженерії, здійснення профільних науково-дослідних робіт в області агроінженерії [1]. *Положення про запобігання академічному плагіату під час навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища* розроблено відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про освіту»,

Закону України «Про авторське право і суміжні права», Рекомендацій щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах. Перевірці на академічний плагіат під час навчання бакалаврів з агроінженерії підлягають рукописи статей, тези доповідей, які надходять до оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (відеоконференцій, онлайн-семінарів).

Нормативне забезпечення щодо проведення онлайн та оф-лайн занять передбачає положення про проведення онлайн занять та положення про інтерактивні комп'ютерні тренажери для реалізації компетентнісного підходу в професійній підготовці здобувачів вищої освіти. *Положення про проведення онлайн занять.* Онлайн заняття – одна з форм навчальної діяльності бакалаврів з агроінженерії, спрямована на розширення їх наукового потенціалу й формування навичок науково-дослідної діяльності в агроінженерній області у вільний від навчання час або спеціально наданий час. Онлайн заняття проводяться в умовах інформаційно-освітнього середовища. Частота проведення визначається науково-методичною комісією факультету. Основними цілями проведення онлайн занять для бакалаврів з агроінженерії є сприяння в підвищенні рівня навчальної підготовки бакалаврів з агроінженерії, формування у них інтересу та потреби до наукової творчості і розвиток творчого мислення у здобувачів вищої освіти агроінженерних спеціальностей, наукової самостійності, підвищення внутрішньої організованості, свідомого відношення до навчання, поглиблення й закріплення отриманих у процесі навчання знань. *Положення про інтерактивні комп'ютерні тренажери для реалізації компетентнісного підходу в професійній підготовці здобувачів вищої освіти* розроблено з метою контролю якості знань здобувачів вищої освіти інженерних

спеціальностей та визначення рівня залишкових знань під час опанування навчальних курсів в умовах інформаційно-освітнього середовища. Використання навчальних інтерактивних комп'ютерних тренажерів в умовах інформаційно-освітнього середовища – це спосіб визначення рівня знань і вмінь здобувачів вищої освіти за допомогою спеціальних тестових завдань, як правило, у вигляді запитань, завдань або задач. Використання навчальних інтерактивних комп'ютерних тренажерів в умовах інформаційно-освітнього середовища здійснюється у формі самостійного проходження здобувачем вищої освіти компетентісно орієнтованих завдань на комп'ютері у викладача з можливістю отримання результатів тестування та перегляду їхньої статистики [2]. Поточний контроль на певному навчальному курсі в умовах інформаційно-освітнього середовища проводиться за вимогою викладача, яким визначається персональний склад комісії, яка його проводить, і термін проведення [3]. Пакет завдань навчальних інтерактивних комп'ютерних тренажерів для перевірки сформованості професійних компетентностей здобувачів вищої освіти агроінженерних спеціальностей університету кожного курсу (1,2,3,4) повинен включати три рівня складності завдань: базовий, середній та високий [4]. Після проведення завдань із використанням навчальних інтерактивних комп'ютерних тренажерів викладач ознайомлює здобувачів вищої освіти із результатами проходження навчальних інтерактивних комп'ютерних тренажерів та проводить аналіз завдань. Кафедри, відповідальні за наповнення бази навчальних інтерактивних комп'ютерних тренажерів не рідше, як один раз на рік, повинні перевіряти її зміст на актуальність і якість, оновлюючи завдання у випадку необхідності. Актуальний варіант фонду навчальних інтерактивних комп'ютерних тренажерів із дисципліни зберігається на

кафедрі та в голів науково-методичних комісій факультетів у формі посилання на веб-ресурс.

Нормативне забезпечення щодо самостійної роботи, самоконтролю та моніторингу включає в себе положення про моніторинг якості освітнього процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища, положення про систему якості навчального процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища та положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Положення про моніторинг якості освітнього процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища регламентує порядок, процедуру і форми проведення контролю за якістю навчально-виховного процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища. Провідним напрямком удосконалення системи освіти є формування системи управління якістю освіти засобами моніторингу в умовах інформаційно-освітнього середовища, розвитку та контролю якості освіти із залученням усіх зацікавлених учасників освітнього процесу. Дане положення спрямоване на підвищення якості освіти, активізацію та удосконалення діяльності закладів освіти. Моніторинг в умовах інформаційно-освітнього середовища передбачає збирання, аналіз та оцінку якості підготовки бакалаврів з агроінженерії, зберігання, прогнозування та розробку рекомендацій щодо корекційної роботи. Вивчення рівня ефективності роботи закладу, результатів організації навчально-виховної та науково-методичної роботи, а також раціональності педагогічних засобів та технологій. Забезпечення ефективного об'єктивного інформаційного відображення стану якості системи освіти, відстеження динаміки якості наданих освітніх послуг, ефективності управління якістю освіти. Моніторинг якості освітнього процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища здійснюється

за різними напрямками залежно від його цілей, рівня здійснення й обстежуваного об'єкта. На підставі моніторингу в умовах інформаційно-освітнього середовища фіксується стан якості системи освіти, прогнозується її розвиток. Отримання результатів стану навчально-виховного процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища [5].

Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти в умовах інформаційно-освітнього середовища укладено на підставі Закону України «Про вищу освіту», плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство.

Самостійна робота бакалаврів з агроінженерії в умовах інформаційно-освітнього середовища – це форма організації навчального процесу, за якою заплановані в умовах навчального курсу завдання виконуються здобувачем вищої освіти в умовах інформаційно-освітнього середовища є основним засобом засвоєння навчального матеріалу під час позааудиторної навчальної роботи. Самостійна робота в умовах означеного середовища спрямована на закріплення теоретичних та практичних знань, отриманих здобувачами освіти агроінженерних спеціальностей під час навчання, їхнього поглиблення, набуття й удосконалення практичних навичок та вмінь відповідно до обраного напрямку підготовки. Можливими формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти агроінженерних спеціальностей в умовах інформаційно-освітнього середовища є: лекції з аудіовізуальним супроводом, відеоролики, інтерактивні лекції; мультимедійні презентації до практичних робіт, онлайн-калькулятори та конвертори; інтерактивні лабораторні роботи; навчальні інтерактивні комп'ютерні тренажери (тестові, графічні, анімовані,

гейміфіковані); гейміфіковані елементи інформаційно-освітнього середовища.

Висновки. Забезпечення системи вищої освіти в області агроінженерії інтегрованої у Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір є однією із цілей реформування системи вищої освіти в Україні. Розроблене нормативне забезпечення щодо наповнення інформаційно-освітнього середовища та запобігання плагіату, нормативне забезпечення щодо проведення онлайн та оф-лайн занять та нормативне забезпечення щодо самостійної роботи, самоконтролю та моніторингу здатне урегулювати організаційно-педагогічні аспекти професійної підготовки бакалаврів з агроінженерії. Удосконалення нормативно-правового регулювання сфери вищої освіти агроінженерного спрямування є одним з пріоритетів діяльності постійного поліпшення якості підготовки бакалаврів з означеного спрямування, яка відповідає рекомендаціям і стандартам Європейського простору вищої освіти, враховує кращі світові практики та виступає головною технологією досягнення відповідності освітньої системи.

Література:

1. Блог iSpring. (2018). *Что такое Learning Management System (LMS) и как с ее помощью управлять обучением*. Получено 14. 05. 2019 г., из <https://www.ispring.ru/elearning-insights/что-такое-lm>
2. Бацуровська, І. В. (2015). *Методологічні підходи до розвитку професійної компетентності магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів. Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 3(7), 7-13.*

3. Белов, М. А., Антипов О. Е. (2010). Принципы проектирования виртуальной компьютерной лаборатории на основе технологии облачных вычислений. *Сборник трудов международной конференции «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании, 1, 92.* (Bielov, M. A., Antipov, O. E. (2010). Principles of designing a virtual computer lab based on cloud computing technology. *Collection of proceedings of the international conference "Modern problems and solutions in science, transport, production and education", 1, 92).*
4. Бацуровська, І. В., Доценко, Н. А., & Горбенко, О. А. (2018). Педагогічна класифікація навчальних комп'ютерних тренажерів для підготовки здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей. *WorldScience.Warsaw: RS GlobalSp. zO.O, 5(3(31)), 35-38.*
5. Доценко, Н. А. (2018). Застосування моніторингової системи інформаційно-освітнього середовища в системі інженерної освіти. *Освітній дискурс.*(11(3)), 66-78.

References:

1. Blog iSpring. (2018). Chto takoe Learning Management System (LMS) y kak s ee pomoshchiu upravliat obucheniyem. [What is the learning management system and how to manage learning with this]. Retrived from <https://www.ispring.ru/elearning-insights/chtotakoe-lms> (2019 , May 14) [in Russian]
2. Batsurovska, I. V. (2015). Metodolohichni pidkhody do rozvytku profesiinoi kompetentnosti mahistriv v umovakh masovykh vidkrytykh dystantsiinykh kursiv. *Naukovi zapysky. Serii: Problemy metodyky fiziko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity.* [Methodological approaches to development of professional

competencies of masters in the conditions of massive open online courses] 3(7), 7-13. [in Ukrainian]

3. Bielov, M. A., Antipov, O. E. (2010). Pryntsypi proektyrovanyia vyrtualnoi kompiuternoii laboratoryy na osnove tekhnolohyy oblachnykh vichyslenyi. Sbornyk trudov mezhdunarodnoi konferentsyy 'Sovremennii problemi y puty ykh reshenyia v nauke, transporte, proyzvodstve y obrazovanny . [Principles of designing a virtual computer lab based on cloud computing technology. *Collection of proceedings of the international conference "Modern problems and solutions in science, transport, production and education"*]. 1, 92). [in Russian]
4. Batsurovska, I. V., Dotsenko, N. A., & Horbenko, O. A. (2018). Pedahohichna klasyfikatsiia navchalnykh kompiuternykh trenazheriv dlia pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity inzhenernykh spetsialnostei.[Pedagogical classification of educational computer simulators for preparation higher education applicants in engineering specialties] *WorldScience.Warsaw: RS GlobalSp. zO.O*, 5(3(31)), 35-38. [in Ukrainian]
5. Dotsenko, N. A. (2018). Zastosuvannia monitorynhovoi systemy informatsiino-osvitnoho seredovyscha v systemi inzhenernoi osvity. Osvitnii dyskurs. [Using of monitoring system of informational and educational environment in the system of engineering education]. (11(3)), 66-78. [in Ukrainian]

Citation: N. Dotsenko (2020). ORGANIZATIONAL SUPPORT FOR THE PROFESSIONAL TRAINING OF BACHELORS IN AGRICULTURAL ENGINEERING IN THE INFORMATIONAL AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT. *Innovative Solutions in Modern Science*. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.12

Copyright: N. Dotsenko ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

CONTENTS

I. ECONOMIC SCIENCES

INFLUENCE OF TERRITORIAL-INDUSTRIAL ENTITIES ON THE DEVELOPMENT SOCIAL INFRASTRUCTURE	5
--	----------

V. Panasyuk, Doctor of Economical Sciences, Associate Professor

TRANSFORMATION OF THE MATERIAL PRODUCTION MODEL FOR THE INTRODUCTION OF THE BIOSPHERE-COMPATIBLE ECONOMY PARADIGM	28
--	-----------

Shpakova H., PhD of Technical Sciences

II. TECHNICAL SCIENCES

INVESTIGATION OF THE PROCESS OF INTERACTION BETWEEN ROOT AND AUGER SCREW	38
---	-----------

S. Marinenko, PhD of Technical Sciences,

O. Hurik, PhD of Technical Sciences,

O. Korol

WELDING PROCESS AND FEATURES OF MICROSTRUCTURE OF WELDED JOINTS OF BIOPOLYMERS	48
---	-----------

V. Talanyuk,

A. Shadrin, PhD of Engineering Sciences,

M. Iurzhenko, Doctor of of Engineering Sciences,

N. Korab, PhD of Engineering Sciences,

M. Menzheres

III. LAW

ADMINISTRATIVE LAW MECHANISM FOR THE IMPLEMENTATION OF PRIVATE INTERESTS	57
---	-----------

Lada Konduforova

GUARANTEES FOR THE RIGHTS AND FREEDOMS OF MAN AND CITIZEN IN THE FIELD OF CASH PAYMENTS	67
--	-----------

Olexiy Kuvarzin

VIOLATION OF THE ORDER OF SUBMISSION OF THE INCOME DECLARATION AS THE BASIS OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY	76
---	-----------

Kostyantyn Prohorov

PROCESSAL ASPECTS OF LOCAL REGISTRATION AS AN ELEMENT OF THE LABOR REGULATION SYSTEM	85
---	-----------

Dmytro Sirokha, PhD of Law, Associate Professor

AXIOLOGICAL ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE	94
---	-----------

Volodymyr Tereshchuk

IV. PEDAGOGY

RESULTS OF THE STUDY ON THE STATUS OF PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE PENITENTIARY OFFICERS OF UKRAINE IN TRADITIONAL TRAINING SYSTEM	103
--	------------

V. Anishchenko, PhD of Engineering sciences, Associate Professor

DOUBLE/JOINT DEGREE PROGRAMS: THE LEGAL ASPECT

O. A. Humenna

125

**ORGANIZATIONAL SUPPORT FOR THE PROFESSIONAL
TRAINING OF BACHELORS IN AGRICULTURAL ENGINEERING
IN THE INFORMATIONAL AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT**

N. Dotsenko, PhD, Associate Professor

137